

I kampen för friheten

Av Sven Nygårds
1982

Förord

Här har du en sammanfattning av mina svarsbrev.

Om jag lyckats besvara dina frågor har du själv att avgöra. Vad jag upplevt som barn tror jag överensstämmer med vad många i min ålder har upplevt. Många kan minnas de hårda åren av fattigdom och umbäranden och för en del blev riktlinjen att kämpa för att åstadkomma en förbättring medan andra var mer egoistiska och gick på den linjen att endast se om sitt eget hus.

Oavsett vilken linje vi kom att följa så har åren gått och inför pensionsåldern kan vi se tillbaka och minnas de upplevelser vi haft glädje av - svårigheterna kan vi minnas men knappast göra någonting åt.

Jag liksom många andra kan bara notera - så här blev mitt liv - och jag kan bara konstatera att det inte finns någon återvändo.

Det bara blev så.

Sven Nygårds.

Brevet

Det blev en överraskning för mig när ditt brev kom. Jag hade faktiskt börjat räkna med att aldrig mer få någon kontakt med mina sedan länge rätt intima skolkamrater. Du vet likaväl som jag, att vi som gick i skolan under 20-talet har skingrats och en del har lämnat oss för alltid och en del har väl glömt den tid vi levde rätt nära varandra under de timmar vi var i skolan.

Det är möjligt att de familjeförhållanden vi levde under i barnaåren har resulterat i olika uppfattningar på många områden. Jag ser av ditt brev att du knappast har någon tro på kollektiva framgångar utan du ser saker och ting enbart från din personliga inställning. Du förefaller att ha samma inställning som den store författaren Ibsen som en gång yttrade "Man är sig själv nog".

Jag funderade en del innan jag beslutade mig för att ta en fortsatt kontakt med dig. Det tar alltid en massa tid att skriva brev och har man ett jobb som tar en stor del av tiden och dessutom har ett intresse av att följa samhällsutvecklingen så kan det ha sina problem att vid sidan om samla sig och brevlades diskutera med andra. Dina frågor och din inställning i ditt första brev ger mig dock inspiration till en fortsatt brevkontakt. Det kan bli en tillgång att få byta tankar med dig.

Om du varit en idémanniska, en person som offrat sitt livsintresse för en ide, en organisation, en rörelse, någonting med målsättning, då skulle du liksom jag vid många tillfällen blivit nedslagen. Du skulle liksom jag omslutits av en dimma eller någonting som var svårt att se igenom och kanske ännu svårare att gå igenom. Du skulle ha upplevt en värld i kaos, en värld där olika parter enbart och slutligen har intresset koncentrerat kring pengar och makt.

Du kanske inte riktigt förstår vad jag menar därför att du aldrig varit någon idémanniska med någon målsättning i den meningen. Du har siktat in din strävan på pengar och god ekonomi och för den saken har du offrat ditt livs intresse.

I våra dagar har också pengar och en ekonomisk ställning stor betydelse och har man bara nog av den varan så klarar man sig i alla väder. Men inte kan det vara livets mening att enbart sysselsätta sitt intresse och sin mänskliga kraft för att få en tryggad ekonomi.

Om du skulle få simma i pengar, äta pengar, klä dig i pengar, bada i pengar, röra dig i glänsande silver och guldmynt, då skulle kanske även du börja se livets värde på ett annat sätt. Du kanske skulle förstå att pengar inte är allt i livet och ett livsintresse för människan. Enbart pengar och ett koncentrerat intresse kring dessa pengar kan inte ge människan det

innehåll hon behöver i livet på denna jord och i denna värld.

En mänsklig varelse som kan tänka, läsa och skriva måste kunna se andra värden med livet och kunna tänka på annat än pengar. Pengar har lett till att många kärleksband har brutits och pengar har föranlett många nederlag. Även om ett fåtal människor har kunnat triumfera och fortfarande hävdar att pengar är livets lycka så är pengar ändå en förbannelse för det stora flertalet människor på vår jord.

För att återgå till det förhållande som jag råkade hamna i på grund av en frihetlig idé så vore det av intresse att höra vad du anser om värdet med ett sådant liv.

Jag har offrat mitt liv - i varje fall de bästa åren har runnit bort i en ständig kamp för idéerna och för livets uppehälle för mig själv och alla andra fattiga som sett fram emot en rättvisare fördelning av jordens tillgångar.

För mig har det gällt att få idén accepterad, att få den att bryta igenom och bli någonting stort och mäktigt som kunde resultera i en värld - ett samhälle där alla kunde leva i frihet och harmoni.

Drömmar tillbaka

Ser av ditt svarsbrev att du vill höra vidare från mig, jag märker också att du inte gärna vill diskutera pengar och ekonomi. Du vill istället att vi ska drömma oss tillbaka till barnåren. Visst var det såväl lyckliga som svåra år vi hade att genomleva och nog fick vi erfara att vi tillhörde de fattiga i denna värld. Även om vi tillhörde de fattiga och hade svårigheter under uppväxttiden så kunde vi knappast drömma om den utveckling vi skulle få genomleva.

Inte kunde vi som barn föreställa oss att du skulle komma att bo i egen villa, ha egen bil och en trygg ekonomi, trots att du redan i din ungdom visade tecken på att bli en av dessa personer som skulle framåt, som ville skapa sig en ställning rent ekonomiskt i samhället.

Under barnåren kunde inte heller jag föreställa mig att jag vid vuxen ålder skulle gripa in i samhällsdebatten, hålla föredrag och ta upp diskussioner med representanter för andra organisationer. Om jag också har lyckats komma så långt i ekonomiskt hänseende som egen bil och låt oss säga en hygglig ekonomi, så är jag långt ifrån nöjd.

Jag kan inte känna trygghet och förnöjsamhet så länge som tusentals människor, och däribland barn, inte har tillräckligt med mat för dagen, som far bo i slum under odrägliga förhållanden.

Det går väl att ifrågasätta de förhållanden som vi fick leva under som barn också, men vi fick vara nöjda med att bo hos far och mor och alla syskonen. Du minns väl att våra föräldrar satte fjorton ungar till världen. Vi bodde i ett rum och kök och inte var det stora rum, varken rummet eller köket. Familjerna i skogsbygden hade inte större utrymmen och jag kan inte påminna mig att någon i byn hade större lägenhet, det var heller inga bekvämligheter. Ett undantag var väl familjen Jonsson, där farsan var ledamot av kommunalfullmäktige. De hade en handpump i köket för vattnet och dessutom slaskledning.

Visst har man kunnat undra över hur vi kunde få plats allihop i denna trånga bostad. Var låg alla ungarna? När kunde far och mor få någon stund för sig själva för en kärleksstund då dom alltid skulle ha en eller två av dom minsta ungarna med sig i utdragssängen men dom var kanske vana. Det framgick väl av de många barnen som kommit till världen att dom utnyttjade varandra. Dom fick väl hålla sig vakna till dess att barnen hade somnat, men nog måste det varit rätt knepigt ibland. Tänk om någon av dom små hade vaknat eller någon av dom större ungarna i kökssoffan och fått se vad som försiggick i utdragssängen mellan far och mor.

Sexualproblem

När jag ändå berör intima förhållanden i familjen kan jag inte undgå att påminna mig om den gamla magistern, visserligen hände det några år senare än det jag berört, men ändå. Magister Karlsson hade fått ihop det med en änka. Han var över 60 år och folkskollärare och han hade tydligen stora problem på det sexuella planet.

Vad som tilldrog sig i skolan kan verka vara rena dikten men jag svär vid min morfars skägg att det var verklighet. Varje morgon när vi satt oss i vår bänk kom magistern in. Han knäppte upp sin byxa fram, satte sig på huk framför katedern och tog fram sin manslem och började leka med den. Konstigt nog fortsatte han sin lek trots att pojkarna längst fram pekade och skrattade. Vi var ganska så eniga - gubben var knasig. Bortsett från hans morgonlekar så var han en bra lärare som var rätt duktig att undervisa - därför hade han väl fått platsen i vår skola med sex olika klasser.

Olle, som hade sin far med i skolvårdsstyrelsen försökte tala om var som försiggick i skolan men det dröjde länge innan någon ville tro var han eller andra barn hade att säga. Slutligen måste man hörsamma barnens berättelser och Karlsson avsattes.

Vad magistern hade att säga till skolrådet fick vi aldrig vetskap om. Magister Karlsson dog något år senare och oavsett hans morgonlekar i skolan så skulle jag tro att han hamnade på samma ställe efter sin död som alla andra.

Magister Karlsson var sträng men rättvis och mänsklig. Jag minns alltför väl den dag jag råkade sparka honom på benen. Han hade stora bensår men jag fick varken lugg eller örfil. Örfilar kunde han annars dela ut och det var inga milda klappar som han delade ut till dom som var bråkiga.

Man kan väl säga att det här var den sexualundervisning som vi fick i skolan i övrigt fanns det inte någon sådan undervisning på det området och den praktiska del som Karlsson stod för fick vara tillräcklig.

Vi hade lång väg till skolan, minst 6 km att luffa fram och åter varje dag. Det var aldrig tal om att barnen skulle åka buss eller taxi, som barnen får göra idag. Det fanns nämligen inga bussförbindelser och taxi var på den tiden någonting okänt.

Byns första bil

Jag har fått ditt brev där du påminner mig om en del andra upplevelser än dom jag relaterat från vår uppväxttid. Visst kommer jag också ihåg när grannen Gustavsson köpte bil. Han blev ägare till byns första bil av märket Studebaker och hade nerfällbart tak, men det var inte en bil i den stil som rullar på våra vägar idag. När han skulle uppför gatan här hemma var det alltid ett problem. Naturligtvis berodde det till en del på dålig bilväg med djupa kärrspår, men det berodde också på en dålig chaufför och en bil med ganska så många brister. Många gånger fick hästen spännas för för att få hem bilen. Andra gånger var det tillräckligt att 8-10 pojkar hjälpte till att skjuta på.

Gustavsson hade genom sin hustru fått en god ekonomi och han var inte bara bilägare. Han levde också över sina tillgångar och alltför många gånger var han så full när han kom körande med sin bil att han knappt kunde stå på benen.

Det var ingen kontroll av promille på den tiden. Hade det funnits kontroll hade hans körkort rykt all världens väg.

Slutet på Gustavssons bilköp slutade med konkurs och ett tragiskt liv för såväl honom som för den övriga familjen. Dom fick lämna ifrån sig såväl bil som gård och flytta till en dålig kåk några mil längre bort i bygden.

Elljus till byn

När jag var ganska liten så fanns det inte något elljus hemma och inte heller i byn i övrigt. Byborna i några omkringliggande byar bildade då en el förening och ett mindre kraftverk startades. Elljuset kom som någonting nytt - någonting fantastiskt. Jag kommer ihåg hur ljuspunkterna monterades - det skulle vara ljus överallt. Tidigare hade man använt fotogenlampor och under kriget, då det inte fanns fotogen, använde man karbidlampor. Dessa karbidlampor var sannerligen inte att leka med - många gånger exploderade en lampa och det var mer tur än skicklighet som gjorde att det inte blev fler eldsvådor än det blev genom explosionerna.

I vårt hem monterades ljuspunkter i kök, rum, stall, ladugård och en gårdsampa hörde också till bilden. Men, men, monteringen skedde innan några elräkningar hade kommit och snart nog kom såväl mina föräldrar liksom andra snart nog - underfund med att många ljuspunkter innebar större kostnader än man hade föreställt sig och då fick gårdsampen snart nog kopplas bort och mor fick också återgå till fotogenlampan i ladugården.

Den startade kraftstationen var inte alls att jämföra med dagens kraftanläggningar. Ett blekt blinkande sken var alltför vanligt under kvällarna och det var då läxorna skulle göras. Vi fick många gånger nöja oss med skenet från ett stearinljus för att kunna läsa läxorna och göra dom skrivningar som skulle visas dagen efter. Det dröjde många år innan man kunde åstadkomma förbättringar på det här området.

Genom elljuset hade ändå isoleringen brutits, och i gårdarna kunde man till och med frånga fotogenmotorerna vid tröskning genom att elektriska motorer kopplades till det tröskverk som faktiskt alla gårdar använde sig av.

Liktittandet

När jag tänker på Gustavsson med bilen så kan jag inte komma ifrån vad som hände när hans far dog. Du minns säkert lika bra som jag att det var sed i vår bygd att grannarna skulle titta på den andra grannen då han eller hon hade dött. Liket låg i en bod i ett uthus eller på logen om en sådan fanns.

När vår far hade dött så var det inte nog med att vi skulle bese honom utan vi skulle ta i honom där han låg i kistan och framföra vårt tack - vi skulle också, om vi kunde och orkade, säga farväl till den avlidne.

Såväl jag som övriga syskon gjorde väl som mor bett oss att göra men inte blev det något tack och farväl som någon annan av de närvarande kunde uppfatta då det blev min tur i kön. Jag hade nog glömt vad jag skulle mumla fram.

Ett är då säkert - att jag för min del fick avsky för denna ceremoni att man mer eller mindre tvingades att gå fram till kistan för att vidröra den döde.

Far som varit en snäll och beundransvärd människa kunde ju inte uppfatta någonting som skedde efter döden och det var detta jag reagerade emot trots min barndom. Jag tror inte att far hade tänkt sig att hans små barn skulle tvingas till denna handling efter sin död.

Han var realist och hade inte stor tilltro till gamla ceremonier och föreställningar.

Smed Johan låg sjuk en längre tid i magkräfta - samma sjukdom som vår far dog i.

Jag besökte varje morgon pojkarna hemma hos Gustavssons och hos honom bodde Smed Johan. Han låg och kämpade mot en sjukdom som på den tiden ansågs som obotlig. Nu kallas det inte kräfta längre utan cancer men sjukdomen är ganska likartad och är det fråga om att magen är angripen så är det väl i det flesta fall bara en fråga om månader innan livsgnistan slocknar.

Smed Johan blev sämre för varje dag och han kunde inte behålla maten och han yttrade ständigt " det vore bättre om man fick dö istället för att ligga här i veckor när man ändå vet att det blir slut".

En morgon var sängen tom där Johan hade legat och han hade flyttats ut i en bod. Han var död. Smed Johan skulle beses efter sin död i likhet med andra grannar. Jag var väl nyfiken på att få se gamle Johan en gång till så jag följde med storasyster Elsa till likboden.

Där låg Smed Johan - ett benrangel med stor näsa, ett struphuvud som skymde allt utom näsan och till detta kom skäggstubben som hade växt ut och konstigt nog även växt sedan gubben dött. Allt i övrigt var stilla och dött.

Jag rös och frös och jag sprang därifrån så fort jag förmådde. Att komma bort från likboden var min enda tanke. Att en människa skulle se så hemsk ut som död var mer än jag kunde fatta. Visst hade jag sett Johan bli allt magrare men det var ingenting som jag kunde jämföra med det jag fick se i likboden.

Inte kan det vara direkt uppbyggligt för ett barn att bese en död och för min del har resultatet blivit att jag känner avsky för allt vad döda människor heter. Efter besöket i likboden där Smed Johan låg har jag aldrig haft något intresse av att se någon död. Det inträffade resulterade i att jag också blev rädd för själva boden. Jag gick alltid med snabba steg förbi och var det mörkt ute sprang jag allt jag förmådde förbi boden. Jag såg Smed Johan bara jag kom i närheten av platsen. Det var fruktansvärt och minnet sitter kvar och kommer aldrig att suddas ut hur gammal jag än blir.

Barnlekar – underhållning

En av de barnlekar som förekom var i första hand kägelspel, att slå munk kallade vi det. Den gick till så att en större kägla sattes upp och sedan gällde det att med slagträn få iväg käglan så långt som möjligt. Visst var det skojigt många gånger.

Bio eller något liknande fanns inte i vår by och möjligheter att åka den en mil långa vägen till Grönbo, stationssamhället, hade vi inte.

Det blev bönhuset där pingstvännerna höll till som blev samlingsplatsen för både ungdom och småtingar. Där spelade man och sjöng och där kunde man träffa andra barn.

Jag glömmer aldrig när bondgubben Bohlin råkade tappa en tändsticka utanför bönhuset och han tände tre stycken andra stickor för att leta efter den förlorade. Först när någon av pojkarna påpekade att nu har du gjort slut på tre stickor för att leta efter en då gick gubben därifrån och var väl något fundersam över sin snikenhet och att han visat sig dum inför oss pojkar.

Pingstvänspredikanternas uppgift var att "frälsa" så många själar som möjligt och nog försökte dom. En predikant försökte övertyga gummor och gubbar om Guds makt och hjälpsamhet och drog följande berättelse. "Jag hade beställt en kostym hos skraddaren - jag hade inga pengar men Gud skulle säkert ordna den saken. När skräd dären kom med kostymen och jag skulle betala då kom det tre hundralappar dansande in genom dörren". Gummorna besvarade hans berättelse med halleluja. Det gick hem hos dom rättrogna..

Kontakten med yttervärlden

Den första radion kom till byn då kommunalordföranden inköpte sin kristallmottagare med hörlurar. Jag fick faktiskt tillfälle att lyssna på utsändningen. Även om det inte var dagens fulländade programsändningar så var det ändå något fantastiskt. Den här kontakten med yttervärlden blev för oss pojkar något av en överraskning. Tänk att kunna höra människor tala och spela fast dom var långt borta från oss.

Telefon hade funnits i någon enstaka gård tidigare. För oss dröjde det ändå många år innan telefon kopplades in. Det var först när organisationsarbetet krävde bättre kontakter som det ansågs nödvändigt med telefon.

I skolan var det mobbing

Jag ser av ditt senaste brev att du vill påskina att du var bättre under skolåren och att jag skulle vara den sämre för att jag genom min kläna kroppsbyggnad och blyghet fick stanna ett år extra i småskolan.

Du har rätt i att jag satt kvar ett år men efter vad som sedan följde visade det sig att jag inte förlorat något på denna kvarsittning. I folkskolan kom jag att från läraren tituleras som nummer ett och hon Anna som nummer två. Denna betygssättning kom av att vi var de mest kunniga men också för att vi var dom mest stillsamma av barnen. Att den kvinnliga läraren ville att jag skulle komma in i hennes lägenhet och leka med hennes barn var väl också ett bevis för att jag betraktades som en bra grabb. Om samma lärare hade haft en aning om att jag försökte ordna till en skolstrejk när hon tillträdde kanske hon hade reagerat på ett annat sätt. Vi barn fick av någon underlig anledning för oss, när vi sammanträffade med henne första morgonen, att hon inte var en lärare i den meningen vi avsåg. Jag hade hört talas om skolstrejk och hade inte en flicka övertalat oss att göra ett försök med denna lärare innan vi strejkade så hade vi faktiskt gått hem från skolan denna dag och skolstrejken hade varit ett faktum.

Du ska inte föreställa dig att det bara var roligt med detta att bli betraktad som nummer ett och hon Anna som nummer två. Vi kom också att placeras i samma bänk. Du kommer, säkert ihåg att vi hade bänkar för två i vår skola.

De andra ungarna kom att - genom avundsjuka tror jag - att försvåra vår tillvaro på olika sätt och under rasterna fick vi ofta höra: "Dom två som är kära i varandra".

Av någon anledning hade jag vid ett tillfälle blivit utan hängslen och hade istället livrem. Genast var det en del av pojkarna som gjorde sig roliga över detta. De påpekade att nu var vi så fattiga att jag inte hade råd att ha hängslen. Visst kändes sådant bittert. Vår far hade helt nyligen avlidit och så detta från dom andra skolbarnen. Det var särskilt en grabb som ständigt hånade mig för livrem och fattigdom. Han var stor och ansåg sig också vara den starkaste i klassen. En dag brast mitt tålmod. Vi hade slöjd och jag tog ett ordentligt tag i grabben. Jag slog ner honom på golvet och han fick rätt många slag utan att kunna försvara sig. Slöjdläraren skiljde oss åt. Han tog mig in i ett annat rum och sa "det var bara bra att du gav den grabben en omgång - han förtjänade ett kok stryk". Efter den händelsen ville den grabben vara kompis med mej. Jag hade lyckats sätta mig i respekt hos såväl honom som hos övriga som stått på hans sida.

Byslagsmålen

Jag antar att du minns slagsmålen som pågick mellan de olika byarna. För min del kan jag än idag se framför mig när far och grannarna förberedde slagsmål med storkämpan från grannbyn. Gubbarna hade på något sätt fått vetskap om att denna storkämpe - Axel från Nolen - skulle åka igenom vår by. Några dagar tidigare hade Axel och hans kompisar slagit ner några av pojkarna från vår by och det kunde inte accepteras heller av de äldre. Han skulle få igen för dom smockor han delat ut till bypojkarna. Hur det var så misslyckades det den gången att ge igen åt Axel från Nolen. Han kom inte som det hade meddelats och gubbarna fick gå hem med sina slagträn. Det var inte bara den gången det var aktuellt med slagsmål mellan de olika byalagen. Vid varje dansbana var det vanligt att man skulle göra upp med varandra. Ibland blev det inte bara knytnävorna som kom till användning utan också kniven och då blev efterföljden ganska dyr för dom slagskämpar som inte nöjde sig med dom vanliga tillhyggena. Vid senare besök i hembygden har jag kunnat konstatera att det gamla grollet mellan olika byalag har försvunnit. Förekommer det numera något slagsmål så sker det mellan enskilda individer oavsett vilken by de hör hemma i. En förbättring i detta hänseende får väl ses som en framgång i strävan att skapa mer gemenskap mellan människorna.

Hundåren

Om vi haft det fattigt och besvärligt många gånger under barnåren så skulle vi få det än värre.

Jag kan med glädje väga pasta att snällare och mera förstående föräldrar är våra får man söka efter. Aldrig någon stränghet i form av skrikande och rytande - inte heller förekom stryk eller örfilar. Vi kan nog påstå, att vi fostrades i en harmonisk anda i en familj där vi alla var medlemmar och hade rätt och skyldighet att i bästa samarbete göra tillvaron så lycklig som möjligt.

Visst hade jag intresse av att studera vidare efter skolavslutningen och vår lärare i den så kallade fortsättningskolan talade ofta med mig om möjligheten att studera vidare.

Men far var död och fattigdomen var stor. Möjligheten att resa långa vägar från hemorten för studier var synnerligen små. Det fanns heller ingen som kunde vara till hjälp så att jag kunde få studera vidare.

Livets allvar kan väl sägas ha inträffat i och med att vår far dog. Det gällde att hjälpa till med försörjningen av familjen och jag minns alltför väl när man fick dra slipstenen i timmar då liarna skulle vässas för hacksloggen. Vi fick stiga upp klockan fyra och fem för att slå hackslogarna medan daggen ännu fanns kvar.

Jag glömmer inte att vi fick jobba både vardagar och helgdagar för att klara höbärgningen. Det fanns inga tekniska hjälpmedel till förfogande när säden skulle bärgas utan vi fick använda lien och binda säden i kärvar som sedan hässjades för torkning. Tröskningen kunde fortfarande ske med slagor och det gällde att få fram någon säck säd för målning innan själva höströskningen verkställdes.

Det var när mor kunde konstatera att grötmjölet var slut som vi fick sätta igång med handtröskningen och sedan köra till kvarnen som låg en mil längre bort i bygden.

Hur orkade dessa kvinnor?

Jag glömmer aldrig det elände som förelåg. Det fanns ingen vattenledning, ingen slaskledning, inga bekvämligheter. När man skulle tvätta kläder såväl vinter som sommar så gjordes det vid den öppna bäcken. Under vintern fick dom hugga hål i isen och där skulle kläderna sköljas i det iskalla vattnet.

Kläderna kokades i en stor kopparkittel under öppen eld och för dom flesta av kvinnorna så var det ett stort problem att få tvätten torr. Under sommaren var det en lätt sak att ordna torkningen, då hängdes kläderna ut men under den kallare årstiden var det besvärligare. Man hängde ut kläderna då med för att frost och kyla skulle ta bort en del av vattnet sedan fick köket tjäna som torkrum. Köken som i allmänhet var nog så trånga för dom stora familjerna måste ändå utnyttjas för detta ändamål och torkningen skedde i störta möjliga utsträckning under natten då ungar och vuxna låg och sov. Då kunde torkningen genomföras utan alltför stora störningar.

Jag minns hur kläderna hängde där och doftade nytvättat samtidigt som det såg lite spökligt ut under nattens timmar.

När jag tänker tillbaka kan jag än idag se för min inre syn hur min mor fick kämpa. Hur många tusen kvinnor det fanns i liknande situationer vet man inte men säkert var det ungefär samma förhållanden i skogs- och landsbygder runt om i landet. Det var den öppna bäcken eller Sjön som var arbetsplatsen vid tvättning under alla tider på året och dom trånga köken fick tjänstgöra i alla situationer.

Mor var en av dessa tusentals mödrar i fattigsverige som fick kämpa en hård kamp men hon gjorde det utan klagan. Hon hade en ovanligt bra fysik och hade aldrig varit till läkare. Var hon någon gång sjuk så blev det hennes eget bekymmer. Vi barn fick aldrig veta hur hon kände det och någon klagan från hennes sida kom aldrig.

Ett undantag finns dock med i bilden det var en händelse som jag aldrig kommer att glömma - som jag inte kan förlåta mig själv för. Jag sårade mor till den grad att hon började gråta. Det var under min tid som skolpojke som jag kom hem ganska så hungrig. Jag fick då enbart välling som dessutom var kall. I min dumhet hade jag bara den kommentaren "ska man aldrig få någonting annat än denna djävla välling när man kommer från skolan". Det kan väl vara en ursäkt att jag bara var ett barn som inte kände till dom svårigheter min mor hade att få pengarna att räcka. Min far låg faktiskt för döden och det bidrog säkerligen till mors stora bekymmer. Jag ångrade mitt uppförande och har sedan aldrig mer använt några så oövertänkta yttranden inför min mor. Hur hon reagerade i övrigt då det gällde de ekonomiska problemen fick vi aldrig någon direkt vetskap om.

Mors föräldrar var på sin tid ägare av stora skogsarealer. Efter det att hennes mor gått bort i barnsäng då min mor föddes så avyttrade min morfar sitt skogshemman för några fattiga tusenlappar. Det var under den tiden som skogsbolagen stod i kö för att köpa skog av bönderna. Dom gav bönderna goda löften om arbete och dom pengar man fick vid försäljningen av skogen betraktades som en förmögenhet.

Jag kom att ta med den här delen av den anledningen att jag vet att tusentals kvinnor genomlevt samma helvete och känner igen sig som något de själva upplevt. Det finns säkert många som har haft ännu större problem än vad jag har kunnat återge.

Livet bestod av hårt slit, ekonomiska problem med rena fattigdomen, stora familjer med många barn att mätta och till allt detta trångboddheten.

Rum och kök var det mest vanliga och familjerna fick trängas ihop så gott det gick.

Barnskaran varierade mellan 5-15 ungar. Visserligen växte en del upp och drog ut i livet för att själva bilda familjer. För dom verkligt stora familjerna tog det tid innan föräldrarna kunde sägas ha fyllt sin uppgift och fostrat sina barn till vuxen ålder.

Ledighet och avkoppling från allt slit fanns inte. Semester eller liknande begrepp var okända saker för dessa familjer. Det fanns inga nöjesanordningar att tala om. Om det fanns någon bio så var den placerad i samhället eller tätorten som låg långt ifrån dom utspridda byarna.

Dans kunde förekomma och på sommartid var den förlagd till en loge. Kvinnorna som arbetade en stor del av dygnet kunde knappast ha så stort nöje i att delta i dylika tillställningar - många av dem hade inte tillfälle till det heller.

När kvällen kom var man nog mest belåten med att få lägga sig och vila några timmar om inte något av barnen var sjuka och krävde skötsel även under nattens gång.

Många gånger har jag ställt mig frågan - hur orkade alla dessa mödrar med allt slit- och fattigdom. Man frågar sig var detta den gamla goda tiden som så många vill framhålla som något bättre än det vi har nu.

Hetsen var naturligtvis inte att likna vid dagens, men slitet, det hårda arbetet i en skriande fattigdom är något som nuvarande släkte knappast kan föreställa sig.

Första kontakten med politik och arbetarrörelse.

Jag har just fått ditt svarsbrev där du skriver att du blev något överraskad när du tagit del av det jag berättat. Du hade inte tänkt på den uppoffring som våra föräldrar och den äldre generationen verkligen fått göra.

Det är väl så att det är lätt glömma omvärlden då man är koncentrerad enbart på sina egna problem.

Du vill veta hur jag kom att intressera mig för politik och arbetarrörelse och när jag väcktes till insikt om just dessa problem.

Det var tidigt i barnaåren som jag fick den första upplevelsen av att det fanns skillnader

ifråga om politik och idéer bland människorna.

Vår far och grannen, bondgubben som vi kallade honom, kom i diskussion omkring olika samhällsproblem och jag minns alltför väl hur denna bondgubbe avslutade diskussionen med kommentaren: "Du är väl inget annat än en unghinke som vill riva ner hela samhället". Han menade att far var ganska så radikal och rent av revolutionär i sin åsikt. Bondgubben å sin sida var mer att likna vid en högerman. Jag tyckte nog, här jag hörde diskussionen, att far hade rätt - det var den slutsats jag som tioåring noterade av den första debatten då dom olika meningarna fördes till torgs.

Det kom också andra händelser med i bilden. Det blev storkonflikt i skogen 1923. Skogsarbetarna krävde bättre betalning för sitt slit i dom stora skogarna, dessa skogar som tidigare tillhört enskilda bönder som sålt sin skog till skogsbolagen under fagra löften om arbete och ordnade förhållanden. Det blev en långvarig och rätt omfattande konflikt. För oss pojkar var det en upplevelse att så många av dom äldre männen var lediga och kunde delta i skidåkandet. Inte minst triumferade vi när det visade sig att småpojarna var bättre på att stå på skidorna i dom hoppbackar vi ordnat. Det var många av dom äldre karlarna som stod på huvudet vid dessa hopp till ungarnas förtjusning.

Du kanske också minns att mina äldre bröder kom med i strejkkommittén och av den anledningen kom åtskilliga diskussioner om konflikten att föras hemma hos oss. Jag kommer väl ihåg gubben Svahn, han som brukade ge skogsförvaltaren en halv gris till förmånligt pris när avverkningsåtagandena skulle diskuteras varje höst.

Apropå denna Svahn minns jag också att det berättades om hans noteringar som flottarbas. Han ville vara hygglig och ge arbetarna så många timmar som möjligt och skrev 25 timmar per dygn. När flottningschefen påpekade att det bara finns 24 timmar per dygn då försvarade Svahn sin anteckning med att gubbarna inte hade haft någon middagsrast - det hjälpte ju inte och han fick inte sina siffror godkända.

Det var som regel Svahn och Blixt som drabbade samman hemma hos oss under konflikten då dom kom hem för att få information om konfliktläget.

För oss pojkar var det alltid en upplevelse då dessa två gubbar drabbade samman då det inte var långt till knytnävarna vid dessa tillfällen. Svahn, som var god vän med skogsförvaltaren, ville att dom skulle ut i skogen till den avverkning som man tecknat kontrakt för, medan Blixt var av den absoluta meningen att man inte skulle uppträda som strejkbrytare. Vid ett tillfälle blev gubbarna fullständigt oense och Svahns slutkommentar blev: "Åk hem till din Bohlins Marta i din gråvadmalsrock" - denna Marta var svärmor till Blixt. Någon timmerkörning innan uppgörelse var träffad blev det inte för varken Svahn eller Blixt. Vi kom väl alla i byn att höra dom förbannelser som mina bröder och deras kamrater gav uttryck åt när uppgörelse hade träffats i konflikten. Överlag förbannade man Skogs- och Flott som hade gått bakom ryggen och träffat uppgörelse i konflikten. Dom hade träffat uppgörelse utan att ta kontakt med vare sig de stridande skogsarbetarna eller deras fackliga ledare och organisationer. Det innebar ett nederlag och en återgång till arbetet för ungefär samma priser som man haft tidigare. Arbetsgivarnas rätt att sköta såväl anställningar som betalningar stärktes ytterligare genom uppgörelsen.

Den allmänna uppfattningen i byn var att konflikten hade blivit löst från förbundsledningens sida utan medlemmarnas godkännande. Skogsarbetarna, oavsett om dom tillhörde Skogs- o Flottningsarbetarna eller SAC hade varit beredda på att kämpa vidare för att få en fördelaktigare uppgörelse. Jag fick ofta höra om denna förbannade förbundsledning som träffat uppgörelsen och trots min ringa ålder kom jag att fundera över hur detta kunde vara möjligt att ett fåtal personer kunde teckna en uppgörelse som omfattade många tusen skogsarbetare.

För oss skolgrabbar var ändå minnet av konflikten en tid då vi fått uppleva många roliga poänger tillsammans med äldre bröder, föräldrar och bekanta.

När det i övrigt gäller mitt intresse för samhällsfrågor så vill jag påstå att läsning av Upton Sinclairs böcker kom att spela en betydande roll i min livsfilosofi. Utöver dessa ganska så

tjocka volymer blev det att ingående läsa dom broschyrer och böcker som kom från Federativs förlag. Tidningen Arbetaren spelade också sin roll när det gällde att bilda sig en uppfattning om tilldragelser i såväl Sverige som i världen i övrigt.

Åren efter avslutad skolgång då det inte fanns möjligheter till fortsatt utbildning så blev det litteraturen från folkbiblioteket som jag och min bror Frid hade att tillgå för att tränga in i samhällsproblemen; Av John Olsson fick jag också låna en del böcker som handlade om det kommunistiska manifestet och jag fick på så vis också en del kunskaper om kommunismen. John var kommunist och var intresserad av att jag skulle följa den linje han förespråkade. Det blev dock inte så. Vi hade skilda föreställningar om hur samhället skulle se ut. För min del blev det den syndikalistiska ideologin som kom att framstå som idealet för hur ett socialistiskt samhälle skulle se ut och hur arbetarrörelsen skulle vara utformad för att skapa det fria samhälle som syndikalismen hade som målsättning.

Det blev inte enbart ideella böcker som vi läste utan också romaner av framförallt Dan Andersson, Gustav Fröding, August Strindberg, Fridegård, Martinsson och många många andra som min bror och jag ägnade många timmars läsning.

Min bror kallades alltid Frid fast hans rätta namn var Sigfrid. Han och jag fick klara hemsysslor i jordbruket och kom därför att växa samman långt fastare än släktskapet med övriga syskon. Våra diskussioner som kunde bli ganska hetsiga många gånger kom att röra sig om såväl världsomfattande problem som lokala förhållanden. Inte minst kom vi att diskutera religiösa frågor. Frid var något påverkad av pingstvännernas lära och därmed något religiöst orienterad.

Jag hade en helt avvikande uppfattning om såväl skapelsehistorien enligt bibelns beskrivning - himmel och helvete och själens vandringar.

Vi kom så småningom fram till att vi kunde enas om att det inte fanns någon Gud som skapat jord och människor och livet på denna jord. Detta innebar att vi kom att ansluta oss till dom slutsatser som vetenskapen kommit fram till och därmed avfärdade vi helt alla religiösa föreställningar och konstaterade att bibeln inte återgav någonting som kunde sägas vara verklighet. Hur vi än diskuterade så kvarstod frågan - var finns slutet på denna värld och vad följer sedan? Allt som rör mystik intresserar många ungdomar och det var inget undantag för oss och vi kom inte enbart att diskutera jorden och livets uppkomst. Vi kom också att fundera över mer påtagliga händelser, som för oss tedde sig mystiska och mer eller mindre oförklarliga. Frågor vi ställde oss var t.ex. finns det tankeöverföring eller något som kan sägas vara sanndrömmar?

I diskussionen ingick ett exempel som jag själv upplevt. Att jag faktiskt fått förmågan att överföra tankar till andra personer kunde jag faktiskt bevisa.

Vid ett tillfälle befann jag mig flera kilometer från hemmet då min mor och en syster tyckte sig se mig komma över gården med min cykel. Jag var klädd i en röd skjorta och det var någonting som ingen av mina andra bröder hade. Då dom såg mig var jag flera kilometer från hemmet och kom hem ungefär en timme senare. Jag har även senare kunnat notera liknande förhållanden att jag varit såväl syn- och hörbar någon timme innan jag anlät till platsen. Den mest dramatiska händelsen inträffade några år senare när min bror Frid avled.

Jag arbetade i skogen c:a 6-7 mil från sjukhuset där han låg. Samma timme som han avled så kom han helt synlig till mig i skogen och då jag gick ifrån jobbet och in i kojan hade jag en känsla av att någonting obehagligt hade inträffat. Några timmar senare kom det bud till förläggningen att min bror var död. Han hade avlidit samma timme som han varit synlig för mig. Personligen tror jag verkligen att tankeöverföring förekommer mellan vissa människor .

Med sanndrömmar är det likadant. Under min tid som skolgrabb drömde jag en natt att min äldre bror tappade brunnslocket ner i brunnen. Man kunde tycka att detta var en

omöjlighet då det endast rörde sig om några få centimetrar. Brunnen var 5-6 meter djup. Jag blev nästan stum av förvåning då jag kom hem från skolan och såg min bror Oskar som försökte fiska upp brunnslocket ur brunnen. Hans kommentar var - hur fan kunde locket ramla ner i brunnen? Han blev inte mindre förvånad när han fick höra att jag drömt om denna situation under natten. Nu ska jag sluta med att berätta mystiska händelser för dig och övergå till annat som är mera verkligt.

Åren under trettioalet

Du skriver något om trettioalet och dom problem vi då ställdes inför.

Visst var det hårt och jag glömmer aldrig dom hårda åren med arbetslöshet och svält. Trots allt klarade vi oss igenom åren utan alltför svåra följder, men nog var det svårt även hemma hos oss. Många gånger var mor direkt förtvivlad över att inte ha mat åt oss barn. En gång fick jag uppleva att mor grät av förtvivlan och det var också nära att hon förlorade förståndet. Hon kände inte igen oss utan frågade vad vi var för ena och var vi kom ifrån. När man upplevt situationer då fattigdom och svält tar sig sådana uttryck då blir resultatet att man förbannar det samhälle man växt upp i. Man ser dom stora orättvisorna när det gäller fördelning av tillgångarna. Man ser hur en del kan leva i överflöd medan andra svälter.

På omvägar har jag fått uppgifter beträffande ditt agerande under dom svåra åren. Du var redan då egoisten som i första hand tänkte på dig själv. Trots svält och umbäranden hemma så var du fräck och egoistisk nog att inte dela med dig fast du fått arbete. Du satte istället in en del av lönen på ett bankkonto och någon solidaritet med den övriga familjen visade du inte.

När jag påminner mig dessa händelser så kommer jag också ihåg en del andra ganska tragiska saker under den här besvärliga tiden. Min bror Oskar hade fått jobb som flottningsarbetare och den övriga familjen såg fram emot att få lite kontanter till hushållet. Såväl mor och vi hemmavarande barn blev emellertid besvikna och förbannade när Oskar kom hem avlöningsdagen och var alldeles luspank. Det framgick att han spelat bort hela sin lön på kortspel. Efter denna händelse har spel om pengar varit en förbannelse och jag har heller aldrig gett mig in på att spela om pengar. Jag har inte sett något nöje i att en suverän spelare skulle ta hand örn mina knappa tillgångar.

Det var också i början av trettioalet som vi blev utan fars stöd. Han gick bort och det var inte nog med detta dödsfall. Far hade nämligen varit tillmötesgående och hjälpt andra som hade haft det svårt genom att teckna sitt namn på växlar. Genom dessa ekonomiska förbindelser hade han kommit på obestånd själv vilket innebar att man begärde dödsboet i konkurs.

Det blev hårda och hopplösa månader att genomleva och vi frågade oss hur det skulle gå för oss i fortsättningen. Om vi skulle få gå ifrån gården och vart vi i så fall skulle ta vägen. Mor hade säkert stora problem under månader av osäkerhet.

Det blev auktion. Genom en bankkamrer hade mor fått loss en summa pengar som var tillräckligt stor så att hon kunde få sista budet innan klubban föll och gården var räddad. Sedan gällde det att ta denna inteckning som var behövlig för att klara affären i sin helhet. Vi kände till att det fanns grannar som med största glädje hade velat överta gården men det gick om intet.

Det var inte roligt för någon av oss att se hur främmande människor blev ägare till en del av det lösöre som varit vårt. Det var ju saker som vi ansåg hörde till hemmet, som var tillhörigheter som vi växt upp med. Allt detta skingrades och till och med korna som hörde till livets uppehälle gick bort på auktionen.

Personligen förbannade jag hela tillställningen och jag kunde inte se någon som helst rättvisa i att vår familj skulle utsättas för någonting så djävulskt som att skrapas rent på allt

som man i gemenskap hade skrapat ihop under årens lopp. Jag minns dom här åren då man inte hade så mycket i kontanter att man kunde köpa fem Bridgēcigaretter. Det var sannerligen inte fråga om någon lyx vare sig för oss eller för andra arbetarfamiljer utan svält eller AK-jobb var vad arbetarna fick nöja sig med under krisåren i början av trettiotalet.

Nöden har ingen lag

Under dom svåra åren i början av trettiotalet gällde det för många att försöka överleva och man tvingades att följa uttrycket att "nöden har ingen lag" och så blev det även för oss. Att jaga älg under olovlig tid var förbjudet enligt lag och straffet var ganska hårt om man råkade bli avslöjad och fick inställa sig vid tingsrätten. Vad hjälpte det vad lagen föreskrev när maten var slut och man såg en möjlighet att kunna äta sig mätt några veckor framöver. Det var emellertid inte så gott om älg under den här tiden och det var inte så lätt att gå ut i skogen och fälla en älg och därmed ha löst matproblemen.

När vi efter flera veckor hade lyckats skjuta en så återstod problemet med att frakta hem köttet. Det var bara natten som kunde komma ifråga för hemforslingen och vi fick bära hem köttet på skogsstigar, för det mesta var det en mil att gå. Det var långt att gå, dåliga vägar och mörker och så gällde det att komma hem innan byborna vaknade. Om vi hade upptäckts hade säkerligen någon anmält tjuvjakten - om inte annat på grund av avundsjuka. Det fanns gott om avundsjuka i byn, det fick vi många gånger erfarenhet av. Vi lyckades i alla fall att klara oss från anmälan om tjuvjakt och i sanningens namn så fick vi inget byte så många gånger men det var desto mer välkommet då vi lyckades fälla ett av dessa stora djur som gav oss en hel del kött till hushållet. Det hörde också till att jaga fågel och hare för att dryga ut maten med. Under trettiotalet blev ekorrskinn eftersökta och många ekorrar fick sätta livet till för att bidra till vår försörjning.

Så långt jag kan följa din utveckling så kan jag inte se att du varit särskilt intresserad av jakt och för min egen del kom jag också att avstå helt från jagandet efter att ha varit med på speltjädersjakt.

Vi var två personer som en tidig morgon sökte oss till den plats där tjädern spelade. Jag lyckades springa på ett av dessa spel och pang så var den fågeln min - det var lönnmord. För min del kom jag aldrig mer att gå ut på en speltjädersjakt och intresset för dödandet av oskyldiga djur avtog efter denna upplevelse. En tjädertupp i spel hör inte, ser inte och då ska inte den jaktlystna människan bara utnyttja en sådan situation då tuppen slår den s.k. klunken och är ett mycket lätt byte. Det är ingenting annat än ett meningslöst dödande.

Hembränning

Jag antar att du hörde talas om att min bror Frid och hans kompis blev tagna av polisen för hembränning, och visst var dom skyldiga, att dom sedan klarade sig var en annan sak. Vi kom underfund med att det gick att få kontanter om vi kokade brännvin och sålde. Vi fick fatt i en 25-liters flaska, en metall mjölkflaska, som vi tätade vid locket och monterade fast ett kopparrör som sedan gick ner i en hink med vatten för avkyllning. Därmed var själva apparaturen klar.

Sockret var billigt och det behövdes bara socker och jäst för att göra mäska för jäsning. Drygt en vecka skulle denna mäska stå och jäsa innan den var klar att hällas över i kokaren. Det var spännande med denna hembränning som fick företas under nätterna i någon skogsdunge där vi var säkra för att inte upptäckas och avslöjas. Den sprit vi fick i början av varje kok var med all säkerhet 96%. Efter att ha kokat en stund så blev genomsnittet c:a 60% och var därmed långt starkare än systemspriten. Vi själva och andra kallade denna sprit för spiral och denna spiral var synnerligen efterfrågad ibland personer

som nyttjade sprit i större utsträckning än den liter dom fick i månaden på sin mot bok och som ville ha mer av varan till lördag och söndag. Genom motbokssystemet var det så att skogsarbetare och andra med låg lön ansågs inte ha råd med mer än en liter per månad och så fick hembränt bli en påfyllnad som man ansåg sig ha behov av. Det var inte tal om någon fabriksmässig tillverkning men vi kokade så många liter som vi ansåg oss behöva för att få kontanter. Vi måste ju på något sätt få pengar för matinköp. Det lilla jordbruk vi hade gav inga kontanter därför måste man lösa det på annat sätt i arbetslöshetstider och då kom hembränningen med i bilden. Min bror och hans kompis blev mycket riktigt tagna av polisen men några bevis kunde aldrig plockas fram. Man hittade varken apparat eller sprit som man kunde lägga beslag på och det blev ett frikännande. Att jag också var inblandad i denna tillverkning kom aldrig fram.

Hembränningen avslutades och det var bara spänningen som återstod för visst var det spännande denna upplevelse att sitta i skogsdungen under mörka natten och se hur den rena spriten rann ner i flaskorna.

Fanns det kärlek?

Du är tydligen intresserad av hur jag levde vid sidan om mitt intresse för den fackliga och politiska verksamheten och i ditt senaste brev vill du att jag ska berätta hur jag hade det i mitt förhållande till flickor. Jag var väl som andra ungdomar kär ibland och längtade efter att få ha en flicka på riktigt. Jag lyckades också få ett närmande till den flicka som jag verkligen var kär i. Genom dessa gemensamma upplevelser hade vi säkert kommit att knyta fastare band om inte andra hade trängt sig emellan och förstört det som jag betraktade som en väg till lyckan. Efter vad jag berättat om mina upplevelser med flickor så hoppas jag att du förstår att utom mitt intresse för organisationsfrågor var jag en helt vanlig grabb med längtan efter att få umgås med flickor på samma sätt som andra unga grabbar gjorde. Jag var också med på dans men jag lärde mig aldrig att dansa och det berodde nog på min blyghet att jag hellre blev stående och var åskådare.

Organisationen ägde dansbanan och det var dit som ungdomarna sökte sig. Trots att jag inte dansade så hade jag i alla fall inte långsamt under dessa danskvällar.

Vi hade en äldre person i byn som hette Jonas, han var kommunist och han kom att spela en betydande roll dessa danskvällar, och vare kväll då jag var vid dansbanan så blev det diskussion oss emellan. Kom jag inte dit någon kväll så gjorde han sig underrättad om varför jag inte var där.

Våra debatter kom i stor utsträckning att röra sig om förhållandet i Sovjet. Jag hade läst Karl Marx och ansåg inte att hans lära på något sätt motsvarade vad jag menade att ett framtidssamhälle skulle grundas på. Däremot var den syndikalistiska idén det riktmärke jag stannade inför och det var skillnaderna i dessa ideologier som jag och Jonas så ingående diskuterade. Vi fick alltid en intresserad publik bland ungdomarna som med största intresse deltog i dom argument vi förde fram.

Då det gällde de svenska kommunisterna så minns jag att Jonas fick del av vad Sillen yttrat om Albert Jensen. "Den dagen som kommunisterna kommer till makten så var Albert Jensen den förste som skulle komma att hängas i en lyktstolpe". Jensen var redaktör för SAC:s tidning Arbetaren och han skrev en hel del broschyrer och bl.a. boken om Socialisering - en bok som jag ganska grundligt studerat och sett som en riktlinje för ett socialistiskt samhälles uppbyggnad. Såväl Jonas som jag uppskattade dessa danskvällar då vi fick möjlighet att diskutera våra problem.

När Jonas avled så blev det jag som fick företräda organisationen vid gravsättningen. Jag höll också ett tal vid graven och det blev något annorlunda än vad prästen hade att framföra. Jag konstaterade att Jonas hade gått över till det okända - det var något av det vi så ofta talat om, men jag talade däremot inte om vare sig himmel eller helvete. Jonas

var borta men hans insatser skulle komma att minnas såväl av hans närmaste som av organisationskamraterna.

Jonas partikamrat, Rustas tackade mig efteråt och framförde sin uppriktiga mening att jag hade hållit ett mycket uppskattat tal vid begravningen.

Prästen, kyrkoherden hade gjort en förfrågan om vem jag var och han hade sagt sig beundra denna yngling som vågat framträda och hålla ett sådant anförande.

Jonas var kommunist men han var samtidigt en person som slog vakt om den organisation som vi båda tillhörde.

Det var hans insats inom den fackliga rörelsen som gjorde att jag trots hans ideologiska uppfattning respekterade och beundrade honom.

Kampen på arbetsplatserna

Du har ställt frågan om jag anser att den organisation jag tillhörde hade någon betydelse och om man lyckades åstadkomma några förbättringar för arbetarna eller om det var på så sätt att utvecklingen som sådan ändå gav dessa förbättringar med högre löner, utan organisationens medverkan.

Jag känner ju till din inställning och din besynnerliga föreställning att det är meningslöst att slåss mot arbetsgivarna genom de fackliga organisationerna.

Även om jag, som så många andra, har fått avskrika drömmen från ungdomsåren att genomföra ett socialistiskt samhälle på kort tid så har jag ändå inte förlorat tron på möjligheterna att nå fram till förbättringar genom organisationens förhandlingar. Genom sammanhållning och effektiva åtgärder är den vägen den enda möjliga.

Registerkampen

I detta sammanhang måste jag berätta om vad som hände under trettioalet då vi stred för bättre löner för arbetet i skogarna. Vår Lokala Samorganisation (LS) hade ett effektivt registersystem och det var en aktivitet i organisationen som var enastående. Vid varje möte var det fullsatt i lokalen. Debatterna var hårda men det fanns en enighet om att vi skulle genomföra registerverksamheten - det var det aldrig några diskussioner om. En kommitté med en registerförare som sammankallande hade till uppgift att prissätta avverkningarna. Man gick igenom varje avverkning som bolagen hade utsatt och som skulle avverkas under vintersäsongen. LS hade en grundlig förteckning över de förekommande avverkningsposterna och förde förhandlingar med bolagen. Man prissatte och medverkade till den betalning som skulle tillämpas, men man bestämde också genom organisationsbeslut vem som skulle ha dom olika avverkningarna. En regelrätt arbetsfördelning infördes.

Visst kommer jag ihåg att man rapporterade vid mötena att bönderna - man kallade dem så - försökte gå förbi den arbetsförmedling som LS hade upprättat men LS svarade med att utfärda blockad på dom avverkningar som någon utifrån tillskansat sig vid sidan av register och arbetsförmedling. Som regel lyckades man tvinga vederbörande att följa LS beslut.

Det var inga höga avverkningspriser på den tiden - det rörde sig om 25-50 öre per stock och 8-10 öre per tremeters sulfit eller sulfatbit, även dessa rundbarkade. Sulfit var granvirke, sulfat var tallvirke och någon lövmassa fanns inte på den tiden.

Man kan nog tala om uppoffringar från de organiserades sida och den kommitté som skötte prissättningen hade knappast någon ersättning för sitt jobb. Dessa människor var som regel arbetslösa under hösten och fann det helt naturligt att rycka in och arbeta för organisationen.

Skogsarbete var säsongbetonat under trettioalet och skogsarbetarna var som regel utan jobb under sommarmånaderna fram till sena hösten eller vintern. Undantag var att några

fick flottningsarbete under våren och kolvedhuggning eller kubikvedsavverkning. I stort sett förhöll det sig så att man hade sina små jordbruk och man fick livnära sig på den avkastning dessa kunde ge - det blev inte några månader av överflöd under det här uppehållet. Semester var för flertalet ett helt okänt begrepp dels av ekonomiska skäl och resor var helt uteslutna då det lilla jordbruket måste skötas eftersom man inte kunde räkna med något tillskott för uppehållet. För många blev det under den här tiden att handla på kredit och fick en skuld till affären som skulle regleras när man hade jobb under vintermånaderna.

Jag har tidigare påpekat att det var en enastående sammanhållning och kampvilja inom Furudals LS och där fanns också personligheter som man inte kan undgå att nämna. Inte minst kommer jag ihåg registerföraren Artur Sjödén och hans insatser inom LS och då särskilt vad det gäller prissättningar, förhandlingar och en sammanhållning kring dom ställda kraven. Han var realist i sitt handlande och hade stort förtroende såväl inom organisationen som respekt hos utomstående och arbetsgivare. Det var en del bönder som inte ville godkänna LS prissättningar och arbetsförmedlingen och som ville göra gällande att det var han Sjödén som var skuld till att dom inte fick sätta igång dom avverkningar som bolaget hade kontrakterat.

Det var inte Sjödén som ensamt hade ansvaret även om han var en av de personer som ständigt arbetade för att genomföra LS registerverksamhet .

Gustav Jernberg, som kämpade vid sidan av Artur, var mer att betrakta som den ideologiska personligheten och jag kom att tillskansas mig en hel del lärdomar genom honom under de första åren som medlem i den syndikalistiska rörelsen.

Det var som jag tidigare framhållit en stor enighet inom organisationen och dessutom var samarbetet mellan LS och Skogs- och Flotts lokalavdelning synnerligen gott i början av trettioalet, något som skulle komma att ändras senare.

Strejker och blockader

Under lågkonjunkturer var skogsbolagen alltid inriktade på att sänka avverkningspriserna för skogsarbetarna och då gällde det att arbetarna försökte hålla emot för att få bibehålla dom priser dom lyckats kämpa sig till åren dessförinnan. Givetvis var tillgången på arbetskraft stor och då såg arbetsgivarna en möjlighet att få anställda trots att man erbjöd mindre betalning för huggning och körning - man räknade med att få jobbare i alla fall. Enigheten var genomgående god bland skogsarbetarna och den ena konflikten avlöste den andra. I Hälsingland, där SÅG hade en rätt så stark ställning organisatoriskt sett, utbröt en stor konflikt vid Marma-Långgrör.

När det skulle hållas rent från jobbare, strejkbrytare m.m. vidtogs den åtgärden att kommittéer tillsattes som uppvaktade arbetsgivarna och när detta inte ledde någon vart så ordnade man demonstrationer.

Vi fick en förfrågan till Furudals LS om vi kunde delta i en uppvaktning med en busslast medlemmar och det blev en busslast från Furudal som reste till Alfta, som var centralpunkten för de stridande skogsarbetarna.

För oss yngre i LS så var det med spänning vi äntrade bussen som skulle forsla oss till stridsområdet. Någoting liknande hade vi aldrig varit med om och vi befarade att denna utflykt kunde anses som en första utryckning för att hålla skogen ren från svartfötter, När vi kom fram till mötesplatsen kunde vi konstatera att allt var väl förberett av strejkkommittén.

Gemensam mathållning hade ordnats i ett Folkets hus och det var några hundra personer som skulle utspisas innan strejkbrytartilhållen skulle besökas. Det var ganska långa avstånd mellan de platser där strejkbrytarna höll till och vi fick gå någon timme innan vi kom fram till kojan där de s.k. svartfötterna fanns.

Det var inte några större grupper med strejkbrytare - i första kajan fanns det 5-6 man som med bävan i rösten förklarade att dom skulle återvända hem. Vi var inte ensamma i denna uppvaktning. Det dröjde inte länge innan polisen kom och något bråk blev det inte för även polisen ansåg att det var bäst att de "arbetsvilliga" lämnade arbetsplatsen.

Vid nästa avverkning kom det att gå hetare till och innan polisen hann fram hade några av våra mannar kastat ut några tredskande strejkbrytare. När polisen kom återställdes ordningen på så sätt att även dessa arbetare uppmanades att lämna arbetsplatsen.

Någon av dem ansåg att man kanske kunde gå tillbaka till jobbet någon dag i veckan men polisen sa: "det blir inte någon återgång alls, vi vill inte ha mera bråk".

Polismyndigheten ansåg väl att det skulle bli ett alltför omfattande arbete att hålla bevakning på dessa arbetsplatser. Så småningom träffades uppgörelse och strejken kunde avblåsas. Även om de stridande inte lyckades få en överenskommelse i enlighet med deras krav då hade dom i alla fall visat en solidaritet och en kampvilja som visade motparten att man inte var beredd att acceptera allt vad som låg i skogsbolagens intresse att erbjuda som avverkningsbetalning.

Det var den välkände agitatorn Anders Ek och Ruben Voxlin som hade till uppgift att hålla samman de strejkande och fungerade därmed som strejkledare.

Nya konflikter

Du kanske kommer ihåg att det kom en ny förvaltare till Dalfors för Korsnäs AB - det var den välkände förvaltaren Lars Hård. Han var med all säkerhet tillsatt för att med hårdhandskarna sätta stopp för LS prissättningar och registerföringen. Han lovade också vid sin ankomst: "Jag ska ta av er galoscherna och överrocken". Det var meningen att skogsarbetarna skulle tryckas ner i skorna och svälten skulle få jobbarna att gå för den betalning som bolaget erbjöd.

Förvaltaren hade namnet Hård och hans avsikt var också att vara hård mot arbetarna. Skogsarbetarna blev förbannade då dom fick uppgift om hans uttalande och Hård kände inte till den sammanhållning som fanns bland arbetarna - det var inte bara att plocka bort galoscher och överrockar på någon.

Det dröjde heller inte länge förrän den första konflikten bröt ut och då gällde det flottningen. Vid denna konflikt gällde det att mäta styrkan mellan a ena sidan bolaget med förvaltare Hård och LS ä andra sidan. Bolaget försökte klara flottningen med hjälp av förmännen och då vi uppvaktade de "arbetsvilliga" så kunde vi också se förvaltare Hård bland förmännen.

Vid ett tillfälle övergick det hela till handgripligheter och det resulterade i att en av de strejkande fick svara inför tingsrätten och dömdes till straffarbete.

Konflikten kom att avslutas på så sätt att skogschefen kom och tecknade en uppgörelse och förvaltare Hård fick sig säkert en läxa då han såg att det inte var så lätt att tvinga dessa skogs- och flottningsarbetare dit han ville.

Prissättningen i skogen fortsatte också men arbetsförmedlingen måste LS frångå. Det blev rätt betungande medregisterversamheten eftersom dom ekonomiska förutsättningarna var ganska begränsade. I det har skedet hade också solidariteten mellan LS och Skogs- o Flottningsarb. förbundet upphört, och organisationerna gick var sin väg. Man gjorde vissa försök att dela upp verksamhetsområdet men det slog aldrig så bra. Skogs- o Flott kände sig förbigångna och ville därför träffa sina egna uppgörelser.

Lars Hård, förvaltaren kom att ändra uppfattning beträffande LS och LS arbete. Han kom till den slutsatsen att det fanns en vilja till ärlighet i LS uppträdande och han yttrade vid något tillfälle till representanter för Skogs- o. Flott: "När jag träffar uppgörelse med LS då vet vi vad vi har gjort upp om för priser och där behövs det inga långa skriftliga överenskommelser. Har dom sagt en sak så står dom också för vad dom har lovat men ni

i Skogs o Flott vet ta mej fan inte vad ni vill. Den ena dagen har vi en uppgörelse och några dagar efter vill ni ha nya förhandlingar. Ni vet tydligen inte vad ni vill eller vad ni ska ha betalt för jobbet". Förvaltaren hade tydligen fått respekt för SAC.

Några år senare då jag inträtt som registerförare så hände det flera gånger att han uppsökte mig i hemmet och bad att få förhandla och att vi skulle försöka träffa uppgörelser om förekommande arbeten.

Jag minns särskilt en detalj som gällde sommarhuggning - kolvedshuggning. Skogs- o Flott hade träffat en uppgörelse om 30 öre per metersres och vi lyckades komma fram till 35 öre. Förvaltaren var något villrådig och påpekade "om jag ger er 5 öre mer så kommer ni naturligtvis att få alla som medlemmar. Jag måste nog höja priset för de andra också för någon agitation för just er organisation vill jag inte vara med om".

Vi hade vid detta tillfälle höjt priset betydligt för huggning av kolved. Tidigare hade vi 18-19 öre per res och när jag arbetade som timmerkörare åt Lind John så hade jag 4 kronor per dag. Gubben Lind livnärde sig enbart på ärtsoppa och hembakat mjukt bröd och minst två dagar i veckan var det samma kost och därtill kaffe. Han klarade sig tydligen trots den ensidiga kosten. För min del var det svårigheter att få ut betalning och hade inte skogvaktaren som hade hand om körningen varit hygglig så hade jag knappast kunnat räkna med att få ut dom fattiga kronor som jag förtjänat.

Brytningen mellan organisationerna

Jag har redan talat om för dig att samarbetet som tidigare hade varit bra försämrades och i mitten av trettioalet kom den verkliga brytningen.

Skogs- o Flott och RLF krävde skogsavtal för ett stort område utan att ta hänsyn till redan fastställda avverkningspriser som LS klarat av. Som dom låg betydligt under LS priser så utfärdades blockad. Man krävde att LS skulle stå solidarisk och därmed frångå sin rätt att träffa uppgörelser och man ville att LS skulle erkänna en lägre prissättning än den man tidigare hade förhandlat fram. Att detta ledde till hårda tag säger sig självt.

Inom organisationen hade vi några kommunister och en s.k. Kilbornare. Dessa tog parti för Skogs- o Flott och RLF blockaden och ville därmed försöka slå sönder LS. Det här var en fråga om partipolitik och deras inställning togs väl emot av den organisation dom tillhörde.

Det var under den här konflikten jag fick det första tillfället att diskutera på ett offentligt möte. En gammal kämpe från sossarna yttrade vid ett av dessa möten och vände sig till kommunister och kilbornare, "ni som tillhör LS står här och intar en annan hållning än vad er organisation har beslutat och för min del känner jag ingen respekt för ett sådant handlande. Tacka vet jag Sven - se och hör med vilken glöd han går in för organisationens sak - den grabben beundrar jag trots att vi i övrigt har en avvikande mening. När det gäller ärlighet ligger ni långt efter Svens och dom övriga organisationsmedlemmarnas uppträdande". Dom få kommunister vi hade i LS lämnade oss men dom lyckades inte slå sönder organisationen.

Striden fortsatte men det blev ingen prissänkning inom de områden där uppgörelse redan var träffad. Någon känsla av att vi var strejkbrytare fanns inte på grund av dom förhållanden som konflikten hade lagts upp.

Dom två organisationerna fick ett r.vtal och det innebar en begränsning för vår organisation att genomföra registerverksamheten och prissättningar i likhet med tidigare. Den här konflikten lärde mig att partipolitikerna i alltför många gånger i första hand ser till partilinjerna trots att det gäller gemensamma fackliga krav för dom anställda.

Jag kom att stanna hemma under konflikten - utan någon ersättning - utan annat jobb än bevakning av konflikten.

När konflikten var slut blev jag erbjuden att ta jobbet som timmerkörare af en hemmansägare som hade insjuknat. Han hade fått ischias och var oförmögen till arbete.

Vad jag särskilt minns från dom körningarna var att jag fick en istadig häst som många gånger stod fullkomligt orörlig trots att han inte hade större last på kälken än jag själv kunde dra den.

Det var nära två meter snö och hästarna fick ha trögor. Den häst jag körde slog emellanåt bakut så trögorna var högt uppe i trätopparna .

På våren när vi skulle ha ut våra löner visade det sig att bonden vi körde åt hade tagit ut allt i förskott hos handlaren, som i sin tur hade sett till att genom fullmakt hämta sitt tillgodohavande hos bolaget. Det blev ingen slutavlöning och det blev en fordran som aldrig kom att regleras.

Besvikelse på partipolitik

Jag nämnde hur partipolitikerna uppträdde vid olika tillfällen och jag kan återge ännu ett förhållande som så att säga hör till bilden. Min bror Frid var en tid intresserad och såg vissa möjligheter att genom partipolitiska åtgärder åstadkomma förbättringar såväl inom kommunen som i samhället i övrigt. Jag försökte påvisa för honom att partilinjen inte skulle ge de resultat han räknade med.

De personer som var engagerade i partipolitiken var alltför egoistiska och partibundna för att kunna genomföra ett regelrätt samarbete när det gällde kommunens angelägenheter. Frid gick med i Kilbomspartiet och kom in i fullmäktige genom detta medlemskap. Han var en realistisk person och såg kommunens angelägenheter som ett problem som skulle lösas genom gemensamma strävanden.

I början av sin tid i fullmäktige åkte han till sammanträdena med optimistiska förhoppningar om att kunna påverka besluten. Mer betänksam blev han när han varit med vid dom gruppmöten som partiet ordnade före det att fullmäktige skulle sammanträda. Han kom i konflikt med partikamraterna när han delgavs att vid varje omröstning och avgörande vid kommunalfullmäktige sammanträdena så skulle partilinjen följas. Frid, som var en självständig människa och ingen partifantast tog ställning i enlighet med vad han ansåg vara förnuftigt oavsett vad hans partigrupp hade beslutat. Han kom rätt snart i onåd inom Kilbomsgruppen och hans medlemskap upphörde.

Vad han särskilt reagerade mot var detta: Det kunde föreläggas förnuftiga förslag från borgerligt håll men då kunde givetvis vare sig sossar eller övriga vänsterpartier acceptera förslagen. Efter någon månad kunde samma förslag komma ifrån t.ex. sossarna och då var det plötsligt ett bra förslag. Det var när Frid upplevde denna klavbundenhet och fastlåsthet inom partierna som han förlorade tron på att genom partipolitik kunna åstadkomma de resultat han hoppats på.

Hans mening var att kommunens angelägenheter skulle lösas genom samarbete oavsett partilinjerna. Motioner och föreliggande förslag skulle lösas i bästa samförstånd.

Frid måste ge mig rätt och han var mycket besviken då han konstaterat att alla partier i första hand beslutade efter sin egen partilinje och ställde kommunens bästa åt sidan. Hade han fått leva så skulle han fått uppleva detta ännu mer markant. Han skulle ha fått erfara att enstaka personer som inte följer sitt partis linje blivit föremål för total utfrysning. Han skulle också ha fått se hur partipolitiker runt om i världen fullständigt misslyckats med att lösa ekonomiska och sociala problem för mänskligheten, att det hela tiden enbart arven fråga om makt, pengar och nationella intressen, att det spelar en avgörande roll för en massa makthungriga individer. Men han skulle kanske med tillfredsställelse ha sett att det börjat röra sig bland massorna - där stora människogrupper ser världsproblemen som någonting som alla måste lösa gemensamt, genom medbestämmande och inflytande i samhällsdebatter och beslut som rör alla individer i samhället.

Även om han sett denna ljusning i tillvaron så skulle han ändå ha ställt sig frågan - hur länge ska människor låta sig kuvas och ledas av maktens innehavare som bara skapar nya stridigheter runt om i världen, hur länge ska arbetare som organiserat sig i stora

mäktiga organisationer låta centraliseringen fortsätta i så hög grad att medlemmarna förblir enbart ett nummer eller en kugge som tvingas att följa med vad makthavarna beslutar.

Ledar- och ombudsmannaväldet utbreder sig inom organisationer och i samhället som helhet. Medlemmarna som utgör den verkliga styrkan har inte förmågan att skaka av sig dessa ledare, som många gånger sitter kvar på sina poster av rent egoistiska skäl. Frid skulle ha blivit synnerligen besviken på utvecklingen under de senaste 10 åren om han fått del av vad som tilldrar sig ute i världen, där miljoner människor svälter, där militären i det ena landet efter det andra tar över makten och utplånar alla försök till ett mänskligare liv för människorna, där en liten grupp makthavare anser sig ära rätten att fatta avgörande beslut utan att rådgöra med de människor som ska leva under besluten. Trots detta skulle han ändå sett ljusglimtar i en del sporadiska framträdanden där kravet är och alltid kommer att vara fred, frihet, en rättvis fördelning av jordens tillgångar. Men med en rysning skulle han notera den masslakt som förekommer runt om i världen och skrikit ut sin uppfattning: "Vi vill ha fred, frihet och social rättvisa för jordens innevånare".

Ditt brev

Jag har fått ditt senaste brev och ser att du inte är så intresserad av det jag berättat om facklig- och politisk verksamhet. Oavsett din negativa inställning tänker jag fortsätta att berätta om detta då det tillhör mitt livs erfarenheter där jag fortfarande lever och verkar.

Du skriver om livet vid fåbodarna och det väcker minnen även hos mej. Visst var det roligt, inte minst för oss ungdomar, då våra föräldrar och grannarna rustade sig för att dra iväg till fåboden, Det var som om kossorna förstod att nu ska det bära iväg till skogs och till friheten vid fåboden där man kunde söka sig till dom fina betesplatserna. Man minns hur fåbodjäsentorna arbetade med mjölkning, gjorde ostar och kokade messmör. När korna inte kom hem till kvällen i rätt tid blev dom oroliga och fick ge sig ut och leta. Jag hade också tillfälle att vara med vid sökandet efter yngre kreatur som kommit på sidan och förirrat sig från dom övriga djuren. Det blev ganska långa och besvärliga skift vi fick göra när ungdjuren skulle letas upp i skogarna.

Det var ändå något fritt och romantiskt över detta fåbodliv och det var spännande både då djuren skulle iväg till fåboden och när dom skulle vallas hem på hösten. Det var ett liv som nu hör till det förgångna. I vår hemstrakt förekommer det visst inget fåbodliv numera och det tycker jag är synd - det är ett stycke kultur som fallit bort. Jag skulle mer än gärna vilja återuppleva några dagar i en fåbod, där såväl fåbodjäsentorna eller stintorna, kossorna, getter och får fanns med i bilden.

Att åter uppleva att ligga i en fastgjord översäng och se elden falna på kvällen och att vakta den och hålla den levande för att hålla myggen borta.

Röken gick upp genom ett hål i taket och där hade även regnet möjligheter att komma ner. Det luktade rök, vildmark, skog. En fåbod kunde se spöklik ut också det minns jag. Vid 11 års ålder fick jag följa med far till fåboden en vinter för att hämta hö. Det såg så ödsligt och överkligt ut vid fåboden denna årstid och det var här far fick uppleva något som han aldrig fick någon förklaring på. Han berättade historien för mig just vid detta vinterbesök vid fåboden.

Far hade arbetat tillsammans med en man som var dövstum. En dag pekade mannen och ville att dom skulle se efter vad det var. Han påstod att han hörde hundskall - han hade aldrig hört någonting tidigare och inte heller efter denna händelse. När dom kom fram till platsen - en glänta i skogen - fanns där två fläckiga hundar som sprang i en åtta efter varandra och skällde. Den dövstumme mannen talade om att han hört hundarna långt innan dom såg dem. Det var någonting mystiskt med denna berättelse liksom fåboden var mystiskt under vintertid.

Det finns en annan händelse som har förblivit en olöst gåta för mig. Som rätt ung kom jag till en fåbod som jag aldrig tidigare hade besökt men det underliga var att jag kände till varenda detalj vid denna fåbod och jag kunde tala om var det eller det städslet låg och jag kunde utan svårighet veta var gångstigarna inom fåboden ledde - allt var redan välbekant. Någon gång senare i livet har jag upplevt samma sak att jag kommit till en okänd plats där jag känt igen varenda detalj trots att jag aldrig varit där tidigare.

Du likaväl som jag har väl hört talas om själavandring då en person genom själavandring levtt ett liv tidigare i en avliden människa. Efter dom här upplevelsena började jag fundera och ställer mig fortfarande frågan om det kan vara sanndrömmar, tankeöverföring eller någonting liknande. Något mystiskt finns det med i bilden som ingen tycks kunna ge förnuftiga svar på. Det finns ju även inom andra områden oförklarliga företeelser som den enskilda människan söker svar på och som vetenskapen funderar över och söker förklaring på.

Vi har ju bl.a. tefaten som gång efter annan observeras och personligen har jag den uppfattningen att vår lilla planet kan inte vara den enda av alla oräkneliga planeter som är befolkad. Varför kan man inte tänka sig att det förhåller sig på så sätt att det finns planeter som har kommit betydligt längre i utvecklingen och har möjligheter att göra turer ute i denna oändliga världsrymd. De har kanske möjligheter att genom observationer se att det finns ett utvecklat liv på jorden och fått intresse av att undersöka hur långt vi har kommit med utvecklingen.

Hur det förhåller sig - om det finns liv någon annanstans är ett mysterium som vi får brottas med och vi kan knappast räkna med att få svar på dom frågorna under väg generation - möjligen kan framtidens människor få svar på frågan om det finns liv på andra planeter. Hur världsrymden skapats kommer väl att bli det svåraste att få ett vettigt svar på,

Alla vi som intresserar oss för det oförklarliga tycker det är spännande och noterar med tillfredsställelse alla nya rön som rapporteras från vetenskapsmännen. Kanske jordens innevånare en dag också får möjlighet att med sina tefat göra besök på andra planeter där det finns liv och en utveckling som är av intresse.

Mitt första jobb med inkomst

I början av trettioalet fick jag mitt första jobb med betalning. Jobbet bestod av metervedhuggning, s.k. kubikmeterhuggning. Betalningen var hela 1:50 per kubikmeter. Huggningen låg nära en mil från byn, mitt inne i vilda skogen, bostaden var en dålig skogskoja där vi fick trängas kring en öppen eld vid matlagning.

Inte var det direkt skojigt när jag första gången skulle handla och svara för kosten under en hel vecka. I första hand fick man begära kredit hos handlaren i byn - man hade ju jobb och var därmed betrodd att kritsa mat för veckan. Hur jag klarade det hela är fortfarande en gåta.

Den första maträtten som skulle tillagas var kolbullar gjorda på mjöl, vatten och salt, gräddade i fläskflott. Det var kraftig mat men det var också vad vi hade behov av. Det var ett tungt jobb att klyva dessa meterlånga kubbar och två meter per dag måste man försöka prestera.

Inkomsten var 3 kronor per dag eller 12 kronor per vecka. I dagens läge verkar 12 kronor i veckan otroligt men det var bara så. I samband med mitt första jobb fick jag min första kostym om man kan tala om kostym. Det var en rock och byxor som de äldre bröderna hade växt ur som jag fick överta för några kronor. Hos handlaren i byn köpte jag en cykel en Husqvarna för 130:-och 10 kronor i månaden var betalningen.

Jag har ett minne av att den avbetalningen blev rätt långvarig. När jobbet var slut så fanns det heller inga pengar och var det bara att begära anstånd med betalningen.

Medlemskap i organisationen

Jag tackar för ditt senaste brev där du ställer frågan när jag korn att ansluta mig till den fackliga rörelsen.

Du kommer igen med frågor kring ditt intresse för flickor. Jag tycker att du har fått en ganska god uppfattning om vad jag tycker i den frågan och övergår därför till medlemskapet istället.

Jag hade begärt medlemskap i LS tidigare men mina bröder tyckte att jag var alldeles för ung och så var det en fast avgift på 20 öre i veckan som skulle betalas oavsett om man hade jobb eller inte. Mitt medlemskap kom att bli i den syndikalistiska organisationens Lokala Samorganisation (LS) i SAC.

Mina första kontakter med organisationen var att sitta och lyssna på mötena men det var jag inte riktigt nöjd med. Vid dom första mötena då jag vågade begära ordet och framföra mina synpunkter så blev jag som regel underrättad av dom äldre medlemmarna att jag var för ung för att förstå dom problem man hade att ta ställning till. Jag tänkte verkligen inte sitta och vara nöjd med detta utan jag svor för mig själv - att vänta ni - jag kommer igen.

Det dröjde heller inte så länge förrän jag återkom och deltog i diskussionerna. Utan att skryta så vågar jag påstå att jag var långt mer beläst än många av dom övriga medlemmarna.

Dom flesta var skogsarbetare med hårda jobb som knappast gav någon tid för läsning. Själv hade jag ett brinnande intresse att få veta mer och min bror Frid och jag var flitiga boklånare vid folkbiblioteket. Föreståndaren - en sosse - meddelade att vi var de flitigaste boklånarna han hade att notera vid biblioteket. Vid organisationens möten kom också mina inlägg att uppskattas och för min personliga del noterade jag att de äldre fick böja sig för vad de yngre kunde ha att komma med.

Ungdomsklubben

Efter en ganska ihärdig agitation lyckades jag bilda en Syndikalistisk ungdomsklubb och den gav goda möjligheter att skola medlemmarna i diskussioner. Ganska många av byns ungdomar gick med som medlemmar och klubben fick igång en rätt livlig verksamhet. Vi fick dels hålla till i någon gammal gård eller i Folkets hus som låg några kilometer från byn.

Detta folkets hus var en av de timrade stugor som tidigare hade stått på vår gård. Det var godtemplarna som på ett mystiskt sätt kommit över att köpa detta hus som sedan flyttades och fick utgöra samlingslokal. Jag har hört att detta stugköp inträffade före det att mina föräldrar övertog gården.

Vi skulle ha haft användning av stugan så stor familj som mina föräldrar åstadkom men vi fick nöja oss med dom små utrymmena. Rent historiskt så blev en av gårdens stugor ett Folkets hus.

Både jag och övriga ungdomar i byn som tillhörde ungdomsklubben såg optimistiskt på våra möjligheter att inom kort tid förverkliga det socialistiska samhälle vi kämpade för. Vi var väl alltför optimistiska och vi räknade inte med det motstånd som finns då det gäller en mänskligare fördelning av tillgångarna. Senare i livet fick vi uppleva den kalla och hårda verkligheten och då gällde att inte förlora tron och förhoppningarna på att även människorna i dom fattiga skogsbygderna skulle lyckas med att kämpa sig till bättre levnadsförhållanden än dom vi växte upp med.

Ungdomsförbundet kallar

Vi fick snart nog kontakt med Ungdomsförbundet. Möten ordnades och talare från

förbundet anlitas. Det var alltid god uppslutning vid dessa möten och dom talare som anlitas var bl.a. Axel Österberg, Sigvard Åkerberg m.fl. Då förbundet genomförde en talarkurs år 1935 så uppmanades jag att söka till kursen, vilket jag också gjorde och blev antagen. Jag glömmer aldrig min första kontakt med kursledaren, han Carlsson som vid den personliga kontakten stammade så förskräckligt. Vi kursdeltagare som inte hade haft kontakt med denna Carlsson tidigare undrade hur han skulle kunna klara dom föreläsningar som var noterade i kursplanen.

Den frågan fick sitt svar för när Carlsson kom upp i talarstolen så talade han ett flytande språk. Man måste beundra en sådan personlighet som genom sin självbehärskning lyckades komma över sin stamning när han höll sina föreläsningar och föredrag. Hälsinglands distriktskommitté hade ordnat ett diskussionsmöte i Söderhamn och DK hade varit i kontakt med SAC och begärt att dom skulle skicka upp en talare som kunde ta en debatt med Sillen från kommunisterna.

Dom mötte Carlsson på centralen och han stammade som vanligt vid personlig kontak. Gubbarna gick åt sidan och hade överläggningar och ställde sig frågan, "hur fan ska han klara en debatt med Sillen som är en ganska god talare- och debattör". DK fick emellertid liksom vi uppleva att då Carlsson besteg talarstolen då stammade han inte. DK-gubbarna var belåtna med att SAC hade skickat Carlsson till detta möte.

Vid talarkurserna fick deltagarna avlägga ett prov på sin förmåga genom att dels stolpa upp ett anförande och dels att hålla ett anförande inför kursdeltagarna. Kursledaren ville påstå att jag hade kopierat en annans anförande men så var det inte utan jag hade lagt upp mitt talarprov efter de uppgifter jag ansåg skulle ingå i föredraget. Om det sedan kom att beröra vad andra sagt det var och förblev en annan sak.

Vi var ett tjugotal deltagare vid kursen och säkert fick många av oss en riktlinje om hur vi på bästa sätt skulle föra propagandan för förbundet och organisationen som sådan. Att jag godkändes framgår väl av att jag kom att ingå i cykelpatrullerna, som skulle agitera för SAC.

De röda cykelpatrullerna

Jag vet inte om du hörde talas om att jag kom att åka med i dessa agitationspatruller, men det kan kanske vara av intresse för dej att få uppgifter om vårt arbete. Det var såväl negativa som positiva saker som hände och det fattas inte poänger i sammanhanget. Av benämningen Röda cykelpatrullen framgår det att fortskaffningsmedlet var cykel - det var inte tal om att resa på annat sätt. Det blev inga resekostnader och inga bekymmer med att hålla reda på buss- och tågtider om nu dessa transportmedel kunnat komma till användning.

Bostadsfrågan ordnades genom att vi hade tält med oss. Det var dåliga tält som ställdes till vårt förfogande. Det fanns inga golv i dem utan det gällde för oss att hitta platser med lämpligt underlag.

Vid min första cykelpatrull kom jag att slå följe med Axel Österberg och Margit Manus och turnén genomfördes i Hälsingland. Jag kom i första hand att fungera som litteraturförsäljare medan Axel och Margit skötte föredragen. Det gällde för mig att sälja så mycket böcker och tidningar som möjligt. Ersättningen från förbundet för oss tre var 1 krona per dag - resten fick vi klara själva genom försäljning och något ekonomiskt anslag från lokalorganisationerna som hade ordnat möten.

Jag hade haft ett jobb före turnéns början och hade faktiskt 100:- och det var väl också den summan som räddade oss från att svälta ihjäl under turnén.

Det var inte så långt efter skotten i Ådalen när demonstrerande arbetare sköts ihjäl och därmed var kampen mot militarismen synnerligen aktuell och appellerna i kampen mot militären hörsammades också av svenska folket.

Det var dessutom arbetslöshet och i Tyskland och Italien hade nazisterna trängt fram och

dom hade även jämlikar i Sverige, som såg som sin uppgift att överta makten. Det fanns alltså mycket att tala om på mötena. Det gällde också att redogöra för organisationens målsättning. Anslutningen var som regel god vid dessa möten.

Utöver tältet så kunde vi bo i tomma hölador som fanns efter vägarna då vädret var alltför ogynnsamt för tältning.

Jag minns den natten i Delsbo under turnén. Det var ett himla oväder och mötet blev inställt. En person kom fram till oss och erbjöd oss logi. Vi fick mat och fick ligga inomhus. Efteråt fick vi höra att den familj vi bott hos var att betrakta som Delsbos största skojare vad nu det kunde innebära. Samma natt mördades postbäraren i Delsbo men varken av vår hyresvärd eller av oss utan av en släkting till postbäraren.

Vi fortsatte vår turné till Iggesund och även där blev vi bjudna på kaffe och mat. Det var hos en inbiten kommunist som hade ett flertal foton av Stalin hängande på väggarna. Vi tältade och just då ansåg vi att tältplatsen var rätt idealisk. På natten utbröt ett hemskt åskväder med störtregn. Blixterna lyste upp hela området och mitt i natten kom en stormby som lyfte bort tältet och där låg vi mitt i allt regnande. Margit grät och Axel svor innan vi lyckades att få ner tältpinnarna igen och vi genomblöta kunde söka skydd under tältduken.

Kommande natt tog vi logi i en hölada. På morgonen hörde vi kor utanför och vi gick ut. En ung flicka vallade korna men hon sprang därifrån då vi tre uppenbarade oss i ladan. I Fågelsjö blev vi inhysta i en mer eller mindre obebodd stuga. På natten vaknade jag av att Axel svor långa ramsor - djävla luskåk - hur i helvete kan folk leva med dessa djävla löss. Jag hade inga besvär med lössen men det hade Margit och Axel som lössen gick på. Efteråt har jag fått höra att löss inte går på alla människor och den här gången var jag den lycklige.

Jag har ett obehagligt minne från denna första cykelpatrull. Vi lagade vår mat i tältet eftersom det var frost ute och vi ville ha lite värme från spritköket. Mitt under våra bestyr ramlade kastrullen med kokande vatten oturligt nog över mina ben. Jag fick stora brännblåsor och ärrer på mina smalben påminner än idag om just den händelsen.

Jag deltog även senare i cykelpatruller genom Hälsingland och en gång i sällskap med Einar Stråhle och vid det tillfället kom både jag och Stråhle att hålla anföranden. Stråhle brukade uttala sin förvåning över att jag kunde tala med en sådan övertygelse. Om inte han gjorde likadant kanske framgår av att han kom att hamna hos sossarna senare.

Vid ett tillfälle träffade jag Margit o Axel vid ett sommarting som var ordnat för klubbarna och övriga syndikalister i Älvkarleby, Axel Österberg kom fram till mej efter det att jag hållit ett anförande och yttrade, "jag skulle gärna byta röstresurser med dej - du har utvecklats till en riktig folktalare". Det var ett betyg som jag då var mycket tacksam för. Jag hade fått ett erkännande, inte bara genom applåder utan också från en av förbundets företrädare. Mitt första offentliga föredrag, som ordnades genom ungdomsklubben höll jag i den stuga som tidigare hade stått på vår tomt och för min del var det något historiskt över detta att jag talade i Östanås Folkets hus i just denna byggnad.

Det här inträffade under trettioalet och intresset var stort och lokalen var fullsatt.

Jag fick senare genomföra flera agitationsturnéer för förbundet dels inom Östergötland där jag särskilt minns ett möte i Motala där hela publiken bestod av unga flickor. Vid detta tillfälle hade jag med mig förbundets film. Filmen gick av men jag märkte inte missödet utan den kom att läggas i dubbla veck över det element som ingick i utrustningen. Den kommande natten hade jag fullt jobb med att laga filmen för att kunna fortsätta att visa den vid kommande möten.

Hinke Bergegren och Ottar

Hinke var den person som tog upp kampen mot rådande problem på det sexualmoraliska planet. Han skrev en liten broschyr och för oss i cykelpatrullen blev den mest sålda trycksaken. Folk var intresserade för det här var någonting nytt att någon vågade skriva sexualfrågor som varit helt förbjudet att ge offentlighet åt. Vi i cykelpatrullen bidrog väl en hel del till upplysningen genom var broschyrförsäljning och när vi åkte genom Hälsingland, Axel, Margit och jag så fick jag göra avstickare till olika platser där man höll möten för att sälja böcker och det var alltid Hinkes skrift som rönt det största intresset och såldes i hundratals exemplar.

Det var också i början av trettioalet som Elise Ottesen Jensen började sina turnéer i kampen för den dåvarande abortlagen. I detta sammanhang kan man konstatera att det var tidningen Arbetaren och SAC som gav Elise det första stödet i den sedan mångåriga kampen för kvinnans upplysning. Visst minns vi inom den syndikalistiska rörelsen dom möten som ordnades med Ottar som talare. Vi minns också med vilket intresse som allmänheten lyssnade till det hon hade att förkunna. Det var fullsatta lokaler när hon skulle tala. Dessa möten och "eftermöten" hon höll särskilt för kvinnor gav säkert resultat. Dels fick vi var för sig en grundlig genomgång om könsorganens uppbyggnad och möjligheter som förelåg för att begränsa barnantalet. Hon talade ofta inför människor som var fullkomligt okunniga på det området trots att dom kanske fött ett stort antal barn. Vi ungdomsklubbister uppskattade Ottar och vi gjorde också allt vad vi kunde för att medverka i den kamp hon förde. Vi är också tacksamma för hennes ihärdiga kamp mot fördomar, abortlagar och religiösa föreställningar.

Vi kan också känna oss tillfredställda med att vi var med från början och kämpade tillsammans med Ottar för att få fram andra värderingar på sexualfrågor.

Ottar var en god föreläsare och när hon föreläste var det alldeles tyst i lokalerna, man var gripen över hennes förmåga att lägga fram dessa känsliga problem.

Hon var också den goda kamraten som vem som helst kunde prata med. Ottar var en verklig syndikalistisk kämpe och en människa som vågade gå till angrepp mot samhällets orättvisor.

Spanien och världen i övrigt

I ditt senast brev kommer du in på utrikespolitiska frågor och talar om Vietnam och Kampuchea, som är problem som man inte kommer ifrån. Det har betytt svält och rena helvetet för stora människomassor.

Vietnams folk kan väl andas ut efter det att USA tvingades att upphöra med bombandet och masslakten av ett folk som under lång tid kämpat för friheten. Frågan är väl hur dom kommer att organisera upp sitt samhälle i framtiden och möjligheterna till att få leva i fred. Kampuchea är ändå det mest ruskiga just av den anledningen att Pol Pot regimen säger sig företräda ett socialistiskt handlande. De har mördat och utplånat en kultur som har växt fram under århundraden och återoppar ett socialistiskt samhälle.

Man får hoppas att även dom här människorna får uppleva en frihet och får möjligheter att återställa den förstörelse som Pol Pot regimen åstadkom under den korta period de hade makten.

Det finns ingenting i ett socialistiskt tänkande som säger att man ska återgå till medeltidens rådande system och alla som kämpat inom arbetarrörelsen med socialism som målsättning måste ställa sig frågan - hur kunde något så djävulskt få inträffa - hur kunde en liten grupp fanatiker få en sådan makt. Det blir väl något som historiker får brottas med.

Det var väl inte problemen i Vietnam och Kampuchea jag närmast tänkte på när du i ditt brev kommer in på världsläget och de hemska förhållanden som människorna får

genomlida. Det blir snarare Spanien jag kommer att tänka på i sammanhanget.

Den 19 juli 1936 blev för Spanien ett historiskt datum och det blev det även för alla dem som kämpade mot nazismens utbredning i stora delar av Europa.

Vi inom den syndikalistiska rörelsen satte vår tilltro till CNT, den syndikalistiska massorganisationen i Spanien. Vi kände till att det inom CNT fanns en kampvilja och möjligheter att slå tillbaka de nazistiska angreppen.

Tyvärr skulle vi få uppleva någonting som vi knappast hade kunnat föreställa oss. Många frihetsälskande ungdomar i Sverige var beredda att resa till Spanien för att delta i kampen mot Francos trupper. Nog hade vi anledning att bli förbannade när det demokratiska Sverige med en arbetarmajoritet i riksdagen beslutade att stoppa medverkan i detta inbördeskrig genom att straffa dem frivilliga med 6 månaders fängelse om dom reste till Spanien. Frågan står väl fortfarande öppen om det var rädslan för Hitler och Mussolini som resulterade i demokraternas beslut om noninterventionspolitiken.

Resultatet blev också att inga vapen skulle ställas till förfogande för den regering och de organisationer som kämpade mot nazismen och mot Hitlers och Mussolinis trupper.

Många ungdomar bland syndikalister, kommunister och socialdemokrater trotsade hotet om fängelsestraff för deltagandet i frihetskampen för Spanien.

Personligen hade jag stort intresse för att resa till Spanien men andra omständigheter fanns som lade hinder i vägen. Jag var tillfälligt anställd för agitation inom Hälsinglands distrikt. Det var faktiskt mitt första uppdrag som agitator och ombudsman inom SAC och jag var därför intresserad av att fullfölja uppdraget.

Hjälpviljan till dem spanska kamraterna var stor och jag fann det naturligt att rycka in i spanienkommittéer för att på så sätt ge stöd i kampen.

Min bror Frid som genom ohälsa inte kunde delta så aktivt tog i alla fall initiativet att importerna apelsiner från Spanien till försäljning - det var också ett sätt att hjälpa.

SAC fick tillgång till den film som CNT spelat in och jag fick i uppdrag att visa filmen.

Uppgiften var att i samband med filmvisningen hålla ett anförande om förhållandena i Spanien. Det var ett tacksamt ämne och folk rycktes med. Det var så rörande att både kvinnor och män grät under mina anföranden. Jag hade heller inte långt till tårarna trots att det var jag själv som skrivit anförandena.

Francofascismen med trupper från Hitler och Mussolini lyckades i sin avsikt att slå ner motståndet och införa ett nazistiskt samhällssystem. Det kändes svårt, inte enbart för det tappra spanska folket, utan också för arbetarrörelsen i hela världen. Nazismen skulle få triumfera med sin seger och det innebar att organisationer slogs sönder och alla deras försök att förverkliga demokratin tillintetgjordes.

För den syndikalistiska rörelsen CNT i Spanien var nederlaget en tragedi i stor utsträckning. De försök att omorganisera samhället i socialistisk anda som påbörjats och delvis genomförts i vissa delar av landet var tillintetgjort. Tusentals spanska frihetskämpar hade offrat sina liv och många tusen fick fly från Spanien. Samhället var sönderbombat liksom organisationerna var sönderslagna. Fångelserna fylldes med aktiva från den nu krossade arbetarrörelsen - framtiden var mörk - den var så svart man överhuvudtaget kunde tänka sig. Från Hitlertyskland och Mussolinis Italien var inbördeskriget i Spanien bara en förpostfäktning till vad som sedan skulle följa. Deras avsikter var att slå ner allt motstånd i världen och det nazistiska samhället skulle genomföras. Dom här avsikterna borde de s.k. demokratiska staterna ha kunnat räkna ut och hade dom inte infört noninterventions politiken och nekat vapenexport till Spanien så hade heller inte nazisterna kunnat avsluta kriget i Spanien med en så fullkomlig seger.

Segern i Spanien blev upptakten till en fortsättning för nazismens spridning och det dröjde inte länge förrän vi hade ett världskrig.

Världskriget utbröt

Hitler och Mussolini kunde triumfera. De hade krossat allt motstånd i Spanien och överlämnat makten till Francofascismen. Demokraterna som skulle ha varit beredda att stödja motståndet i Spanien hade visat sig inta en lojal hållning till inkräktarna. Hitler och Mussolini hade säkerligen räknat med lika lätta framgångar i övriga delar av världen. Deras vapenmakt hade visat sig fungera enligt beräkningar och då fortsatte man att arbeta för nazismens utbredning.

Jag tillhörde 1933 års årsklass och det var den som Per Albin Hansson lyckades få frikallad från militärtjänst av den anledningen att vi var ett uppväxande släkte som varit väldigt illa under första världskriget och vi ansågs inte vara tillräckligt starka för den militära utbildningen.

Naturligt nog så var vi inte frikallade i krigstid utan vi inkallades till värnpliktstjänstgöring redan i början av 40-talet.

Någon större insats för landets försvar kan jag knappast påstå att jag utförde under min tid som inkallad. Om ett av befälen hade lyckats med sin avsikt att skicka mej till Linköping för utbildning till inköpschef av matvaror till regementet så hade jag blivit kvar i det militära under alla dessa krigsår. Jag lyckades dock att avvärja denna vidareutbildning.

Jag blev inte så mycket militärt utbildad och vi som hörde till 33-orna kan man nog sortera in i det s.k. malajkompaniet. Den utbildning vi fick var i stort sett att lära sig hälsa på befälen. Jag blev så småningom överförd till en fanjunkare som skrivbiträde och flyttades därefter till översten som ordonnans. Under tiden hos översten var mitt enda uppdrag att vakta hans häst då han besökte närliggande regemente och stå beredd att hålla hästen när besöket var avslutat. Jag gick både fram och tillbaka vid dessa tillfällen.

Så kom jag att bli läkarundersökt och låg på lasarettet för observation och man kom till den slutsatsen att jag var alltför mager och borde gödas upp. Jag kom att placeras i köket men min vistelse där blev kortvarig. Jag körde omkull en vagn med tallrikar och så blev jag flyttad till manskapsmässen.

33-orna skulle tydligen behandlas i enlighet med logementschefens egen linje. Vi fick 50 öre i ersättning per dag. Jag överklagade eftersom jag visste att riksdagen hade beslutat en ersättning på 2 kr/dag. Vi fick också våra 2 kronor och jag fick en varning och man ansåg att jag skulle finna mig i den ordning som var rådande i annat fall skulle jag komma till en särskild förläggning där man placerade människor som inte ansågs vara lojala. Jag hade även som uppgift att skriva permissionsansökningar åt dom övriga människorna. En som inte var rätt klar i skallen krävde att jag skulle skriva som skäl att han skulle hem till fästmon och knulla. Han fick avslag på ansökan och fanjunkaren meddelade att den som hade skrivmaskinen kunde ta den med sig och dra dit pepparn växer. Det var andra varningen - efter tre månaders tjänstgöring fick jag åka därifrån.

Jag ansågs inte som någon toppenkrigare och min ansökan om att få avsluta tjänstgöringen vid K 4 beviljades.

Första LS:en bildades

Tidigare har jag nämnt att jag var anställd för agitation inom Hälsinglands distrikt av SAC. Att jag fick tjänsten berodde väl på att jag var korresponderande inom ungdomsförbundet i Hälsingland och kom då att övervara en del konferenser som SAC-distriktet hade ordnat. Det var då som dom aktiva inom distriktskommittén, Hjalmar Eriksson, Valentin Eriksson och Gustav Axner upptäckte mig och föreslog att jag skulle anställas.

Några stordåd utförde jag knappast under denna agitationsperiod. Jag hade till uppgift att besöka arbetsplatser och det var då som skogsarbetarna bodde i sina kojor runt om i Hälsingland. I Haven lyckades jag ändå intressera dem för bildandet av en LS. Det blev den första LS:en jag medverkade till att bilda och få i verksamhet.

Folkets hus i Hamra

I samband med min anställning i Hälsingland kunde jag också notera den aktivitet som fanns tack vare ungdomsrörelsen och i Hamra hade vi en verksam ungdomsklubb men också en bra arbetande LS. Det fanns ingen samlingslokal och det resulterade i att ungdomsklubben och LS beslutade sig för att bygga ett Folkets hus. Folkets hus kom också till stånd och jag njöt av att vara med när huset var klart för invigning.

Det var i första hand medlemmarna Hedlund, Andersson och Olsson som var dom drivande krafterna vid bygget. Olsson var son till Thor Olsson som under trettio-talet startade livsmedelshandel i Lillhamra.

Det var svår arbetslöshet och byborna hade det fattigt. Olsson, som var en utpräglad syndikalist hade medkänsla med dom fattiga skogsarbetarna och sålde på kredit och detta gick så långt att affären måste läggas ner.

I Hamra fanns en flicka som hette Ragnhild Hedlund som jag beundrade och jag har fått vetskap om att också hon hade samma känsla för mig.

Tidningen Skogsproletären

Bror Finneskog och Jägerfeldt svarade för utgivningen av Skogsproletären och det gavs ut från Orsa. Jag kom att medverka i tidningen och skrev bl. a. om mina upplevelser under agitationen i Hälsingland. Det blev en lång rad artiklar som med säkerhet lästes med intresse inom spridningsområdet Dalarna och Hälsingland. Från SAC:s sida var man visst inte så tillfredställd med mitt sätt att medarbeta i Skogsproletären. Denna tidning var väl så att säga ett konkurrensorgan till Trävaruindustriarbetaren och Arbetaren och därav kom nog protesterna från SAC:s sida.

Människan vem är hon?

Äntligen skulle jag vilja säga efter att ha fått ditt senaste brev. Inte vet jag om du har tagit lärdom av vår brevväxling eller vad det kan vara som har fått dig på andra tankebanor än tidigare. Du säger dig ha börjat fundera på vad människan egentligen är och vad som tilldrar sig i denna värld, och du vill att ja ska ge min uppfattning om detta.

Att börja med kan man ju konstatera att enligt historien så har stridigheter i form av krig och liknande förvecklingar förekommit långt tillbaka i tiden enligt forskningen och som är bekräftat i skrifter och utgrävningar m.m.

Människan är inget undantag från andra levande varelser och beteendet skiljer sig heller inte så särskilt mycket. Mellan fåglar och däggdjur pågår en ständig kamp om revir, och de starkare undertrycker dom svagare. Denna kamp återkommer såväl vid familjebildning, fortplantning och vid försvaret av revir och familj. Filosofer, vetenskapsmän, författare med flera har sysslat med tanken att framdeles skulle människan särskilja sig från övriga djurarter och människans intelligens skulle överbrygga det djuriska och komma till insikt om nödvändigheten av ett globalt samarbete. Människan skulle inte längre nedlåta sig till att fortsättningsvis kämpa för sitt revir i likhet med övriga djurarter. Denna filosofi om människans överlägsenhet har sysselsatt många stora tänkare.

Idag då vi är en god väg inne i tjugonde århundradet måste man notera att filosofernas förhoppningar fullkomligt har grusats då det gäller människors jagande efter makt. Detta jagande fortsätter med oförminskad kraft och det har trots människans tillskrivna intelligens inte blivit ett dugg bättre än tidigare.

Vi vanliga människor ställer oss mer och mer förvånade och frågar oss, när ska människan lyckas skaka av detta djuriska beteende att enbart eftersträva makt som innebär så många tragiska katastrofer ute i världen.

Mitt hopp är ändå att förnuftet ska segra en dag och att man ska kunna skapa ett

samhälle där alla kan känna trygghet - där fiendskap mellan länder, raser och ideologier har upphört och där allas inriktning blir att leva i fred med varandra och att individen får rätt att leva ett liv i harmoni och frihet.

Vår korta tid på jorden i historisk bemärkelse bör kunna inriktas på helt andra uppgifter än en strävan efter makt och ära. Dagens mänsklighet som blir styrd av toppolitiker och militärer har inte lyckats att organisera samhället på ett förnuftigt sätt, trots att otaliga konferenser och sammankomster hålls runt om i världen har man inte kommit fram till några synbara resultat av samförstånd. Det kapitalistiska systemet, där makten innehas av dom som har pengarna, fabrikena eller styr samhället genom militärdiktatur har inte åstadkommit några lösningar.

Ekonomiska kriser med arbetslöshet uppstår när inte vinsten kan ge ägarna av fabrikena vad dom räknat med. En stagnation i produktionsprocessen inträffar, staterna söker genom lån hålla hjulen rullande. Hittills är det ändå till syvende och sist en maktfråga och det är aldrig fråga om en mer rättvis fördelning av jordens rikedomar. Nej, varje stat och varje fabriksägare koncentrerar sig på egna egoistiska intressen. Hur många människor som svälter hur många millioner undernärda barn det finns i världen bekymrar sällan eller aldrig dom som har makten. Mera makt - mera guld är en typiskt attityd i hela världen. Enligt min mening måste mänskligheten komma fram till en lösning på det tillkrånglade läge som världen befinner sig i. Att den djuriska instinkten ger fruktansvärda utslag gav väl Hitler ett tydligt bevis på. Han var dessvärre inte ensam om detta habegär.

I dag svälter en tredjedel av människorna och tusentals barn dör av undernäring och mitt i denna nöd offras miljarder på nya vapen och förintelseverktyg. Stormakterna triumferar då vetenskapsmännen lyckas åstadkomma mer effektiva vapen för att förinta, döda, utplåna vad generationer har byggt upp. Makt, ära pengar är det enda som rör sig i beslutsfattarnas tankevärld.

Ett recept för världskrisen

Pengar och pengars värde spelar en avgörande roll för krisen i världen. De fattiga ländernas skulder stoppar förutsättningarna till förbättrande åtgärder för människorna och de penningstarka staterna liksom enskilda kapitalägare lånar ut millioner till höga räntesatser och ökar beroendet för dessa låntagare. Jag skulle vilja ge ett recept för att "lösa" världskrisen eller rättare sagt ge kommande generationer en startmöjlighet till ett bättre samhälle.

Historien skulle då kunna berätta om att människor under 1900-talet verkligen försökte att reda ut den tilltrasslade ekonomiska värld som dom hamnat i.

FN som omfattar så många stater på jorden skulle åläggas att besluta stryka ett streck över alla länders skulder och att därmed alla stater och enskilda fordringsägare fick avstå från sina fordringar.

Det skulle innebära att både i och u-länder fick starta på nytt utan att stå i ett ekonomiskt beroende till andra parter. Världen skulle genom ett sådant förfaringsätt starta från noll.

Genom dom föreslagna åtgärderna skulle inte längre guldets spela den roll det nu har och länderna skulle kunna inrikta sin produktion på områden som erfordras för att komma tillrätta med den rådande svälten och arbetslösheten. Världsbalansen skulle vara återställd, arbetslösheten avskaffad och det ekonomiska trycket skulle tillhöra en förgången tid.

Länder såväl som enskilda kapitalägare skulle med all säkerhet leva gott trots detta och så långt det gällde I och U-länderna kunde dom med gott samvete se tillbaka på sitt handlande. Dom enskilda kapitalägarna skulle i sin tur kunna lämna jordelivet med känslan av att dom verkligen gjort mänskligheten en möjlighet att komma ut ur den ekonomiska kris som dom varit med om att skapa.

Du kanske tycker att jag med detta förslag ter mig som en drömmare utan ett realistiskt tänkande. Jag vet alltför väl att det kommer att resas protester mot mitt förslag till lösning men jag är trots allt övertygad om att en framtid ska ge mig fullkomligt rätt.

Kolarjobbet under krigstid

Sverige blev under kriget avstängt från import av olja och frågan blev hur man skulle lösa transporterna och då kom gengasen in i bilden, och träkol blev en nödvändig vara. Det var på så vis jag kom att sysselsättas med kolningsjobb tillsammans med ett par andra yngre grabbar. Vi hade en kolning som omfattade tjugotalet kolmilor. Först skulle tusentals kolvedsres huggas och sedan skulle själva förädlingen genomföras. Det har skrivits och sjungits romantiskt om kolaryrket men i verkligheten är det ett hårt jobb som kräver en ständig bevakning vid milorna. Bostaden vi hade att tillgå kunde kanske sägas vara romantisk, den hade byggts upp av ett gammalt städs i en fäbodvall. Bostaden var alltså förlagt till en tidigare rätt så livlig fäbodvall. När vi flyttade dit var fäbodlivet ett minne blott. Det fanns kvar en del av bebyggelsen men inga djur och inga fäbodkullor. Det spökliga fanns dock kvar.

När jag talar örn denna kolarkoja så kommer jag att minnas dom 16-mannabaracker som skogsarbetarna hade att tillgå. Där stod slafarna runt öm en eldpall mitt på golvet med 4 personer i varje slaf.

Vid denna eldpall skulle 16 man laga sin mat. Några bekvämligheter som toalett eller utedass fanns inte utan det var en stång spikad mellan två träd som fick tjäna som toalett. Jag glömmer aldrig vad två yngre grabbar gjorde för att hämnas på en äldre gubbe som hade varit rätt oersonlig enligt deras mening. Då dom hade avverkat klart och skulle sluta då var det s.k. utedasset rena gojan. Grabbarna kände till att Gubben skulle ut till dasset innan han flyttade och dom sågade då nära på av stången. När gubben kom i en lång fårskinnspäls och satte i sig på stången så brast den och han föll baklänges i skithögen. Vad gubben gjorde för att hämnas fick vi aldrig höra,| men ett är nog säkert - något äckligare hade nog gubben aldrig upplevt tidigare.

Vid kolarkojan hade vi inte en eldpall mitt på golvet utan eldstaden stod i ett hörn. Den skulle tjäna både som värmekälla och som spis vid matlagningen.

Det var ett hårt jobb att vara kolare men det var spännande och ett stort ansvar.

Det gällde att vaka på nätterna och regelbundet göra ett eller flera besök vid milorna även om det var 30 grader kallt och snöstorm. En fotogenlykta var det ljus vi hade att tillgå. Det hände många gånger att man inte behövde något lyse för lågorna som slog ut uppe på milans topp lyste upp omgivningen långt ifrån där milan var belägen. Då gällde det att jobba - dels fick man fylla igen uppkomna hål med vedklumpar och på det öste vi kolstyybb och jord tills branden var släckt.

Vi hade i vanliga fall 3-4 av milorna tända och fick då växla om med bevakningen. Många var dom gånger vi fick rycka ut alla tre för att hejda en brasa som uppkommit i någon av milorna. Inte var det romantik - det var jobb och åter jobb.

Kolare har väl heller aldrig blivit förmögna av sitt slit vid kolmilorna och vi blev heller inga penningstarka personer under kolningsperioden.

Jag var också med om att frakta kolen till järnvägen. Den kördes i kolstigar - kolskrindor och vägen till stationen var nära milen lång. Det blev tröttsamma dagar att forsla kolen och ösa dem i skrindorna och det måste ske med en viss försiktighet. Dom större kolen måste bevaras då det var dom som i första hand fyllde kubikmetrarna i vagnarna 1945 kom freden och därmed var kolningens gyllene tider förbi.

Minnet lever kvar från den tiden även om man inte kunde se det så romantiskt som det skrivits om. Det är minnet av ett sotigt och hårt jobb med en alltför dålig bostad där man måste hålla elden vid liv för att i någon mån hålla kylan borta. Det var fred och världen

kunde andas ut efter det långa kriget. Nu återstod ett omfattande uppbyggnadsarbete efter all förstörelse - det innebar arbeten för många.

En tid av diverse arbeten

Jag korn att få jobb som anläggningsarbetare och blev lagbas som hade till uppgift att se till att mannarna utförde de arbeten som hade planerats. Det ingick också i mina arbetsuppgifter att hålla reda på tiden för var och en.

Vi skulle utföra en del schaktningsarbeten där kraftstationen skulle uppföras. Så småningom blev det också en del murning som jag fick utföra. Jag hade tidigare sysslat med murning och fick också erbjudandet att följa med anläggningsfirman som murare. Det blev inte så. En yngre ingenjör uppträdde dumt mot mannarna i vårt arbetslag. Det resulterade i att både jag och den angripne kamraten i laget bad ingenjören att dra åt helvete och vi meddelade samtidigt verkmästaren att vi skulle lägga av. Verkaren gjorde vad han kunde för att få oss kvar och lovade till och med att ingenjören skulle få sparken. Vi slutade jobbet och senare fick jag bekräftat att ingenjören hade fått sparken från jobbet.

Efter anläggningsjobbet blev det skogen

Jag minns en dag då vi var ute och jobbade då det var 52 grader kallt. Hela laget var ute men det var först dagen efter när förman frågade om vi haft en skön dag som vi fick veta att det var så kallt. Han hade räknat med att vi haft en kojdag på grund av kylan. Han blev något förvånad när vi talade om att vi jobbat. Ni är inte kloka, sa han, som är ute och jobbar då det är 52 grader. Jag fick också tillfälle att pröva som flottningsarbetare. Det var ett rätt så spännande arbete då det gällde att få allt virke och massaved att följa med strömmen utan brötar.

Jag fick också uppleva en forsfärd. Vi var ett par stycken som fick i uppdrag att förflytta oss med båten nedför forsen som fanns i älven. Ingen av oss hade tidigare akt båt i forsen och det pirrade väl lite i magen då vi äntrade båten och det bar i väg utför. Vi klarade uppgiften - hade vi inte gjort det

är det mycket som talar för att vi fått lämna det jordiska. Visst var det svårt att hålla båten på rätt köl och vi var tacksamma när den forsfärden var slut.

Det blev ett hoppande från det ena jobbet till det andra och nästa gång fick jag anställning som bonddräng. Nu heter det lantarbetare men skillnaden ifråga om jobb är synnerligen liten. En av mina systrar, Elsa, och hennes man hade arrenderat ett större jordbruk och ville ha hjälp med förekommande arbeten. I vissa fall var det rätt intressant jobb och ganska lika det vi hade sysslat med hemma på gården.

Det här var frågan om ett rätt så stort jordbruk men vi hade ännu inte kommit så långt i utvecklingen att traktorerna hade övertagit hästens roll. Jag fick i uppgift att vara med vid inköp av hästar. Vi lyckades rätt så bra. Den ena hästen var lugn och stadig medan den andra var mindre och yster och till detta korn att han var en s.k. krubbitare.

Ett var säkert - det gick undan i krokarna och det var ingen annan än jag som vågade köra den. Hur det än var så kom organisationsarbetet att få mindre tid och det var jag inte nöjd med. Jag saknade aktiviteten från medlemmarna och arbetet i själva organisationen.

Ungdomsklubben som utförde ett aktivt arbete under trettioalet fanns inte längre men LS fanns och arbetade rätt aktivt. Det skedde en del förändringar under krigsåren med avflyttningar från orten och aktiva krafter inom organisationen skulle ersättas och det kunde ha sina problem. Själv kom jag som sagt på sidan om och var inte nöjd med det förhållandet. Jag hade en känsla av att jag måste ha en mer betydelsefull uppgift i kampen för den rörelse jag tillhörde. Det var inte så att jag strävade efter ekonomisk vinning genom anställning eller så utan mitt krav var att få göra en insats för rörelsen som kunde ge tillfredsställelse.

En annons - ett jobb - resan norrut

Annonsen var införd i tidningen Arbetaren. Norrbottens distrikt sökte en ombudsman - då kallades det agitator. Visst funderade jag åtskilligt om jag skulle våga söka platsen. Den gamle kämpen Martin Höglund ansåg att jag ovillkorligen skulle söka jobbet. Jag hade träffat Höglund vid några tillfällen vid konferenser och han hade med intresse lyssnat på mina anföranden och hade tydligt bildat sig en uppfattning om min person och ansåg att jag borde söka som agitator i Norrbotten.

Jag fick anställningen jag tror till stora delar på den rekommendation som Höglund lämnade distriktskommittén i Kiruna. Vid resan norrut mot Kiruna såg jag för första gången hölador som var breda uppåt taket och smala nertill. Den typen av lador hade tillkommit för att hålla snön borta från höet. Ladorna finns fortfarande kvar men används säkerligen inte till hö i samma utsträckning som tidigare.

Mitt första uppdrag i organisationen var att träffa representanter för DK och LS och det skedde vid distriktskonferensen i Malmberget då riktlinjerna skulle dras upp för det närmaste årets verksamhet och det rörde inte minst mina arbetsuppgifter, inom distriktet. Vid konferensen sammanträffade jag med den gamle SAC-agitatoren J.V. Cramer. Han hade på sin tid bildat en lång rad LS inom detta distrikt och var välkänd inom hela SAC - kanske inte minst genom sin medverkan i organisationens tidningar.

Vid konferensen sa Cramer, "hade jag inte haft så förbannat ont i mina gamla ben så skulle jag ha gett mig ut i distriktet för att organisera". Cramer var gammal - han var 80 år men i likhet med många äldre så hade han inte så stor tilltro till dom yngre. Cramer var en flitig medarbetare i tidningen Arbetaren och det berättas följande från hans kontakter med tidningen.

Redaktionen kände till att Cramer kunde skriva men att han alltför många gånger slarvade med svenskan och redaktionen påpekade att han borde sätta ut skiljetecken i sina artiklar. När nästa artikel kom fanns det inga skiljetecken i själva artikeln men efter avslutat manus så hade han satt en massa skiljetecken och så lydde hans anmaning, "här har ni alla skiljetecken -sätt dit den var fan ni vill - dom finns i alla fall medskickade". Jag fick aldrig tillfälle att återse Cramer och han fick heller aldrig se om jag som var så ung lyckades i mitt agitationsjobb. Det var kanske synd att han skulle gå bort så snart efter min ankomst till Norrbotten - det skulle säkert ha varit en upplevelse att träffa honom efter ett år då jag varit i Norrbotten.

Allvaret börjar

Vid distriktskonferensen fick jag mig ålagt att i första hand ta hand om agitationen men jag fick snart erfara att det inte var enbart agitation jag skulle syssla med.

Ett av dom första uppdragen blev att bistå LS vid en förhandling och det gällde avverkningspriser för huggning men också körning. Det var i Lekvattnet man begärde hjälp.

Det blev tåg till Slagsnäs, buss vidare till en enslig gård efter vägen och bussföraren hade fått uppgift om var han skulle släppa av mig. Han talade om att jag skulle vidare för att få tag på LS styrelsemedlemmar som fanns 6-7 km längre in i ödemarken bortom en sjö. Det var samer som bodde i huset där jag steg av bussen och en av deras flickor följde med som ciceron. Vi åkte först genom skogen på skidor som jag hade fått låna av familjen. Skidorna saknade bakbindslen - samerna behöver ju inga sådana eftersom dom har näbbskog. Min ryggsäck innehöll skrivmaskin och diverse kläder m.m.

Det gick ändå rätt så hyfsat så länge vi var på slät mark genom skogen men så skulle vi

ner mot sjön. Här skulle flickan vända och jag tog adjö och tackade för hjälpen.

Jag började åka ner mot sjön men efter några meter måste jag lyfta skidan för att se var spåret var då stack den ena skidan iväg nerför backen. Då återstod ingenting annat för mej än att följa efter skidan i den djupa snön och jag fann den där den stannat på isen, och jag kunde fortsätta färden över sjön på två skidor. När jag äntligen kom fram till gården var det sena kvällen. Hela byns manliga befolkning var samlad och ville se den person som skulle vara dem behjälpliga vid förhandlingarna. Det var vänliga människor jag mötte i byn och man bjöd på mat och kaffe som en naturlig sak och sängen var bäddad i det rum där jag skulle övernatta.

Jag frågade om vi kunde ringa och beställa tid med skogsförmannen som skulle representera bolaget vid förhandlingarna. Telefon fanns inte i byn men 5 km längre bort fanns det en gård som hade telefon. Tiden för förhandlingarna var emellertid redan bestämd och sa var det bekymret borta.

Förhandlingarna skulle hållas i Mala och dit var det rätt många kilometer och det blev på nytt att skida över sjön för att komma till kontoret där vi skulle hålla till.

Förhandlingsresultatet blev rätt tillfredställande och mitt första uppdrag som förhandlingsbiträde var därmed fullföljt.

Vi åkte samma väg tillbaka till byn men jag kunde inte känna mig nöjd med att en hel by - även om det inte var så många gårdar - saknade telefonförbindelse.

Jag diskuterade detta med byborna och det resulterade i en skrivelse till kommunen med hemställan om att dom tillsammans med televerket skulle svara för att telefon blev framdragen till byn. Efter ett halvår var telefonen inkopplat och den värsta isoleringen var bruten. Det blev således ett gott resultat av den hemställan vi gjorde i telefonfrågan, och jag kom att bli särskilt populär i Lekvattnet efter min medverkan vid förhandlingarna och för att jag ordnat med telefon.

Jag fick hela byns vänliga tack för detta många gånger senare då jag besökte platsen.

Besöket var den första kontakten med byn och folket i skogarna och det intrycket stannade kvar under den tid jag var kvar i Norrbotten. Det var ett folk med ett utpräglat kamratskap som alltid var tillmötesgående och hjälpsamma. Man fick aldrig lämna ett hem utan att ha fått mat och kaffe och var det kväll då man kom var det naturligt att dom ordnade nattlogi. Visst var många tystlåtna och nöjde sig för det mesta med att säga "jo, visst är det så".

Nya uppgifter kom. Övre Pite Älvdals Skogsarbetarsyndikat var en organisationsbildning som jag hört talas om. Mitt första besök i området bestod i att delta vid syndikatets årsmöte. Man kunde genast konstatera att det här var en organisation som fungerade perfekt. Man hade funnit den rätta vägen i SAC:s organisationsplan genom att bilda syndikat och på så sätt företräda medlemmarnas intressen då det gällde arbetsplatsproblem och det inskränkte sig inte enbart till avverkningspriser utan kom att beröra skogsarbetarnas förhållanden i övrigt. Det var bostäderna vid arbetsplatserna, stallarnas beskaffenhet, vägar i bygden m.m. Alla problem skulle diskuteras och man fattade dom beslut till åtgärder som var påkallade.

Vid detta årsmöte var lokalen fullsatt - en dryg dagordning förelag och diskussionerna var livliga, och det gällde att ta ställning till vad syndikatet hade utfört under det gångna året. Man skulle också ta ställning till förda förhandlingar om avverkningspriser. Det blev debatter i timmar och det fanns goda debattörer inom syndikatet och där nöjde man sig inte med att säga enbart "jo, nog är det så".

Allt diskuterades grundligt av det som fanns på dagordningen, Liksom dom frågor som

väcktes under mötets gång.

Jag fick tillfälle att hålla ett anförande och jag vågar påstå att det blev accepterat och att även jag blev accepterad som agitator och ombudsman för distriktet.

Agitation på arbetsplatserna

Jag kom till en förläggning där det fanns två kockor och dom hade en kortlek. På skoj försäkrade jag att jag kunde spå i kort och jag konstaterade att den ena flickan skulle få en mörk grabb till beundrare. Hon hade tydligen blivit betuttad i mej och utbrast, "då hoppas jag att den mörke grabben är du". Hon trodde på spådomen och hoppades att min utsago skulle slå in och att hon skulle få mej som sin mörke beundrare.

Min uppgift var att komma i kontakt med så många som möjligt och helt naturligt blev det till att besöka arbetsplatserna. Skogsarbetarna var förlagda långt borta från hemmen och bodde i baracker, skogskojor m.m. och dom var 15-20 personer i varje kojlag. Hade man kommit så långt var ett kocklag ordnat och genom detta så blev det bättre förutsättningar för jobbarna att få mat och det var också ett av dom krav som skogsarbetarsyndikatet hade ställt och som gett resultat. Jag fick åka buss eller tåg så långt det gick och sedan fick man åka skidor eller gå ut till dom olika förläggningarna i skogen.

Under kvällen när jobbarna hade fått sin middag så hölls ett möte där jag redogjorde för SAC och dom problem som skogsarbetarna i första hand stod inför som måste lösas i gemenskap med organisationen. På dom flesta arbetsplatser uppmanades jag att komma igen under våren och då till deras hemtrakter för att ordna möten. Många av jobbarna skrev in sig som medlemmar i LS där sådan fanns och andra antecknade sig för kontakt vid återbesök i hembyn.

Jag glömmer aldrig min första upplevelse med en av favoriträtterna - Pitepalt. Jag hade aldrig ätit det tidigare och hade heller aldrig hört talas om det. Jag kom att bli förtjust i denna rätt och en gång kom jag till en matservering där man beklagade att det endast fanns Pitepalt. Jag förklarade att det sannerligen inte var "bara" att man hade Pitepalt att bjuda på.

En annan gång under kriget då jag hungrig och ganska trött fick mat på ett ställe frågade husmor "ni har kanske aldrig ätit rävkött förut". Även om det var ont om mat så tappade man matlusten den gången. Det är upplevelser man minns från dom svåra åren.

LS bildas

I Holmträsk, en liten skogsby i inre delen av Norrbotten fick jag vara med och starta en ny LS. Det var det första mera synliga resultatet efter den agitation som jag bedrivit på arbetsplatserna. Det blev ett trettiotal medlemmar redan vid starten och det blev en LS som kom att arbeta mycket effektivt under den tid jag var kvar inom distriktet.

Det var inte enbart organisationsproblem som man resonerade om i dessa bygder. Jag påminner mig om när man berättade om gubben som kunde stämma blod. En man råkade sticka kniven i benet en gång när han skulle skära fruset fläsk. Det resulterade i att blodet sprutade från såret. Han uppmanades att ringa till den man som kunde stoppa blodflödet.

Det lät som en saga och han var själv storligen förvånad då blodet upphörde att tränga ut i

samma ögonblick som han fick kontakt med "gubben". Såret blev alldeles vitt och han uppmanades att omedelbart åka till lasarettet. Han gjorde som gubben sa och for den långa resan till Boden och det blödde inget ur såret på hela resan.

Både han och jag har ställt oss frågan kan verkligen en del personer stämma blod från långt avstånd hos en helt främmande person. Tillhör detta mystiken - är det koncentration och tankeöverföring som kan åstadkomma detta? Något vettigt svar lär vi knappast få men "gubben" räddade vår kamrats liv genom sitt ingripande. Läkaren vid lasarettet ställde sig frågande till hur han kunnat klara den långa resan utan att förblöda.

Motorcykel inköpes

Du frågar hur det gick att komma fram till dom olika platserna. Det var besvärligt många gånger då avstånden var oerhörda och kommunikationerna inte utbyggda som det vore önskvärt. På vintern blev det skidor när skogsförläggningarna skulle besökas och på sommaren cyklade jag men vid längre sträckor fick jag åka buss eller tåg.

Jag minns mycket väl en av tågresorna mellan Jokkmokk till Arvidsjaur. Det var vinter och kallt - tåget avgick kl. 5 på morgonen. Under resan blev det fel på loket i det tågsätt som hade en resande, och vi fick stå mitt i skogen i flera timmar. Jag hade beräknat att vara i Arvidsjaur på förmiddagen och var inte utrustad med någon mat eller så. Som enda passagerare blev jag bjuden på en kopp kaffe av den hyggelige konduktören. När klockan var ett på natten kom tåget fram till Arvidsjaur. Det blev en resa på 19 timmar i en helt utkyld vagn och något roligare resminne kunde man ju ha haft.

Jag beslöt mig för att köpa en motorcykel. Bensin fanns inte men jag hade fått upplysning om att det skulle gå att köra på destillat, som var någon sorts blandning av bensin och sprit. Det blev en ny DKV-500 kbm. som jag blev ägare av. Om jag minns rätt så var ersättningen 40 öre milen och det dröjde inte lång tid förrän DK-gubbarna protesterade. Det blev för dyrt med mitt motorcykelåkande.

Jag körde rätt länge utan körkort men man ansåg väl att jag måste skaffa mig ett körbevis. Jag kom till besiktningsmannen för att köra upp. Cykeln hade gått bra och utan krångel men just då när jag skulle starta för körning då var det totalt stopp. Både jag och besiktningsmannen försökte på alla sätt att starta men det lyckades inte. Jag uppmanades att skaffa en lättviktare och följa den bil som besiktningsmannen fanns med i och han skulle på så sätt kolla min körförmåga. När vi väl kom tillbaka visade det sig att han inte alls sett mig köra. Oavsett den blundern fick jag mitt körkort för motorcykel.

Det var inte alla gånger så idealiskt att företa resorna med motorcykel.

Jag hade en gång i uppdrag att övervara ett möte i Lillpite det var 32 grader kallt. Det fanns ingen buss eller tågförbindelse att tillgå och då återstod det bara att ta sin motorhoj för att komma fram.

Det var förbannat kallt och benen domnade bort och hade jag inte haft möjlighet att värma mig en timme i Koler så hade jag aldrig klarat av resan. I Lillpite var man förvånad över att jag kom. Erik Smed, den gamla anläggaren och kärnan i LS ansåg att jag borde ha stannat i Arvidsjaur även om det var ett viktigt möte. Det var en resa på 10 mil som jag företog i denna kyla.

Några år senare skulle jag ta körkort för bil och jag var till Jokkmokk och köpte mig en Ford Eifel. Jag hade aldrig kört bil tidigare men fick lite information av bilförsäljaren - en

gammal aktiv syndikalist, som blivit försäljare av bilar. Jag körde hem till Arvidsjaur och jag lärde mig väl något under den tjugo mil långa resan i vinterföre.

När jag kört i tre månader utan körkort så var det dags att köra upp. Besiktningsmannen frågade vem som kört bilen till besiktningen och jag svarade ärligt att det hade jag själv gjort. Vid själva uppkörningen råkade jag komma alltför nära en snöig trottoar och därmed blev det stopp för körkortet.

Jag skulle få återkomma inom 2 veckor när besiktningsmannen återkom till Arvidsjaur. När jag protesterade och sa att jag var beroende av bilen så meddelade han att jag kunde få träffa honom vid stationen dagen efter. Jag kom dit och uppkörningen gick utan anmärkning. Bilen var nerisad och sikten dålig men jag fick tillåtelse att veva ner rutan och backa på samma ställe som dagen innan och då klarade jag snökanten.

När uppkörningen var klar blev jag uppmanad att åka hem och vänta på körkortet som skulle komma inom ett par veckor. Det var tydligen enklare att få körkort för bil på den tiden än det är idag. Byråkratin var heller inte så utpräglad som den blivit senare. Det är väl knappast troligt att en som kört och misslyckats kan få köra upp dagen efter.

Nyorganiseringen fortsätter

Under drygt två år var jag anställd som agitator och ombudsman och då var det att ta sig fram på cykel, skidor, motorcykel, bil, tåg och buss för att besöka dom olika platserna. Jag fick tillfälle att medverka till bildandet av nära tjugo LS samt nyorganisera ett par LS som var på upphällningen. Det var inte minst jobbigt då vi tillsammans, Smed och jag, lyckades få fart på Lillpite LS - numera Piteortens LS. Det var inte mer än 4-5 personer kvar i LS och vi måste se till att få in nya medlemmar så att vi kunde få en fungerande styrelse. Det lyckades så småningom även om det såg bekymmersamt ut en tid innan LS blev verksam igen.

De platser där nya LS bildades var bl.a. Holmträsk, Varjisträsk, Koler, Storsund, Auktsjaur, Moskosel, Långräsk, Slagsnäs, Voullerim, Harsprånget, Abborrträsk, Lauker, Vidsele och några till. Harsprånget var en av dom största och till den LS- en kom en hel del intressanta anläggare som tidigare hade tillhört SAC och som fortsatte organisationsarbetet inom Harsprångets LS. Jag önskade många gånger att J .W. Cramer hade fått uppleva den nyorganisering som skedde, han som inte hade så stora förhoppningar då jag kom som ny agitator. Han kanske skulle ändra uppfattning om yngres förmåga att organisera. Han hade ju varit rätt ung själv under den tiden han härjade inom Norrbotten men det förhållandet hade han tydligen glömt sedan han kommit att räknas till den äldre generationen.

Avtal och diskussioner

Under den tid jag var anställd inom Norrbotten träffade Skogs- o Flottnings en uppgörelse i form av kollektivavtal för Norrbotten. Från SAC-sidan hade ställningen stärkts med nyorganisering av några hundra skogsarbetare. Deras uppgörelse betraktades som ett intrång i vår organisations verksamhet. Avtalet omfattade där inte avtalslutande organisation hade någon som helst medlemsunderlag och det skulle komma att försvåra den prissättning av avverkningar som genomförts under året och då särskilt i Övre Piteälvdal. Striden blev hård mellan organisationerna och ett flertal diskussionsmöten

ordnades från såväl SAC-sidan som från Skogs- o Flott. Skogs- o Flotts talan fördes i huvudsak av Charles Winroth, som senare blev ordförande i deras organisation.

Jag vågar påstå att det var jag och Karl Landström som hade mötesdeltagarna på vår sida. När vi kunde bevisa att SAC-avtalet hade reducerats och vi kunde lägga fram direkta sifferuppgifter så var det argument som gick hem hos mötesdeltagarna.

Vid dessa möten var det inte frågan om att enbart diskutera avverkningspriser. Skillnaden mellan LO -SAC var det stora diskussionsämnet. Vid dessa tillfällen var det min uppgift att redogöra för den syndikalistiska rörelsens ideologi - hur självbestämmanderätten måste fungera inom en demokrati - hur den centralistiska organisationen LO i allt större utsträckning frantog medlemmarna deras inflytande, som inte minst visades genom det handlingssätt som kommit till användning vid upprättandet av skogsavtal inom Norrbotten. Där hade förbundet inte visat något som helst intresse för att göra sig underrättade om vilken uppfattning skogsarbetarna hade.

Kravet på medbestämmande var något som gick hem hos dessa skogsarbetare särskilt inom dom områden där LS under åratat arbetat för att skogsarbetarna skulle få bättre betalningsvillkor och där man diskuterat sig fram till gemensamma beslut. Dom kunde inte tänka sig att acceptera att en grupp funktionärer i LO skulle handha deras angelägenheter utan att dom fick vara med vid besluten. Skogsarbetarna var motståndare till detta avtal och dom var direkt förbannade på Skogs o Flott för deras tilltag att träffa avtal - det gick så långt som att man ville ta till handgripligheter och kasta ut Winroth. Jag lyckades avstyra bråket eftersom det var ett dåligt argument mot Skogs- o Flotts avtal. Det blev en tid av stegrat fackligt intresse bland skogsarbetarna, vid varje möte hade vi fullsatta lokaler.

Kooperativ avverkning

I våra tidningar, Norrlandsfolket och Träindustriarbetaren hade jag i några artiklar försökt att förorda en ny form vid avverkningarna. Det var en kooperativ avverkningsform där hela laget skulle samarbeta och förtjänsten skulle fördelas lika och man skulle kunna arbeta med den uppgift man ansågs mest lämpad för. Tanken och propagandan för en ny avverkningsmetod lyckades så långt att Idékämper Tyko Johansson, Randijaur intresserade ett avverkningslag på tjugo man för idén.

Man kunde senare meddela att den avundsjuke som alltid brukade finnas beträffande vem som hade fått dom bästa områdena att hugga var borta. Allt gick bra och jobbarna försäkrade att dom aldrig hade haft ett så bra förhållande vid en avverkning som just denna vinter. Förtjänsten blev heller inte sämre med det här samgåendet och alla verkade nöjda med det kooperativa avverkningsförsök som gjorts.

Filmförevisning med, poänger

Vi skulle hålla ett informationsmöte i Randijaur och jag skulle medverka för att visa en smalfilm. Bilen frös under vägen. 25 mil var det mellan Arvidsjaur och Randijaur och jag blev en timme försenad .

Tyko, som hade den filmapparat som tidigare tillhört ungdomsförbundet, försökte få igång filmen och lyckades också men filmen hade inte spolats tillbaka vid sista visningen så den gick vid det här tillfället baklänges och dessutom upp och ner. Publiken tjöt av skratt och den kvinnliga läraren som hade ordnat med lokal i byns skola förklarade att en så dråplig

filmförevisning hade dom aldrig upplevt tidigare. Tyko, som hörde att alla var storbelåtna och riktigt vrålade ut sin glädje lät filmen gå till slut.

På min lott låg att hålla informationsmötet och jag hade en uppmärksam församling som hade fått skratta av sig vid den dråpliga filmförevisningen.

Dålig planering?

Jag vet inte vem som kan sägas ha skulden till dålig planering, och uppföljning av organisationsarbetet. Var det DK - distriktskommittén - inom Norrbotten eller var det SAC centralt som inte tillsköt tillräckligt med ekonomi. Under alla förhållanden så var det en brist någonstans som var oförsvarlig. DK gav mig besked om att pengarna var slut och att jag inte kunde räkna med fortsatt anställning utan hade att söka mig någonting annat. Det betydde att nära tjugotalet nybildade LS skulle lämnas vind för våg. LS styrelserna var inte tillräckligt inkörda för sin uppgift och medlemmarna hade inte fått den skolning dom behövde eller fått inblick i den syndikalistiska rörelsens ideologi och uppgifter som ett socialistiskt alternativ. Jag ställde frågan till DK vad som skulle hända men dom svarade bara att pengarna var slut och fortsatt anställning var inte tänkbar.

Jag är ganska övertygad om att hade jag fått fortsätta med skolnings- och stabiliseringsarbetet så skulle en hel del av dessa LS ha fortsatt sin verksamhet. Nu är en hel rad borta och orsaken är i många fall brist om organisationsarbete och skolning för uppgifterna i LS. Det är klart att avflyttningen från Norrland kommit att spela en stor roll ifråga om organisationernas möjligheter att fortleva. Det är i första hand ungdomarna som har sökt sig till andra delar av landet - den ungdom som skulle ha fört organisationen vidare och som även skulle svara för hur samhället i övrigt skulle gestalta sig.

Denna norrländska ungdom har kommit att förflyttas till industricentra och där har dom olika LO-förbunden under en lång följd av år praktiserat sin organisationsform som går ut på att med hotelser och monopol organisera dom utlokaliserade.

Hade jag fått tillfälle att under en längre period kommit att fortsätta stabiliseringsarbetet i dessa nybildade LS så är det möjligt att många ungdomar genom sin övertygelse i ideologiskt hänseende hade kunnat stå emot påtryckningsmetoderna från LO-sidan och blivit kvar som medlemmar i SAC.

Jag vet att många Norrlänningar som är övertygade syndikalister också har blivit kvar som SAC-medlemmar och därmed trotsat LO-funktionärernas hotelser och påtryckningar. Många fler skulle säkert ha klarat av debatterna med LO-funktionärerna om dom fått vidareutbildning på det ideologiska planet.

Mannar jag minns

Vad jag särskilt minns som sammanhänger med åren i Norrbotten är en del personligheter som helhjärtat låg i selen för vår rörelse. I Akkajaur fanns Karl Landström och Hellström och det var väl Kalle som var den drivande kraften från områdets syndikat. I Suddesjaur fanns Rickard och Oskar Åhman. Dessa två gick också helhjärtat in för organisationen och för att se till att dom fattade besluten blev genomförda.

Det var dessa två som tillsammans med sina kvinnor ordnade kamratmöten, sammankomster för stärkandet av kamratskapet och kampviljan inom syndikatet. Genom deras initiativ blev också anslutningen till syndikatens träffar storartade och det fanns alltid

ett innehållsrikt program.

I Jerforjaur hade man Einar Ruth som var den ständige förhandlaren - det var en person som vann allmän respekt.

Arbetsgivarna, som företräddes av en jägmästare kom att få både respekt och förtroende för Einar Ruth för hans kunnande och bedömningar av skogen och avverkningarnas beskaffenhet.

En av dessa Ruth-personer inom Jerforjaur var Hjalmar Ruth, han var aktiv inom LS och syndikat men också kommunistiskt inspirerad.

Jag fick tillfälle vid många syndikatmöten att diskutera frågan syndikalism - kommunism. Hjalmar Ruth var en ärlig kämpe och jag kommer väl ihåg när han vid diskussionens slut gav mig ett gott betyg för att min ideologiska inställning var klar och han trodde att den syndikalistiska idén skulle ha större förutsättningar i en framtid än kommunismen som han själv företrädde. Många andra aktiva finns kvar i mitt minne från den tid jag var i Norrbotten som agitator och ombudsman.

Nytt arbetsområde

Distriktskommittén inom Gästriklands SAC-distrikt med Axel och John Lindberg som dom mest aktiva hade tydligen följt med vad som inträffat inom Norrbotten beträffande nyorganiseringen. Dom kom omedelbart med en hemställan att jag skulle ta anställning inom deras distrikt.

Min första semester

Det kan för många verka oväsentligt att tala om att jag fick min första semester. Under årens lopp hade jag aldrig fått någon ledighet som kunde betecknas som semesterledighet. I regel hade man fått arbeta mer sporadiskt, gått arbetslös många gånger och ekonomiskt hade det aldrig funnits möjligheter att ta betald ledighet. Semesterlön eller semesterersättning hade jag aldrig upplevt att få tillgodoräkna mig.

Jag tog iallafall semester i den meningen att jag kopplade av helt för i mitt föräldrahem erfordrades reparation och under dessa veckor av ledighet från ombudsmannajobbet så renoverades gården. Jag fick bl.a. göra en ny mur och i övrigt genomföra vad som tillhör underhåll av en gammal gård.

När jag började jobbet i distrikten besökte jag i första hand LS och LS styrelser för att dels få kontakt och dels tips på vad det fanns för möjligheter för nyorganisering. Genom att jag blev boende i Gävle så blev det också Gävle LS styrelse som jag först besökte. Den kontakten blev inte vidare uppiggande. M Höglund som var ordförande sa, "nog har du varit i Norrbotten och lyckats bra med nyorganiseringen men försök inte komma hit till Gävle och göra dig till på något sätt - här vet vi hur det är och vad som ska göras".

Inte kan man säga att det var uppmuntrande det sekreteraren inom SAC:s trävarudepartementet hade att säga.

Den närmaste anledningen till att jag besökte Gävle var att LS hade en stående annons som angav att det var möte varje månad och att vart annat möte var i Hille. Jag vände mig

till LS kassör och sekreteraren i Byggnadsindustridepartementet Gustav Ceder. Han påpekade att det var endast ett möte varje år för att diskutera första majfirandet. Jag sa att dessa annonser var helt vilseledande och begärde att dom skulle tas bort ur tidningen - så blev det också och Gävle LS kallade till möte på annat sätt. Den pessimistiska uppfattningen som förelåg bl.a. från Höglund berodde på att Gävle LS varit rätt stark en gång men en massa strejker hade inneburit att medlemmarna försvann och man trodde inte på någon ny anslutning till SAC.

Jag påpekade att det sedan slutet av 20-talet växt upp en ny generation där det måste finnas möjligheter till nyrekrytering. Gävle hade vid den tidpunkten c:a 15 medlemmar.

Efter en tid hade LS 80-talet medlemmar och både Höglund och Ceder måste revidera sin uppfattning om möjligheterna att få nya medlemmar.

Det blev i första hand bland skogsarbetarna som jag kom att arbeta med agitationen. Vid skiljestället i Rämsö, där LS hade avtal med flottningsföreningen, var det ett rätt stort antal nyanställningar varje år och där organiserades varje säsong ett ganska stort antal flottningsarbetare.

Det blev även ett antal nya lokalorganisationen också i detta distrikt.

I Järbo bildades en LS som fortfarande är i full verksamhet. I Katrineberg och Romsen bildades LS men på grund av avflyttningar upphörde dom efter en tid.

För min personliga del inträffade omständigheter med sjukdom inom familjen som gjorde att jag måste söka ett jobb där jag kunde vara hemma i större utsträckning än tidigare. Som agitator och ombudsman fick man ju föra ett kringflackande liv.

Till Norrlandsfolket

Tidningen Norrlandsfolket som SAC gav ut från Kiruna sökte en platsexpeditör och journalist till Malmberget-Gällivare, På Höglunds uppmaning sökte jag jobbet och blev antagen. Det var Edvin Lindstam som var redaktör för tidningen och vi kände varandra sedan min anställning inom Norrbotten - då jag också medarbetare i tidningen. Samarbetet med Lindstam blev gott redan från början.

Det blev någonting nytt att skaffa annonser och förmedla lokala nyheter som kunde ha intresse för läsekretsen inom området. Visst var det jobbigt med annonsanskaffningen, eftersom konkurrensen var ganska hård. Utom Norrlandsfolket fanns också Norrländskan och Norrskensflamman men det lyckades ändå ganska bra då vi hade specialnummer för Malmberget-Gällivare då nästan alla firmor var representerade.

När det gällde reportage så blev särskilt ett mycket lyckat och det var från ålderdomshemmet i Gällivare och förhållandena där. En medlem som var intagen vid hemmet talade om att pensionärerna endast fick behålla 16:- per månad som fickpengar av sin pension. I ett ganska så stort reportage avslöjades förhållandet vid ålderdomshemmet och efter det slog man fast att pensionärerna hade rätt till betydligt större summor som fickpengar än vad kommunen tilldelat dem.

Resultatet blev att kommunen fick återbetala dom innehålla fickpengarna och en del fick någon hundralapp medan andra fick betydligt högre summor, det var faktiskt någon som fick tusen kronor tillbaka. Vi på tidningen inbjöds till ålderdomshemmet på kaffe och glädjen bland pensionärerna var stor nu då dom hade fått lite mer pengar att röra sig med.

En av kommungubbarna hotade med att inte begära statligt bidrag och därmed skulle pensionärerna inte få så stora fickpengar. I samband med den påtalade artikeln fick jag

uppleva hur enkelriktade en del människor kan vara. Jag kom en dag in på posten samtidigt med en av sossepamparna och han hade fått Norrlandsposten i sitt postfack. Han slängde tidningen direkt i papperskorgen - han vågade tydligen inte läsa någon annan tidning än Norrländskan. Man kan ställa sig frågan hur en människa kan bli så enkelriktad så att man inte kan läsa vad andra tidningar avslöjar. Efter specialupplagan och reportaget från ålderdomshemmet så dröjde det inte länge förrän Norrländskan försökte köpa mej. En av dom anställda på tidningen hade fått till uppgift att försöka övertala mig att acceptera deras erbjudande. Dom kände till att jag hade en årlön på 10.000:- och dom erbjöd mig 16.000:- i grundlön, som sedan skulle höjas ytterligare. Jag betackade mig för erbjudandet och killen från Norrländskan var förstående och sa, "jag förstår dej, du är en idémänniska som inte faller ett ekonomiskt erbjudande." Han högaktade min inställning och det kändes gott att notera.

Till Arbetaren

Jag kände mig på något sätt isolerad i Malmberget och det berodde på att jag inte kom i kontakt med föreningslivet på ett sätt som jag önskade och så var vintrarna alltför långa. Ryktet talade redan då om att SAC inte skulle ha ekonomiska förutsättningar att behålla Norrlandsfolket. Konkurrensen var hård, tryckningen var bristfälligt och pressarna var allt att döma tämligen nerslitna.

Gamla Tidnings-Olle i Gävle skulle sluta sitt jobb för Arbetaren och tidningen sökte en efterträdare. Jag sökte jobbet och flyttade därmed till Gävle igen.

Jobbet för Arbetaren kom att omfatta såväl Gästrikland som Hälsingland och det gällde att skaffa prenumeranter och propagera för bättre spridning av tidningen. Att plocka annonser var rätt svårt eftersom det fanns två lokala tidningar och att då komma som representant för en rikstidning med liten upplaga var inte lätt. Tack vare Tidnings-Olles inarbetning lyckades det ändå att någon gång få ihop till en platsida. Reportage kunde Arbetaren av utrymmesskäl ta i mindre utsträckning.

Ombudsmannajobb

Trävaruindustridepartementet inom SAC - numera Skogsbruksfederationen sökte en ombudsman. Jag sökte anställningen och blev också anställd.

Jag hade jobbat i skogen rätt många år och varit med om prissättning vid avverkningar i Dalarna, jag hade fungerat som registerförare och förhandlare och därtill jobbat inom Norrbotten med skogsarbetarnas problem. Av denna anledning såg jag mig kapabel att axla denna anställning inom departementet.

I det avtal som upprättades av Skogs- o Flott så fanns det en bedömnings tabell. I denna tabell hade avtalsslutande parter sökt att få fram de grunder till bedömning av skogens svårigheter som var utgångsläget för dom syndikalistiska prissättningarna inom skogsbruket under en lång följd av år.

Det ingick i mitt jobb att klassa avverkningarna i A, B eller C då det gällde att fastställa svårighetsgraden vid såväl huggning som körning och i dom flesta fall blev bedömningen gjord av medlemmar inom LS och arbetsgivarsidan - Föreningen Skogsarbetaren, som var den part som alltid fick rycka in när tvister uppstod. Visst kunde det vara svårt emellanåt att med skidor genomkorsa avverkningarna och bedöma svårighetsgraden i enlighet med

tabellerna. En del gånger lyckades vi komma fram till tillfredställande lösningar och i andra fall blev det tvister om i vilken klass avverkningarna skulle sorteras i.

Utom kontorsjobbet och klassningen så blev det också min uppgift att utföra agitationsuppdrag inom skilda delar av landet. Ett område jag särskilt minns var Västerbotten där jag som avkoppling i organisationsarbetet åtog mig murning.

Skorstensmurning

En av distriktskommitténs ledamöter byggde om sin gård och bedömde att han ovillkorligen måste mura om skorstenen.

Jag hade av någon anledning fått 4 dagar ledigt från agitationsarbetet och erbjöd mig att utföra murningen. Jag hade tidigare murat en hel del och såg det som en uppgift att hjälpa en medlem i en svår situation - det fanns nämligen ingen murare att få fatt på.

DK-ledamoten Lindgren skaffade hem material och jag satte igång. Det var en rätt stor mur och om jag inte missminner mig så var det inte mindre än 9 rör i den. Arbetet gick bara bra och kontrollanterna från kommunen som besiktigade murningen sa att allt var till belåtenhet. Jag murade skorsten upp till yttertaket, mer hann jag inte utan det fick andra klara.

När jag kom tillbaka till Gävle och berättade hur jag utnyttjat min ledighet sa Höglund, "nog har vi haft många agitatorer under min tid men sannerligen inte någon som hoppat in som murare på några fridagar - du slår rekordet". Men han tyckte att det var ett bra initiativ.

Jag kom också att få rycka in vid förekommande sågverksförhandlingar i Älvdalen där LS hade avtal.

Det var hårt många gånger att få igenom dom krav som ställdes från sågverksarbetarna och vi hade många förhandlingssammanträden.

Förhandlingar med poänger eller hur?

En av sågverksförhandlingarna var förlagd till ett av dom stora turisthotellen i Rättvik där Sågverksförbundet hade en större sammankomst i samband med denna förhandling. Eller rättare sagt så skulle förhandlingen tas i samband med en arbetsgivarekonferens. Vi hade kallat till förhandling till en bestämd tid men vi vänta ett par timmar innan förbundets representant kom.

Vi presenterade våra förslag och dom krav som ställdes för en uppgörelse. Vi hade tidigare erfarenheter av hårda och långa förhandlingar som kunde pågå både dagar och nätter.

Förbundets representant läste igenom vad vi förelagt och efter 5 minuter meddelade han att han inte hade något att invända och skrev under uppgörelsen.

Vi blev överraskade och frågade oss om detta kunde vara möjligt. Den lokala arbetsgivarens kommentar var, "ni hade säkert fått ett ännu bättre avtal om ni begärt det." Förbundsrepresentanten var i baksmällan och ville inte diskutera, han bara godkände.

Vi brukar i vanliga fall reagera mot att alkohol finns med i bilden när det gäller förhandlingar och organisationsarbete men den här gången hade vi lyckats över förväntan på grund av att motparten utnyttjat den varan i allt för stor utsträckning. Vi firade

förhandlingsresultatet med en middag på turisthotellet i Rättvik och vi kände oss ganska belåtna med förhandlingsresultatet.

Ny sekreterare

Martin Höglund gick i pension och ny sekreterare blev anställd inom departementet. Efterträdare blev Folke Lagerlöf. Tillsammans med honom skulle vi fortsätta med såväl bedömningen av avverkningen som att delta vid förhandlingar och dessutom utföra agitationsarbete.

Det var också under den tiden som brytningar och nya idéer kom att spela en betydande roll i SAC som helhet.

Kommunalpolitik kommer med i bilden

Av tidigare brev har du fått besked om att jag som ungdomsklubbist i början av trettioalet tog direkt avstånd från allt som hade partipolitisk anknytning, och det gällde även kommunalpolitiken. Erfarenheterna från min brors inbrott i kommunalpolitiken bidrog till att jag kom att ta avstånd även från den delen. Tiden går dock och förändringar inträffar och framförallt kom den praktiska erfarenheten att spela en avgörande roll för mitt tänkesätt och min uppfattning om kommunalpolitiken.

Det hade förekommit rätt livliga diskussioner inom SAC om möjligheterna att få större inflytande i samhällsdebatten och man var överens om att SAC:s verksamhet inte skulle vara begränsad enbart till den fackliga delen.

I enlighet med organisationens ideologi så måste syndikalismen ha till uppgift att också arbeta i samhället även utanför den rent fackliga uppgifterna.

Frågan var då på vilket sätt organisationen skulle lyckas skapa ett större intresse bland medlemmarna i LS för ett ingripande i samhället som sådant.

Vid 1942 års kongress var uppfattningen den att SAC klarare skulle markera sitt intresse för samhällsfrågor och kongressens beslut blev att verksamheten skulle inriktas på en vidgad verksamhet och inom LS skulle det utses socialpolitiska kommittéer som fick till uppgift att bevaka aktuella samhällsfrågor. Inte minst skulle kommittéerna uppmärksamma de kommunala frågorna och LS skulle följa upp vad som var aktuellt inom kommunen och diskutera föreliggande problem och framföra organisationens uppfattning till fullmäktigeförsamlingen.

Tanken i detta kongressbeslut var god men frågan var om medlemmarna skulle hörsamma beslutet och inrikta verksamheten enligt kongressbeslutet.

Någon genomgripande förändring i LS verksamhet kom inte att inträffa. Visserligen bildades några kommittéer och försök gjordes att följa samhällsdebatten men det blev mer sporadiska aktioner och i dom flesta LS', en skedde ingen som helst ändring. Det här blev med all säkerhet en besvikelse för många medlemmar som sett 1942-års kongressbeslut som en positiv åtgärd för att göra den syndikalistiska rörelsen mera känd och att samtidigt organisationen skulle få möjlighet att gripa in i samhällsdebatten på ett annat sätt än tidigare.

Några SAC-medlemmar som tidigare haft intresse för kommunalpolitiken hade också blivit invalda i fullmäktige.

En del medlemmar var mycket negativa till detta och vi blev några få som ansåg tiden mogen att vidta konkreta åtgärder för en mera långtgående verksamhet på det kommunalpolitiska planet. Kontakter knöts nu mellan intresserade personer inom rörelsen och livliga debatter fördes.

Där fanns Bert Ekengren, G.A. Kronheffer, Valfrid Olofsson, Folke Lagerlöf m.fl. som hade intresse för en organisationsbildning. Genom kontakter med Kronheffer fick jag i uppdrag att inbjuda till en konferens där man skulle diskutera ett event. Bildande av en kommunalpolitisk organisation. Konferensen skulle hållas i Gävle. Beslutet vid denna sammankomst var enhälligt att det skulle bildas en riksomfattande kommunalpolitisk organisation, med detta tillkom Frihetliga Kommunalfolket.

Frihetliga Kommunalfolket

Namnet Frihetliga Kommunalfolket kan man nu i efterhand säga att det inte var så lyckat. Namnförslaget lade jag fram vid konferensen i Gävle och det blev antaget.

Konferensdeltagarna var eniga om att den nybildade organisationen skulle stå helt vid sidan av SAC. Avsikten var inte att bilda en ren syndikalistisk politisk organisation utan det skulle lämnas möjligheter att ansluta sig även utanför SAC.

Vi hade alla känslan av att det fanns massor av människor som inte var nöjda med de förekommande partipolitiska partierna och deras fastlåsande vid partilinjerna då olika problem skulle behandlas. Vi var eniga om att här skulle väljarna föreläggas ett nytt alternativ i Frihetliga Kommunalfolket.

Förarbetet för deltagandet i kommunalvalen sattes igång inom skilda kommuner. Intresset för den nya kommunalpolitiska organisationen var rätt stort och framförallt där SAC hade en stark ställning. Man såg, i likhet med oss som startat organisationen en möjlighet till vidgad verksamhet utanför SAC men ändå en organisation som slog vakt om den ideologi som var kännetecknande för den syndikalistiska rörelsen.

Till och med Helmuth Rüdiger, en internationellt känd syndikalist slöt upp bakom Frihetliga Kommunalfolkets linje. Därmed hade vi en garanti för att vi inte tagit avstånd från den syndikalistiska rörelsens frihetliga linje.

I Gävle gick vi fram till val. Ett rätt omfattande propagandarbete förekom och vi hoppades väl på att få några representanter i fullmäktige.

Som första namn på valsedeln hade jag ställt upp. Jag kan väl nämna att jag deltagit i diskussionerna kring bostadsproblemen inom kommunen, och efter ett sådant möte var det många utanför vår organisation som påpekade att jag borde vara med i fullmäktige och förelägga dom synpunkter som jag anförde vid mötet. Det blev inget lyckat kommunalval och vi fick inte in någon representant i fullmäktige med dom 950 röster som lades på vår organisation.

Vi lyckades ändå väcka uppmärksamhet, vilket framgick av vad Arbetarbladet skrev "det har varit frihetligt buller på stadens gator". Det var ± samband med att Jag, Ahlstrand och Sundberg åkte runt i högtalarbil. Det var ändå ett erkännande att vi hörts och att vi lyckats fånga ett visst intresse.

Det blev ändå betydande framgångar vid kommunalvalen på flera ställen.

Inom Älvdalens kommun, där SAC kunde sägas vara i majoritet som organisation på det fackliga området där blev valdeltagandet för Frihetliga Kommunalfolket en fullträff. Inte mindre än 14 ledamöter invaldes i fullmäktige och därmed blev vi det största "partiet" i

denna fullmäktigeförsamling. Valutgången i Älvdalen blev en sensation för hela landet. Tidningarna och Sveriges Radio kom att ägna åtskillig uppmärksamhet åt valutgången.

I Härjedalen, Hälsingland, Värmland och Uppland fick vi ledamöter i fullmäktige. Man kan nog säga att det första framträdandet för Frihetliga Kommunalfolket gick över förväntan bra.

Ekonomifrågan var väl ett av dom största problemen och att gå fram till kommunalval kostar en hel del pengar och av den varan hade vi knappast ingenting. Visserligen inbetalades en del medlemsavgifter men dom gav inte så mycket pengar.

I Gävle gick jag i författning om att låna några tusen i banken. När valet var avslutat så fick jag också svara för en god del av den lånade summan på så sätt att växeln fick lösas ut. Livet gick vidare även om det kändes hårt att satsa en hel del av den privata begränsade ekonomin på projektet. En tröst var att man hade hjälpt till att skapa ett nytt alternativ på det kommunalpolitiska planet, som visade på en ny socialistisk linje som sprungit fram ur dom syndikalistiska idéerna.

Du frågar i ditt brev om jag inte tappat intresset för denna verksamhet efter misslyckandet i Gävle och efter dom personliga uppoffringar jag fick göra - men så är det inte. Jag har inte förlorat intresset och en tro på en förnyelse inom det politiska livet i sin helhet.

Frihetliga Kommunalfolket kom till av den anledningen att man ville stoppa det tjänstemannavälde som var under utveckling inom kommunerna. Man insåg faran i att partipolitikerna i allt större utsträckning utvecklats till en självständig grupp som alltmer isolerade sig.

Frihetliga Kommunalfolket slog fast att kontakten med väljarna måste vara förutsättningen för genomförandet av en kommunalpolitisk verksamhet. Medbestämmandet, som från partierna kommit att skjutas åt sidan måste på nytt få ett realistiskt värde.

Det var den klara linjen om medlemsinflytande som kom att ge resultat vid valet och det var massor av medborgare som gav sitt stöd åt Frihetliga Kommunalfolket. Jag var ganska tillfredställd med det resultat vi åstadkom. Kommuninvånarna ansåg att där syndikalisterna var starkt organiserade där skulle de också vara delaktiga i kommunens skötsel. Älvdalen värt? det typiska exemplet där såväl medlemmar i LS som folk i övrigt ställde upp och gav det stöd som erfordrades för ett inflytande i fullmäktige.

Framgångarna kunde avläsas på så sätt att det fanns ett behov av ett nytt kommunalpolitiskt parti och därmed kunde också verksamheten fortsätta.

Personligen såg jag också en möjlighet för den syndikalistiska rörelsen att få en breddning av sin verksamhet genom att kunna gripa in i kommunernas verksamhet och det stred på intet sätt mot detta syndikalistiskt tänkande. Ett framtida samhälle ska enligt syndikalismen byggas på fria kommuner och då var det helt i överensstämmelse med idéerna att redan nu gripa in och delta i kommunernas arbete.

Visst fanns det motstånd och det finns fortfarande och jag kan berätta en episod från en debatt med några av motståndarna. Inge Oscarsson, "världsmedborgaren", besökte Gävle. Det var dåligt väder och jag erbjöd honom att bo hos oss över natten. Han hade visst tält med sig men av erfarenhet vet jag att det inte är något vidare att tälta i regnväder.

Väl hemkomna blev det diskussion kring olika problem och han kom att ställa frågan, "kan du säga va det är för en djävla idiot som kallade till konferens då Frihetliga Kommunalfolket bildades". Jag kunde bara meddela Oscarsson att det var jag som svarat för den kallelsen. Efter några timmars diskussion var jag ingen idiot längre.

Oscarsson accepterade dom tankar jag framfört och han lovade, "när jag kommer till Stockholm ska jag omedelbart ta kontakt med John Andersson och tala om för honom att

Frihetliga Kommunalfolket är en betydande organisation som sammanhänger intimt med den syndikalistiska rörelsen och han får verkligen lov att ändra uppfattning”.

John Andersson var sekreterare i SAC och betraktade oss som tillhörde den kommunalpolitiska falangen som avhoppare från den syndikalistiska ideologin.

Fortfarande ställer jag mig frågan - hur har dessa motståndare till kommunalpolitiken tänkt sig ett övertagande av samhället om man inte redan nu försöker sätta sig in i skötseln av kommunerna, som ändå är en av grundpelarna i ett framtida syndikalistiskt samhällssystem.

Det var inte bara syndikalister som var missnöjda med utvecklingen det visar inte minst förhållandet att det växer fram olika fria grupper som deltar i kommunala sammanhang. Det är en brist att man inte lyckats förena alla dessa grupper till en enda frihetlig organisation.

Framtiden får väl visa om vi var inne på rätta tankegångar då vi bildade Frihetliga Kommunalfolket för att människorna skulle få större inflytande över de beslut som fattas och som alla är berörda av.

Jobbet som ombudsman

Arbetet inom SAC kom inte att bli lidande av vad som gjordes för Frihetliga Kommunalfolket.

Prisbedömningar, klassning av avverkningar, förhandlingar och agitation bedrevs under femtiotalet med Folke Lagerlöf som sekreterare inom Trävaruindustridepartementet och med Torsten Holm med liknande befattning inom SAC:s Byggnadsindustridepartement. De gamla kämparna Martin Höglund inom skogsområdet och Gustav Ceder inom byggfacket hade gått i pension och överlämnat sina befattningar till yngre krafter. SAC-historia från Gävle. Vad beträffar Höglund och Ceder så har dessa två i väsentlig grad bidragit till SAC:s historia. Martin Höglund före detta sjöman och hamnarbetare kom att utvecklas till en stöttepelare i kampen inom skogsbruket i SAC. Höglund var den verkliga realisten och en person som hade medlemmarnas förtroende och kunde sätta sig i respekt. Vid dom otaliga förhandlingar som Höglund medverkade vid framgick det också att motparten hade respekt för hans argument och ofta kunde goda resultat uppnås.

Att han hade kvar sitt humör från tiden som hamnarbetare, där knytnävarna många gånger ingick i argumenteringen fick man också uppleva. Vid ett tillfälle var Höglund och jag bjudna på middag hos ledamöterna i Trävaruindustridepartementets VU, J.V. Larsson och Henning Eng i Skutskär. Under kvällen då det blev ganska så varmt tog Höglund av sig rocken och jag skojade med honom och sa, ”du kanske har vinterhängslen som värmer”. När vi kom hem till Martin fattade han humör och sa, ”nu ska du få för dina djävla vinterhängslen”. Han ville slåss för att ge eftertryck för sin mening - han ansåg att jag kränkt hans värdighet. Från min sida var det bara ett skämt men jag borde ha tänkt på hans häftiga humör i förväg.

Gustav Ceder före detta smed vid anläggningsjobb och järnvägsbyggen. Han var en person med verkligt ordningssinne och han var också en person inom SAC som hade blicken riktad mot framtiden. Redan under 20-talet förordade han att SAC skulle teckna kollektivavtal med SJ men han lyckades inte få anläggningsjobbarna att acceptera den linjen. Ceder påtalade ofta denna händelse och han ansåg att SAC skulle ha fått en betydligt starkare ställning om avtal hade tecknats vid det tillfället. Väg- o Vatten, LO-förbundet hade då knappast kommit att bildas. Båda dessa personer gick det bra att

samarbeta med och när dom gick i pension hade dom också accepterat att en ny generation växt fram som skulle se till att kampen gick vidare.

För SAC:s del är det en brist att ingen av dessa förkämpar fick tillfälle att skriva sina memoarer.

Prissättning med poänger

På tal om prissättning så kan jag inte glömma en episod som var rätt rolig. Tillsammans med en jägmästare inom Mackmyra AB besöktes en avverkning där huggaren hade begärt bättre betalning av vissa sortiment. Han tillhörde Jehovas Vittnen och enligt deras lära så skulle samtliga rättroende bli hämtade till himlen en viss dag. Skogshuggaren meddelade oss att han bett till himlen att han inte skulle hämtas innan han avverkat den "fina" huggning han fått från Mackmyra. Denna huggare - Jehovas Vittne - hann tydligen hugga färdigt vid denna avverkning och har säkert hunnit med många till efter den dagen. Någon hämtning en föreskriven dag av de troende fick väl såväl han som övriga vittnen vänta på och fixa nya uppståndelsedagar. Ett är dock säkert han hade en tro och han var övertygad i sin tro. Under femtiotalet kom rent familjära skäl att spela in på ett sätt att trivseln i jobbet blev lidande och det höll på att ta knäcken på mig. Jag beslutade därför att söka jobb inom en annan del av landet.

Skogs- o Flotts erbjudande

Innan jag går vidare så kan nämnas att mina insatser inom SAC hade följts upp av den reformistiska rörelsen. Jag hade tidigare erbjudits att hoppa över till Norrländska Socialdemokraten. Nu kom erbjudandet från en närstående person om överflyttning till Skogs- o Flottningsarbetareförbundet som ombudsman. Även i detta fall lockade man med lön som kunde tänkas intressera mig - jag skulle låta mig köpas av ekonomiska skäl.

Jag förklarade att pengar inte är allt man eftersträvar i livet och det kommer aldrig att lyckas köpa mig. Om jag skulle övergå till någon annan organisation så måste helt andra omständigheter spela in än pengar. Jag påpekade att det inte fanns något som inträffat inom SAC som kunde få mig att lämna rörelsen som jag ägnat mitt intresse åt. Jag var så förankrad i den syndikalistiska idén att jag även fortsättningsvis hade för avsikt att fortsätta att arbeta för dess framväxt.

Hur man uppfattade min inställning att avstå från ekonomiska fördelar har jag aldrig fått besked om. Det kanske är vanligt att människor i stor utsträckning låter köpa sig för högre befattningar och mer pengar. Skulle det vara så borde det ske en ändring så att människan och hennes värde får en bättre plats i ett framtida samhälle.

Värmland nästa arbetsområde

Byggnadsindustridepartementet inom SAC annonserade ut en ledig befattning som ombudsman inom Värmlands distrikt. Jag sökte jobbet och flyttade därmed från Gävle till Karlstad.

Inom Värmlandsområdet var det i första hand byggnadsarbetarna jag fick ägna mitt intresse åt. Det lyckades ganska bra i agitationshänseende och vid dom förhandlingar jag

deltog i kunde vi uppnå ganska positiva resultat. Jag kom också att medverka till att bryta det uppkomna dödläget i kontakterna med Byggnadsämnesförbundet. Efter en konflikt i Stockholmsområdet hade all kontakt brutits mellan Byggnadsämnesförbundet och SAC. Det hade gått så långt att SAC inte fick köpa dom avtal som dom anställda SAC-medlemmarna var beroende av. Jag tog en kontakt med Byggnadsämnes i Malmö och efter den personliga kontakten var dom normala kontakterna återupprättade. Vid agitationen företogs ganska långa resor tillsammans med Alfred Jonsson, som var anställd för skogsområdena i Värmland. Han hade en fantastisk förmåga att berätta historier och var väl känd i hela landskapet. Hans kärleksupplevelser fick man väl tillskriva hans livliga fantasi. Vi lyckades rätt bra med nyorganiseringen och agitationen bland olika yrkesgrupper. Jonsson hälsa var inte den bästa och hur många sorters burkar med medicin han hade i sin portfölj var svårt i att hålla räkning på. Hans tunga kroppshydda innebar att benen blev allt sämre och han hade många gånger svårt att förflytta sig.

Manus till SAC-broschyr

Under min tid i Värmland kom jag att ägna mitt intresse åt att skriva en del SAC broschyrer.

Det var inte så lätt och det första manuset blev inte bra så det hamnade i papperskorgen och det blev att ta nya tag. Ett nytt manus färdigställdes och broschyren kom ut från SAC. och den trycktes i 100.000 ex. Det blev Herbert Anckar och Sune Blom som fick till uppgift att redigera trycksaken.

Broschyren behandlade rätten för svenska arbetare att fritt få välja organisationshemvist - att det i en demokratisk författning inte kunde vara rätt att tvinga arbetarna genom monopol till anslutning till LO-förbund m.m. Ganska stora händelser var på gång, inte minst i Gävle.

Händelserna i Gävle

Det inträffade händelser i Gävle under min tid i Värmland, som kom att ge eko runt om i landet.

Från Gävle LS hade vi under 50-talet fört en rätt omfattande propaganda genom utdelning av flygblad m.m. och man kan notera att detta bidrog till att ge en mer omfattande kännedom om SAC. Hundratalet transportarbetare, renhållningsarbetare, som arbetade vid kyrkogårdsförvaltningen gick över till SAC och dessutom fick vi större delen av brandmännen i Gävle som medlemmar. Dom lämnade Kommunalarbetareförbundet liksom övriga grupper lämnade LO förbunden.

Tidningarna runt om i landet skrev om övergångarna och även Sveriges Radio tog upp saken. Gävle LS ökade sitt medlemsantal till nära 800 st. trots motagitation från LO-sidan.

Att övergångarna väckte stor uppmärksamhet framgick inte minst av alla förfrågningar som kom till Gävle LS. Många hade hört talas om brandmännens övergång till SAC och ville ha information. Det kom t.ex. brev som var adresserade till brandmännen i Gävle och personliga brev till mej med enbart namnet och Gävle och dom kom alla fram och vi kunde lämna information till dom intresserade. Det ordnades diskussionsmöten där LO-organisationernas företrädare försökte övertyga övergångarna att dom hamnat i en minoritetsorganisation som inte hade förhandlingsrätt m.m.

LO lyckades inte få tillbaka övergångarna, som hade tröttnat på centraliseringen inom LO. Dom ansåg sig nu ha kommit till en organisation där dom själva hade rätten och möjligheten att fatta beslut - där ingen centraldirigering förekom. Det var just toppstyrningen inom LO-förbunden som var anledningen till brytningen och övergången till den syndikalistiska rörelsen.

Vid ett diskussionsmöte kom en representant från LO-sidan att sitta intill en SAC-medlem och han sa, "vilka otrevliga medlemmar ni har - dom är ju okamratliga och förefaller olärda vid sina framträdanden". SAC-medlemmen svarade, "det är dessa medlemmar som kommit från er organisation och dom kan väl inte bättre men vi kommer väl att få tillfälle att ge dem information till en bättring i detta hänseende".

LO-medlemmen flyttade sig från den plats han hade - det var den enda kommentar han hade att ge.

Jag kom att få biträda kommunalarbetarna vid flera tillfällen när förhandlingar fördes med Gävle kommun. Avtal blev tecknat och därmed fanns bevis för förhandlingsrätt för SAC något som LO-förbunden gång efter annan framförde som argument i sina agitationer mot SAC.

Det blev hårda förhandlingar och det berodde till stor del på att lönenämndens ordförande var en fanatisk sosse och gjorde allt han kunde för att hindra LS att få resultat vid förhandlingarna. Vid ett tillfälle då lönedirektören och jag hade kommit fram till en lösning av en tvist så spolade lönenämnden allting. Direktörens kommentar var, "som du ser så hjälper det inte att man försöker komma fram till resultat - lönenämndens ordförande stoppar allt vad jag föreslår".

Att kommunalarbetarna uppskattade mig som person fick jag bevis för då jag vid en AD-förhandling i Stockholm förlorade min plånbok med 600 kronor i. Jag tappade plånboken på gatan och en kille på lättviktare var kvick nog att plocka åt sig den och försvinna. Killarna företog då en insamling som gav mig nära på den summa som jag hade förlorat. Det kan man kalla kamratskap.

För tredje gången till Gävle

En tragiskt händelse inträffade i samband med mitt besök i Gävle under semesterledigheten 1960. Jag var gäst hos Torsten Holm, dåvarande sekreteraren inom Byggnadsindustridepartementet. Under kvällen satt vi och resonerade om organisationsproblem. Han var på gott humör och vi kunde se ganska förhoppningsfullt på framtiden efter de framgångar som SAC haft under dom senaste åren.

Under natten kallade Torstens hustru Anna på mig och inkommen i deras sovrum kunde vi bara konstatera att Torsten hade avlidit. Det var tragiskt - för någon timme sedan på bästa humör och i god form - nu avliden - livet avklippt.

Det var inte bara en tragedi för familjen utan SAC hade genom Torstens bortgång förlorat en idémänniska - en arbetsmyra som få, som alltid gjort vad som kunde åstadkommas för organisationen. En av kämparna inom den syndikalistiska rörelsen hade gått ur tiden mycket hastigt och många ställde frågan - vad ska nu hända? Alla tomma luckor måste dock fyllas.

Från Kiruna LS ringde Gunnar Gedal - dåvarande DK-ledamot och han uppmanade mig att söka som sekreterare och efter en viss tvekan sökte jag tjänsten. Genom omröstning blev jag också vald och det blev att bryta upp från Värmland och flytta till Gävle igen.

Det nya sekreterarjobbet

Sekreterarjobbet blev från början ett ansvarsfullt åtagande. SAC var på frammarsch och här gällde det att ytterligare förstärka ställningen för organisationen.

Utvecklingen hade också resulterat i att vi ansåg oss för trångbodda på Skeppargatan 11 där federationer och Gävle LS hade haft sina lokaler under en lång följd av år. Vi fick nyare och mera ändamålsenliga lokaler på Södra Skeppsbron och flyttningen verkställdes .

Förutom min uppgift som sekreterare för byggnadsområdet så fick jag också rycka in för att biträdd LO-övergångarna och i övrigt hålla många diskussionsmöten där övergångsproblemen diskuterades. Det gällde att visa reformister, pessimister och övergångare att vi kunde handlägga medlemmarnas angelägenheter.

Intresset för SAC stegrades och vi fick många medlemmar på nya platser.

I Hudiksvall var missnöjet ganska utbrett mot Sv. Byggnadsarbetareförbundet och jag fick tillfälle att medverka till att det bildades en LS med övergångare från Byggnads. Det blev ett rätt stort antal medlemmar redan från starten och denna LS har under åren utvecklats på ett föredömligt sätt och som fortfarande låter höra av sig i olika sammanhang.

Det blev rätt många informationsmöten där jag fick tillfälle att informera om den syndikalistiska rörelsen.

Första debatten

Det första direkta diskussionsmötet med Byggnadsarbetareförbundet ordnades i Stockholm. Från SAC:s sida ville man väl höra vad den nyvalde sekreteraren hade för förmåga att gå upp i debatt mot reformisterna och mötet var därmed ordnat.

Byggnads ställde upp med Harry Andersson. Han var enligt min uppfattning rätt så stor på sig och var överlägsen mot den okände motståndaren från SAC-sidan.

Jag har en känsla av att Harry Andersson ändrade uppfattning om han trott att det skulle bli en lätt sak att bolla med mig. Under årens lopp hade vi rätt många diskussioner och av allt att döma så hade han fått respekt för mej och i många fall kan jag våga skryta med att mötesdeltagarna accepterade vad jag hade att framföra på ett långt mer synbart sätt än vad Harry Andersson kunde notera för sin del.

Byggnadsarbetarna, oavsett om dom tillhörde SAC eller LO, var motståndare till dom monopol som genomfördes från LO-sidan och i detta stycke var det svårt för en LO-representant att finna gehör för dessa åtgärder. Byggnadsarbetarna har alltid hållit på friheten i organisationshänseende och kunde knappast tänka sig att demokrati! kunde innebära monopol, som resulterade i att endast en facklig organisation skulle anses ha existensberättigande.

Från departement till federationer

Det diskuterades rätt ingående om vi inte borde gå ifrån det långa och tunga namnet Industridepartement och övergå till benämningen Federation istället, och så småningom träffades överenskommelse om slopandet av det "föråldrade" namnet industridepartement och man införde federations-benämningen. Jag kom därefter att företräda SAC:s Byggnadsfederation och de övriga industriorganen ändrade samtidigt namnen till federation.

Rutinjobben

Du frågar i ditt brev vad jag hade för arbetsuppgifter eftersom jag i så stor utsträckning måste finnas på kontoret i Gävle. Du undrar hur jag, som ständigt rest och inte hade någon högre utbildning kunde klara ett rutinerat kontorsjobb.

På det kan jag svara att visst hade man önskat sig mer utbildning men man lär sig ändå något under årens lopp av dom arbetsuppgifter man har haft. Har man därtill ett stort intresse för sin uppgift så kan man också lära en hel del, och jag var tvungen att lära mig det som var påkallat för klara uppgifterna på ett för medlemmarna och organisationen tillfredställande sätt. Det är riktigt att jag inte fick tillfälle att studera vid något läroverk eller liknande men jag tog en kurs hos Brevskolan i svenska språket och fick ganska goda betyg.

Jag hade alltid varit en flitig läsare av litteratur och har väl därmed tillägnat mig en del kunskaper.

Min syster Elsas dröm var att jag skulle få utbilda mig till folkskollärare men det blev inte så och fråga är om jag som lärare hade fått uppleva ett så intressant och mångskiftande liv som jag nu har fått vara med om.

Semesterärenden och konkursbevakningar blev s.k. rutinjobb som ålades mig. Varje år fanns det en lång rad av arbetsgivare som underlät att redovisa semesterlönen för medlemmarna till semesterkassan vid postgirot i Stockholm. Det kunde röra sig om hundratusentals kronor som resterade när utbetalningarna skulle göras. Kravbrev skulle då tillställas arbetsgivarna och en del klarade redovisningen efter ett påpekande. Andra däremot förblev oredovisade och man gav oss inget som helst besked.

Många medlemmar ringde och var förbannade och många av fruarna till medlemmarna med infrysade semesterpengar grät i telefon och andra skällde och ställde frågan varför just hennes man inte fått sina pengar när hans kompisar fått dem.

Man fick om och om igen förklara att det inte var organisationens fel att arbetsgivarna underlät att redovisa. Många ville faktiskt beskylla organisationen för att inte pengarna kom i rätt tid. När inte kravbrev hjälpte anlätades inkassobyran och i mer komplicerade fall - och i allt för stor utsträckning så kom konkurser med i bilden.

Byråkrati finns inte minst då det gäller utredningar och vid konkurser gällde det att försöka påskynda utgången och kontakter med konkursförvaltare, tingsrätter och advokater var dagliga företeelser.

Vi hade också att redovisa förskott och det kunde faktiskt verkställas genom att Byggnadsförbundet ställde en särskild fond till förfogande för detta ändamål. Det kunde röra sig om hundratals konkurser under årens lopp och man blev rätt insatt i den byråkratiska gången och kunde i många fall påskynda en slutredovisning av inestående fordringar.

Till rutinerna hörde också att från federationerna hålla kontakt med LS genom cirkulär och jag fick också i våra tidningar ge nödig information direkt till medlemmarna.

Flygblad och SAC-kontakt

Jag kom att utforma en hel rad flygblad dels för information men också för propaganda. Det var ett flygblad som utgjorde ett undantag från dom vanliga och gällde kampen mot monopol på arbetsplatserna. Flygbladet skrevs ut på svart botten med röd text. Något liknande flygblad har jag inte sett vare sig tidigare eller senare,

SAC-kontakt kan sägas vara en fortsättning av tidigare utgivna industriorgan inom SAC. Tidigare fanns Träindustriarbetaren och Byggnadsarbetaren. Under 50-talet var jag med om att vi fick en omläggning och en sammanslagning av dessa tidningar och den kom att heta Industriarbetaren.

Gävle hade ansvar för såväl redaktion som distribution och. det var ett omfattande arbete med adressplåtar på alla medlemmar i SAC men jobbet klarades och tidningen kom ut till alla som lämnat tillförlitliga adressuppgifter.

SAC-kontakt blev nästa medlemstidning inom SAC. Jag hade tidigare förordat att man skulle ändra namnet Industriarbetaren till SAC-kontakt men det tog en avsevärd tid innan denna namnförändring kom till stånd.

Folke Lagerlöf, som var ansvarig utgivare hade inte så god ordning på dom handlingar han hade att sköta om. Utgivartillståndet som skulle föreläggas dom statliga myndigheterna fanns inte tillgängligt och det förorsakade en massa besvärigheter, inte minst då tidningens utgivning skulle flyttas från Gävle till Stockholm. Problemet löstes så småningom och SAC har i dagens läge ett medlemsblad - SAC-kontakt - som går ut till samtliga medlemmar.

Rätten till arbete

SAC gick stadigt framåt under 60-talet. Byggnadsfederationens medlemsantal ökade med några tusen och missnöjet var rätt så utbrett inom de olika LO-förbunden.

Monopolaktionerna fortsatte från LO-sidan och i första hand från Byggnadsarbetareförbundet tillgreps man monopolklausuler för att stoppa SAC:s framgångar.

Förbundet nekade anställa SAC-medlemmar och många gånger hotades dom med att få lämna arbetsplatsen om dom inte gick över till Byggnads. Det förekom däremot sällan att byggjobbarna själva ställde krav på att SAC-medlemmarna skulle gå över till LO. SAC-medlemmarna accepterades och var ansedda som skickliga yrkesarbetare ibland såväl kamrater som av arbetsledarna.

Det var och är fortfarande de anställda funktionärerna som jagar SAC organiserade och fordrar att dom ska tillhöra LO-förbunden. Alla ska enligt deras uppfattning tillhöra samma fälla för att få arbeta kvar.

När byggnadsföretaget BPA startades av Byggnadsarbetareförbundet använde man monopolklausuler och tvingade SAC-medlemmarna att sluta anställningarna.

När Arbetsdomstolen fastställt att det var föreningsrättskränkning, som resulterade i att

BPA fick erlægga skadestånd till SAC-medlemmarna så var beslutet enhälligt. När Byggnads gick vidare och försökte stoppa SAC-medlemmarna från folketshusbyggen m.m. så beslutade jag mig för att sammanställa dessa material till en broschyr, som kom att heta "Rätten till arbete".

Innehållet i broschyren blev en hård vidräkning av LO-förbundens monopolåtgärder, och särskilt då Byggnadsarbetareförbundets monopolblockader med förföljelser av SAC-organiserade som återgavs. Dessutom redogjordes den syndikalistiska rörelsens idéer och jag tog med SAC:s principförklaring för att på ett enkelt sätt påvisa vad den syndikalistiska rörelsen eftersträvar och att den är långt bättre än den reformistiska organisationen. Att SAC bygger på demokratiska grunder, att SAC kämpar för medbestämmande och inflytande, att det är människorna i samhället som ska bestämma i egna angelägenheter.

Broschyren gick ut i 10.000 ex. och utgivningen gav tryckeriet ett överskott och det var inte så vanligt. En bok som gav förlaget vinst hette "Jag var Hitlers kammarjungfru" och den kom ut några år tidigare.

Broschyren "Rätten till arbete" föranledde även diskussion vid Sveriges Radio. Evert Arvidsson och jag företrädde SAC och från LO-sidan var det Knut Johansson och Hellström från Byggnads respektive Kommunal,

Sven Jerstedt var ledare av diskussionen och jag har inte glömt hans kommentar innan vi började debatten. Han frågade vem jag hade med mig och jag förklarade att det var Evert Arvidsson han sa "det hade varit bättre om du haft Herbert Anckar med dig. Arvidsson talar så sakta och det kan därför bli svårt att få med det vi vill på den halvtimme vi får på oss".

Nu blev det inte som Jerstedt befarade - allt gick bra och jag vågar påstå att vi klarade radiodebatten ganska så bra. Dom två LO-representanterna hade tämligen svårt att försvara monopolaktionerna ute på arbetsplatserna. Det som återgavs i broschyren var fakta som inte kunde bestridas, och deras argument var som vanligt att LO representerade den stora organisationen, en storhet som resulterat i att LO-företrädare ville fösa in alla i samma fälla. Det skulle innebära en massa utan tankar, medbestämmande o.s.v. det är tydligen den rätta melodin för den reformistiska rörelsen. Herbert Anckar yttrade vid ett tillfälle att "Rätten till arbete" var en bestseller och intresset för den var stort även efter det att den var slutsåld.

Efter vårt mått mätt så gick den ut i en massupplaga på hela 10.000 exemplar - det var inte dåligt.

Mättnings- och granskningsarvoden

En stor del av min arbetstid fick jag ägna åt mättnings- och granskningsarvoden.

SAC hade redan vid AD 1954 fått ett domslut som gällde mättningsarvoden. I detta domslut lämnades klart besked att det var föreningskränkning om Byggnads drog mättningsavgift från SAC-organiserade byggnadsarbetare. Det hade visat sig att det i detta arvode även ingick administrativa medel som således var avsedda för förbundets verksamhet helt utanför ackordsområdet. Trots domslut så fortsatte Byggnads att dra mättningsarvoden. Det rörde sig om en summa på 3-7 procent av intjänad lön - någon gång i Göteborg försökte man till och med dra 10% av SAC:s medlemmar. Det blev stora summor som på detta sätt tillfördes LO-förbundet utan motprestation från förbundets sida. Det var detta förhållande att mättningsarvode togs ut utan att ackordsmätning hade

företagits som SAC nekade att gå med på och en stor del av förbundets egna medlemmar har intagit samma hållning men dom har bara att finna sig i dessa löneavdrag.

På trettioalet infördes ackordsmätningar i stor utsträckning av SAC:s mättningsmän och i Stockholm och Värmland fanns det mättningskontor inrättade. Mätningarna utfördes inte enbart för SAC-organiserade och mättningsmännen var allmänt uppskattade även bland Byggnads medlemmar. Någon tvist angående mättningsarvoden förekom aldrig och det förekom heller aldrig att mättningskontoret utkrävde arvoden utan att mätningen var utförd vid byggena.

Vid 1964 års avtalsuppgörelse lyckades Byggnads att få igenom en rad monopolparagrafer som avsåg mättningsförfarandet. Man sa att endast den avtalslutande organisationen ägde rätt att företa ackordsmätningar och med detta monopol lyckades förbundet och arbetsgivarparten att stoppa SAC:s möjligheter att utföra ackordsmätningar i den utsträckning som förekommit tidigare.. Mättningsfrågan var uppe till diskussion vid många möten och bland byggnadsarbetarna var man förbannad över den extra avgift som förbundet tillskansade sig genom beslutet.

Under 70-talet upphörde själva ackordsmätningen i största utsträckning men istället infördes en ny form av löneavdrag och det var granskningsarvode. Det innebar att förbundets representanter skulle se över förekommande lönebesked och för detta arbete skulle granskningsarvode utgå. Detta har tillämpats om granskning förevarit eller ej.

Jag kom att delta vid många förhandlingar där man ställde frågan om det var rätt att utkräva mättnings- och granskningsarvoden. Vid förhandlingar med Sveabund så visade det sig att arbetsgivaren var trött på Byggnads ständiga jakt på dessa arvoden. Vid anläggningen i Norrland där förbundet företrädde av Harry Andersson så blev resultatet att inga arvoden fick tillföras förbundet. Det här var inom Sveabundsområdet och gällde i första hand Norrland och Värmlandsområdena.

Oavsett en ständig bevakning från Byggnadsfederationen så fortsatte Byggnads med sina krav om arvoden. SAC fick gå till lokala och centrala förhandlingar och vidare till Arbetsdomstolen och, SAC har lyckats återkräva tusentals kronor till sina medlemmar men så långt det är känt så fortsätter Byggnads ändå sin jakt efter arvoden från SAC. Så länge inte förbundet kan uppvisa att granskningen har utförts så säger SAC nej till erläggande av arvoden.

Diskussionsmöten

Jag har tidigare talat om att jag kom att få en del diskussionsmöten med bl.a. Harry Andersson från Byggnadsarbetareförbundet. Nu är han väl i samma situation som jag att han har gått i pension och har därmed fått avstå från kampen mot SAC.

En annan diskussion som kom att bli ganska omskriven var mellan mej och Harry Eriksson, Transportarbetareförbundet. Det var i Falkenberg vi drabbade samman vid ett möte med välfylld lokal och med många, medlemmar från Transport. Under mötets gång ställde Transportmedlemmarna frågan till Harry Eriksson, om han måste använda flyg för att komma till Falkenberg och i övrigt ville dom ha uppgift om vilket traktamente han hade utöver sin ordinarie lön för besöket i Falkenberg. Eriksson vägrade svara fast frågan ställdes ett flertal gånger. Transports medlemmar blev förbannade och ställde frågan till mej. "Nygårds verkar mer ärlig i sitt framträdande och vi begär att han lämnar uppgift på vad han har i traktamente". Jag lämnade uppgift på både vad jag hade i lön och i traktamente. Efter mitt besked beslutades att vi skulle ta kafferast för att sedan fortsätta

diskussionen. Det har aldrig hänt tidigare under min tid i organisationen att man brutit för kafferast mitt under en offentlig diskussion. Vem som gick segrande ur debatten är inte min sak att avgöra men Transports medlemmar uttalade sin besvikelse över att Eriksson inte vågat meddela vilket traktamente han uppbar vid mötet. Det var dock medlemmar som genom sina avgifter svarade för förbundets ekonomi och ombudsmännens löner. Senare har det kommit i dagen att det har varit ekonomiska problem som traslat till Harry Erikssons anställningsförhållanden och det var väl därför han ansåg att traktamentena var hans personliga angelägenhet.

Aktuella krav

Av ditt brev förstår jag att du inte är så intresserad av det jag berättat om dom fackliga problemen. Men hur det nu är så sammanhänger allt detta med mitt liv och det är därför självklart att jag berör dem även om det blir enformigt att läsa om det.

Uppgifterna för Byggnadsfederationen kom inte att inskränka sig till enbart

Fackliga uppgifter. Genom att den syndikalistiska rörelsen siktar långt utöver att verka på det fackliga området så gällde det också att inrikta verksamheten på alla inom samhället aktuella frågor.

Pension vid 65 år

Byggnadsfederationens industrikonferens fastställde kravet om pension vid 65 år redan år 1968. Många ansåg att det kravet var rena utopin och t.o.m. konferensdeltagarna reagerade negativt på förslaget.

Vi har senare fått uppleva att pensionsåldern sänktes till 65 år och från SAC:s och Byggnadsfederationens sida kan man känna sig nöjd. Man var ute i tid den här gången och genomförandet av den lägre pensionsåldern visar att den syndikalistiska rörelsen trots minoritetsställning följer upp samhällsfrågorna och ser också då det är påkallat med en förändring.

Det var inte teoretiska synpunkter om lägre pensionsålder utan det var realistiskt och det är alltid så den syndikalistiska rörelsen skall och måste handla.

Rivningsraseriet

Under 60-talet var rivningsraseriet ett av dom samhällsproblem som federationen kom att ta ställning till. Genom mitt intresse för vad som hände inom byggnadsområdet så kom federationernas VU att sammanfatta mina krav på området.

Man krävde att rivningsraseriet skulle stoppas och att äldre hus skulle rustas upp för att ge fler bostäder. Samhället måste ta ansvar för yngre människor och ge dem bostäder som dom kunde klara ekonomiskt. 3-^{^-} rummare i nyuppförda bostadshus kunde knappast vara avsedda för mindre bemedlade, som i många fall endast bestod av två personer. Många ensamstående och nybildade familjer ställdes inför stora problem eftersom deras löner inte räckte till dom höga hyreskostnaderna.

Rivningsraseriet har i viss mån hejdats sedan allt fler parter i samhället i likhet med

Byggnadsfederationen har reagerat mot systemet att bara riva och bygga nytt i pampigt utförande och dyra hyror.

Byggkooperation

Tillsammans med ett antal medlemmar diskuterade vi möjligheten att skapa en kooperativ verksamhet inom byggnadsområdet, och Gävle Byggkooperation bildades. Ett antal egnahem i Bomhus fick det nystartade företaget i uppgift att bygga och allt syntes gå över förväntan och intresset för byggnadsföretaget visade sig vara rätt stort. Kopparfors erbjöd oss att utföra en hel del bostadsbyggen och även ett annat stort byggföretag erbjöd kooperationen hjälp att utföra planerade byggen.

Det nystartade byggföretaget hade inte lyckats att få den arbetsledare som var kapabel att klara jobbet och dessutom var ekonomifrågan ett problem. Vi startade utan annan ekonomisk grund än att utbetalningen av lånen för varje bygge skulle ge företaget möjligheter att fullfölja åtagna byggen.

Vi var några som var optimistiska nog att söka hjälpa upp det hela

genom att teckna på en växel på 20.000 kronor. Vi hoppades att med detta tillskott så skulle det gå att klara byggerna så långt att lånepengarna sedan skulle vara tillräckliga för verksamheten. Byggena klarades inte och företaget gick i konkurs. Vi optimister som tecknat på bankväxeln fick satsa 3-4.000 kronor var och därmed var den byggkooperativa verksamheten avslutad.

Om vi hade ordnat förhållandena tidigare så är det möjligt att byggkooperationen hade levt vidare - det fanns intresse - men den ekonomiska förutsättningen fanns inte och därtill kom att vi saknade en kompetent arbetsledare.

SAC-dagen

Inom SAC diskuterades när en s.k. SAC-dag skulle hållas varje år. Den dagen var det meningen att agitationen skulle aktiveras på olika platser i landet.

Jag var närvarande på ett sammanträde då frågan väcktes vilken dag som kunde anses lämplig. Jag frågade om inte 27 september var en lämplig dag - den dag som Sovjet hade fastställt som Världens dag. Inte vet jag om Sovjet visste att det var min födelsedag den dagen men mötet uppskattade tankegången.

Centralisering – storhet

Du kanske fick den föreställningen att jag ville vara något stort när jag berättade om Världens dag den 27 september men så är det inte. Om det kunde hjälpa skulle jag vilja säga, "fy fan för all denna storhet och centralisering i alla avseenden". Människovärdet krymper, medbestämmandet inskränkes m.m. Måtte människorna vakna upp och skaka av sig dessa stora ledare och ställa krav på att återfå vad som verkligen kan sägas vara människovärde.

Möte med Sovjets toppman

När jag nämnde Världens dag den 27 september så kan jag väl också tala om att Nikita Chrusjtjov och jag kom att stiga iland samtidigt i Köpenhamn. Visserligen fick jag och mitt sällskap stiga iland 50-meter från den plats han gick iland och vi måste med vår taxi göra stopp vid den gata där han skulle passera men vi var ändå på danskt besök samtidigt. Möjligen hade han fått vetskap om att jag som fyller år på Världens dag skulle landstiga en viss dag och så lät han sitt besök inträffa samtidigt. Du ser hur allt kan ordna till sig ibland.

Freds rörelsen

När jag talade om besöket i Danmark så sammanhängde detta besök med en representation vid en kongress som var ordnad av Svenska Freds och Skiljedomsföreningen.

Jag var faktiskt med och bildade en fredsförening som var en avdelning till detta förbund i Gävle. Intresset för fredsrörelsen vid denna tidpunkt var synnerligen svagt. Någon enstaka ungdom var med men i övrigt var det folk i de äldre årsklasserna och medlemsantalet var c:a 20 st.

Personligen fick jag en känsla av att rörelsen kände sig för liten och oförmögen att våga ta några initiativ för att rekrytera en bredare massa för arbete i fredsrörelsen.

Jag föreslog många gånger att förbundet skulle ta som uppgift att sammankalla till en världsomfattande kongress. Till denna kongress skulle man inbjuda arbetarrörelsen i Europa, USA, Sovjet och övriga delar av världen samt också folkrörelser som var intresserade av fredsarbetet.

Mitt förslag vann inget gehör och det hela slutade med att Gävleavdelningen lade ner sin verksamhet. Jag tyckte att det var beklagligt att intresset för fredsrörelsen var så svagt.

Ombudsmannafrågan

Byggnadsfederationen hade på sin lott att handha ombudsmannafrågorna inom SAC.

Under min tid som sekreterare anställdes en ombudsman i Södra Sverige trots ett visst motstånd. Jag och ledamöterna inom federationen ansåg att något måste ske inom detta område och resultatet det blev att det anställdes en ombudsman i området och han kom från Gävle och hette Curt Olsson. Den stora frågan, var hur vi skulle få Malmö LS i arbete. Jag tog initiativet så tillvida att jag vidtalade Ulla Ståhl, som jag f.ö. är morbror till, att åta sig kassörsuppdraget. Det visade sig vara en lyckad framstöt med dessa båda tjänster. LS blomstrade upp och fick nya medlemmar. Det var också inom Malmö-området som vi fick ta en AD-överläggning om BPA:s försök att tvinga SAC anslutna byggnadsarbetare att gå ifrån sina anställningar.

SAC blev i detta fall den segrande parten i målet inför AD och BPA fick betala såväl rättegångskostnader som skadestånd till våra medlemmar och till Byggnadsfederationen.

Var Jag en djävul - en diktator?

Under sextio och sjuttioalet när Byggnadsfederationen hade ansvaret för ombudsmannaverksamheten i stora delar av SAC så innebar det såväl att nyanställa som att avskeda ombudsmän som inte ansågs fylla dom krav som kunde anses vara en förutsättning för fortsatt anställning.

Det uppstod tvister omkring dessa anställningsförhållanden. Jag minns bl.a. hur vissa personer reagerade inom Värmlandsdistriktet.

Det var i detta sammanhang jag blev utpekad som djävulen och diktatorn. Förhållandet var så - och det kände alla till - att jag aldrig ensam fattade några beslut och för att ytterligare kunna tillbakavisa påståendet att jag var den skyldige så behöver man bara läsa stadgarna för att se att en anställd sekreterare för en federation inte har vare sig beslutanderätt eller rösträtt men illvilliga människor ville ha någon syndabock och den här gången blev det jag.

Alla anställningsfrågor gick ut till omröstning och när ett beslut från federationen var påkallat så var det VU som fattade besluten och inte den anställde sekreteraren. Angreppen mot mig som person inskränkte sig till några enskilda personer som av någon anledning inte riktigt kunde följa med händelseutvecklingen.

Handlingsprogram

För SAC och federationerna var det absolut påkallat att sammanfatta ett handlingsprogram som avsåg just den fackliga delen av verksamheten.

Jag fick tillfälle att delta i utformningen av ett handlingsprogram som sammanfattades i 2 punkter och fick därför benämningen tjugosjupunktsprogrammet. Genom tillkomsten av detta program så fastställdes också dom riktlinjer som organisationen skulle arbeta efter. Jag påminner mig också om en annan synnerligen viktig kommitté och gällde en utredning om den ekonomiska demokratin. Det var tillsammans med Sune Blom och Jan Eriksson - den senare nu avliden - som vi utarbetade en broschyr i denna aktuella frågeställning.

Jag minns att många ställde frågan - hur går det att arbeta tillsammans med Jan Eriksson - han är väl kommunist.

Det är en föreställning jag på det bestämdaste vill avvisa. Jan Eriksson var syndikalist men han var kanske mer radikal och aktivt inriktad än många andra. Han var dessutom en mycket fin människa som det gick bra att samarbeta med. Han var också väldigt beläst och kunnig på olika områden och var därmed en stor tillgång för SAC och då särskilt då det gällde kvalificerade utredningar av olika slag.

Idrottsintresset

Du frågar vid ett tillfälle varför jag inte har nämnt något om idrott och om jag har haft något intresse av denna del av vad som kan sägas ha blivit en folkrörelse i stor utsträckning.

Som svar på frågan kan jag säga att vi som skolpojkar spelade fotboll. Det blev ju mer sporadiskt eftersom vi saknade idrottsplats och vi fick hålla till på ganska provisoriska planer. Det fanns heller ingen person som hade intresse av att stödja oss till ett

mera organiserat idrottsutövande. Jag kan heller inte påminna mig att det var någon från vår by som kom att utöva någon gren av idrott.

Under dom cykelpatruller som jag deltog i kom jag få en ganska god träning i cykelåkning och jag skulle helt säkert ha haft möjligheter att tävla om jag haft något intresse åt det hållet. Efter en turné för ungdomsförbundet cyklade jag från Torsby i Värmland till Furudal i Dalarna - en sträcka på 25 mil - som jag avverkade med endast ett uppehåll då jag åt ett par smörgåsar och drack en halv liter mjölk. Jag tyckte att det var en enastående prestation och det var nog inte så många som velat åka den sträckan under samma förhållanden.

Jag fick väl under åren också en viss träning på skidor men något intresse för tävlingar räckte det inte till. Det blev som du har sett i mina brev helt andra saker jag kom att ägna mig åt. Jag har inte riktigt kunnat acceptera den tävlingshets som kommit att utvecklas inom skilda idrottsgrenar. I övrigt har jag inte någon negativ inställning till idrott.

Personligheter

Jag har nämnt en del personer som medverkat till den syndikalistiska rörelsens historia. Många andra finns och det finns några personer jag aldrig glömmer.

Sune Blom har jag nämnt tidigare i många sammanhang. Jag kommer också ihåg de första kontakterna jag hade där Sune fanns med i bilden. Det var under tiden jag var anställd i Hälsingland. Sune och hans föräldrar bodde då i Voxna och jag besökte dem rätt ofta. Sunes kommentar när jag reste vidare var, "Nu ska morbror Sven till Losorna - när jag blir stor ska jag bli en sådan där som Sven". Sune var då bara några år gammal men det han lovade då har han hållit och han har blivit den syndikalistiska rörelsen trogen och han är en av dom realister som SAC så väl behöver.

Herbert Anckar var en av dom personer jag beundrade - inte minst för hans förmåga att hålla en lång och innehållsrik föreläsning utan några som helst anteckningar. Jag glömmer aldrig en händelse under en kongress. Olle Sjödin, som satt sekreterare då Herbert höll en timplång inledning. När han var klar frågade Sjödin om han kunde få låna stolparna för protokollskrivningen eftersom han inte hade gjort några anteckningar. Anckar meddelade att han inte hade några stolpar eller anteckningar men han lovade att hjälpa till att skriva ner vad han ansåg som det väsentligaste.

En person som gjorde ett starkt intryck på mej redan under min tid som ungdomsklubbist var anarkisten Uno Johansson. Han var första

majtalare i Furudal och jag tyckte att han var fantastisk. En annan person som var en duktig talare var Ivan Faludi. Han kunde berätta om fängelseminnen och kunde hålla publiken fången under 4 timmar - då var det fråga om en talare som kunde sin sak.

Jag fick också tillfälle att lära känna många av dom personer som senare kom att lämna organisationen och blev s.k. avfallingar. Det var bl.a. Olle Jansson, Nils Skoglund, Einar Strähle, Sigvard Åkerberg m.fl. Dom hade tidigare varit aktiva men försvann så småningom från kamratkretsen.

Vi har en fin kämpe i G.A. Kronheffer som under hela sitt liv varit aktiv inom rörelsen och kämpat helhjärtat för SAC. Han utgör en alldeles speciell bit av historia inom rörelsen. Många andra kan nämnas som Albert Jensen, John Andersson, Ragnar Johansson, Algot

Karlsson, Filip Jansson och många fler som har betytt en hel del för dom kontakter jag fått under årens gång.

Joe Hill gården en kulturhistorisk insats

I likhet med tusentals andra har du besökt Joe Hill gården och i ditt brev ställer du frågan av vilken anledning mitt namn kom att förknippas med Joe Hill-gården och hur det kom sig att denna gård kom att ägas av syndikalisterna.

Du ska få en redogörelse kring själva köpet och på vilket sätt som Joe Hill gården kom att förbli denna kulturhistoriska oas i gamla Gefle.

En gammal medlem inom det kommunistiska partiet besökte olika organisationer för att få ekonomiskt anslag för förverkligandet av en staty av Joe Hill, som skulle uppföras i Gävle. Något år efter hans besök hörde jag rykten om att Joe Hill gården var till salu.

Gården hette då fastigheten på Nedre Bergsgatan 28. För mig personligen var beslutet redan fattat för här gällde det för den syndikalistiska rörelsen att göra en insats. Minnet av den syndikalistiska världsmedborgaren Joe Hill skulle bevaras. Joe Hill tillhörde den syndikalistiska rörelsen IWW i Amerika. I fastigheten Nedre Bergsgatan 28 hade Joe Hill växt upp och gården var hans barndomshem.

Jag ansåg att om SAC blev ägare till gården så kunde det ordnas ett minnesrum och samtidigt var fastigheten tillräckligt stor för att inredas som kontorslokaler för såväl Gävle LS som för de industrifederationer som SAC hade förlagda i Gävle. När några medlemmar från Gävle LS besökte gården bodde där en äldre kvinna som samtidigt fungerade som vice värd. Utom henne bodde där ytterligare ett par personer. Kvinnan var villig att visa gården men då det gällde Joe Hill hade hon en avvikande mening än vi syndikalister. När vi sa att vi ville hedra hans minne sa hon: "han antikrist själv, mördare, luffare det var vad denna Joe Hill var. Ni kan väl inte i himmelens namn hedra en dylik person och på något sätt bevara hans minne". Hon var helt oförstående inför vad Joe Hill hade varit och den insats han gjorde under åren i USA innan han brutalt mördades för sin tro och sin kamp för människornas frigörelse, för rättvisa och ett samhälle där människans värde skulle respekteras.

Gården var nersliten och gårdshuset nära nog nerrasat. I gårdshuset hade en gång funnits en mangelbod som användes av familjer runt om i Gamla Gefle.

Gårdshuset var så stort att där kunde inrymmas såväl minnesrum som expeditionslokaler, och var inte priset för högt så borde gården inköpas av organisationen och rustas upp det var vi alla som såg den överens om. Det följde en brådiskande tid. En kamrer Hellström i Ockelbo var ägare till gården och han godkände att syndikalisterna köpte gården och detta trots att han hade möjligheter att sälja den till betydligt högre belopp än vad vi någonsin skulle kunna åstadkomma. Hellström ansåg att det här var fråga om en kulturhistorisk insats och ett bevarande av Joe Hills minne genom att syndikalister köpte gården. En organisation som liksom Joe Hill kämpade för mänskliga rättigheter.

Det var emellertid inte så enkelt att genomföra detta köp. Det fanns personer som var direkta motståndare till köpet. Anledningen är svår att förstå men förmodligen fanns det personliga inslag i sammanhanget som resulterade i detta motstånd.

Gävle LS beslutade att den stiftelse vi bildade — Joe Hill-stiftelsen - skulle fullfölja inköpet av fastigheten. Det visade sig att avgörandet om inköpet skulle resultera i en rad svårigheter. Jag och G. Ahlstrand var dom representanter som reste till Ockelbo för upprättandet av köpekontraktet. Summan var 85.000 kronor. Trettiofem tusen skulle erläggas kontant vid köpet och resterande skulle betalas på 10 år. SAC:s Centralkommitté

diskuterade frågan och beslutade att SAC skulle svara för köpesumman.

Stiftelsen vidtog genast åtgärder för att sända ut insamlingslistor med hemställan om ekonomiskt stöd från LS runt om i landet. Listor gick även till lokala LO-organisationer. En vädjan om stöd skickades även till IVW, som lämnade några tusen kronor i bidrag. Från kommunisterna fick något hundratal kronor - andra organisationer lovade bidrag men något mer än ett löfte blev det aldrig. Från SAC, LS och medlemmar kom det in rätt stora summor som blev en uppmuntran till fortsatt arbete med gården.

Vi fick fram en ritning på kontorslokalerna och gårdshuset skulle ersättas med en ny fastighet och där skulle det också bli kontor. En vaktmästarbostad ingick också i planerna. Vid sammanträdet med arkitekterna blev det totalt stopp och deras uppfattning var att fastigheten skulle inredas till bostäder. Det blev många och hårda diskussioner angående fastighetens inredning. Minnesrum skulle inredas det var man ense om och den kvinna som bodde där skulle få bo kvar det var ett förbehåll från kamrer Hellström vid köpet.

Jag meddelade arkitekterna att om gården inte fick inredas enligt vårt förslag så fanns bara alternativet att spika igen fönstren och gården fick stå som den var. När man hörde mina synpunkter så ändrade man taktik. Arkitekten gjorde nya ritningar och det blev kontorslokaler i huvudbyggnaden, vaktmästarbostad i mellanvåningen och minnesrum högst upp. Minnesrummet var det rum som Joe Hill och hans bröder hade haft som sitt rum.

Stiftelsen godkände förslaget till ombyggnad. Edlund i fullmäktige hade hjälp till så att vi fått tillstånd att ha kontorslokaler i fastigheten och han accepterade att syndikalisterna skulle få disponera gården för att skapa ett bestående minne av Joe Hill.

När vi kommit så långt som till en upprustning av fastigheten kom motståndarna fram igen. Många ifrågasatte om syndikalisterna överhuvudtaget skulle klara av att köpa och rusta upp gården på ett tillfredställande sätt och det fanns medlemmar inom Gävle LS som var direkta motståndare till fastighetsköpet.

Det blev faktiskt strid omkring detta köp. Folke Lagerlöf, som var den drivande personen letade fram protokoll från Gävle LS möten där frågan om inköp av gården hade diskuterats men där fanns inga beslut om att jag eller stiftelsen hade befogenhet att fullfölja köpet. Det tillsattes en kommitté med representanter från SAC och i kommittén ingick G.A. Kronheffer, Valfrid Olofsson och Folke Lagerlöf. Kommittén skulle ha till uppgift att undersöka om jag hade någon rätt att fullfölja inköpet av fastigheten. Det gick så långt att en av ledamöterna, Valfrid Olofsson, ifrågasatte om jag skulle få kvarstå som medlem i SAC.

Det var mer än jag hade räknat med eller kunde tänka mig så jag blev förbannad och plockade ihop mina handlingar för att lämna sammanträdet.

Jag hade inte använt personliga ställningstaganden eller makt för att förverkliga fastighetsköpet. Jag hade bara sett realistiskt på saken och det gällde att handla snabbt eftersom affären skulle fullföljas inom bara några dagar. Om vi inte kunde bestämma oss så skulle Hellström överlåta inköpet till annan köpare. Den som åtagit sig att med protokollsutdrag bevisa att jag handlat vid sidan om fattade beslut - Folke Lagerlöf - hade avsiktligt utelämnat det protokoll som skulle ha friat mig från ett ohederligt handlande.

Personligen hade jag klart för mig att Gävle LS beslutat att överlåta åt stiftelsen att fullfölja inköpet av fastigheten N. Bergsgatan 28.

Jag letade rätt på Gävle LS protokoll och där hade beslut fattats om att överlåta till stiftelsen att fullfölja köpet. Jag överlämnade detta protokollsutdrag till samtliga ledamöter i utredningskommittén men jag fick inte då och heller inte senare höra vad

kommittéledamöterna kom till för slutsats sedan dom fått del av detta protokollsutdrag, men dom måste väl ändå ha fattat att dom var förda bakom ljuset och att utredningen tillkommit för att krossa mej personligen.

En läxa borde dom väl ha lärt sig att om man ska gå till angrepp på någon person så gäller det faktiskt att hålla sig till sanningen och inte låta sig lockas av bristande bevismaterial. Jag kunde ju känna mig ganska belåten med utgången eftersom jag inte hade handlat i strid mot fattade beslut och jag kunde fullfölja fastighetsköpet under den begränsade tid vi hade på oss.

Renovering och tillbyggnad

Det följde en brådslande tid. Gården var inköpt och skulle rustas upp enligt de ritningar som parterna godkänt.

Den äldre dam som bodde på gården sökte sig en annan bostad men ett par ungarlar som bodde i ett par andra rum envisades med att bo kvar. Hyresnämnden fick kopplas in för att övertyga vederbörande om att dom bodde på gården utan kontrakt och hade att flytta när nya ägarna så begärde. Båda avled emellertid innan vi vidtagit någon åtgärd för att avlägsna dem från gården. Man kunde ganska snabbt konstatera att gården använts som tillhåll för såväl knark som spritaffärer. Givetvis kostade renoveringen en massa pengar och vi fick in rätt mycket pengar genom våra insamlingar - många tusen. Medlemmarna i Gävle LS visade också en enastående vilja att få gården renoverad och det var något av gamla tiders aktivitet som vi på nytt fick uppleva. Frivillig arbetskraft anmälde sig och vi som tillhörde stiftelsen fick jobba en hel del. Stig Andersson och Anna Holm utförde ett storartat arbete då dom skurade rent de nära femtioåriga lager av smuts som fanns i trappuppgångar och i det rum som sedan skulle inredas som minnesrum. Det var många timmars slit dom två utförde tillsammans med andra kamrater. Bäst av allt var den kamratanda och den vilja som visades för att förverkliga något som dom trodde på.

Renovering och ombyggnad tog tid och under reparationsarbetet var det närmast John Malmgren som fick svara för att jobben utfördes. Den förfallna mangelboden revs och ersattes med en ny byggnad som vi lyckades få för ett synnerligen humant pris från Valbo Trävaru. Det blev en trevlig byggnad som kom väl till pass för Gävle LS och Transportfederationen.

Invigningen av Joe Hill-gården

Då gården var färdigrenoverad så ordnades en invigningssammankomst, Ture Edbom från Gävle stad och Sune Blom från SAC svarade för invigningstalen. Båda talarna kunde konstatera att vi hade lyckats bra och att vi nått vårt mål att få fastigheten ombyggd och att Joe Hill-minnet därmed kunde anses tryggat. Hela gårdsplanen var fullsatt vid denna sammankomst.

Till minnesrummet hade vi fått en del material från gamla SAC-kämpar, som under årens gång hade samlat en del av de skrifter som berörde Joe Hill och hans gärning.

Att gården skulle kallas för Joe Hill-gården var självklart. Jag minns ännu pessimisternas inställning vid invigningen 1969. En av våra medlemmar sa, "har ni något annat än ett tomt rum att visa". Han åsyftade då minnesrummet men han blev tydligen något överraskad

den gången. Vi hade ju inte fått allt men där fanns ändå en del sevärdheter som samlats i minnesrummet. Joe Hill-gården var ett faktum och det var ett kulturhistoriskt faktum att det fanns ett minnesmärke för framtiden för att hedra minnet av Joe Hill och hans insatser för friheten fram till 1915 då han avrättades i USA.

Flyttningen till Joe Hill-gården

Vi skulle flytta från S. Skeppsbron till Joe Hill-gården och visst var det jobbigt.

Gävle LS, Byggnadsfederationen, Skogsbruks, Samhällsanställdas, Transport samt Industriarbetaren skulle till dom nya lokalerna. Det blev trassel även vid flyttningen då Folke Lagerlöf från Skogsbruksfederationen i det längsta vägrade att flytta med. I efterhand har det sagts mig att Folke Lagerlöf aldrig kunde acceptera att det var Sven Nygårds som föreslog detta gårdsköp och att det var anledningen till hans vrånghet och beskyllningar mot mej.

Allt ordnade sig så småningom och det visade sig att vi kunde bereda kontorsplats för samtliga parter.

Gårdshuset blev klart samtidigt med huvudbyggnaden och kunde tas i anspråk som expeditionslokaler.

Vaktmästarbostaden blev en mysig lägenhet på ett rum och kök och Gösta Östergren blev anställd genom AMS hos Gävle LS men fick samtidigt tjänstgöra som vaktmästare eftersom han bodde i fastigheten. Besökare kunde på så sätt komma vilka dagar som helst och det var någonting som uppskattades och ingick också i löftet att det skulle förbli en öppen gård.

Personliga känslor

Du undrar hur det kändes att ha lyckats med uppgiften att förvärva Joe Hill-gården.

Jag måste säga att jag kände en personlig tillfredställelse även om motgångarna hade varit många sedan jag väckte förslaget så kände jag, när invigningen väl var över, att jag hade gjort rätt. Jag hade fatt strida för att förverkliga köpet.

Om jag inte tidigare utfört någon kulturhistorisk insats i samhället så kan jag nu våga påstå att jag genom inköp och renovering av Joe Hill-gården varit med om att göra en insats som sent skall glömmas.

Oasen i Gamla Gefle

Uppmärksamheten kring Joe Hill-gården lät inte vänta på sig. Besökare från hela världen har vi kunnat notera och antalet besökare har stegrats för varje år och man har uppskattat att minnet av Joe Hill på detta sätt har blivit bevarat.

Joe Hill-gården har blivit en oas i Gamla Gefle och folk som vill se den gamla stadsdelen är som regel mest intresserade av att se Joe Hill-gården.

Från kultur nämnden i Gefle har man uppmärksammat gården och besökare hänvisas till gården och minnesrummet.

En öppen gård

Redan vid invigningen förklarades att Joe Hill-gården skulle förbli en öppen gård där olika aktiviteter skulle ordnas. En massa utställningar har det varit med skilda konstnärer och varje söndag under sommarmånaderna ordnas gårdsträffar med underhållning, ett inslag som uppskattas mycket av Gävleborna. Gårdsplanen som är en av dom största i gamla stan kan rymma något hundratal besökare som kan lyssna till sång, musik eller annan underhållning. Skolklasser brukar utnyttja gården för att inta medhavda förfriskningar och många ungdomar söker sig till gården för att rita och berätta i sina klasser om Joe Hill.

För många tusen besökare är upplevelsen vid Joe Hill-gården en händelse som sent ska glömmas och man uttrycker ofta sin glädje över att dom fått veta vad Joe Hill betytt i kampen för mänskliga rättigheter.

100-års jubileet – erkännandet

Ett erkännande av vad som gjorts i samband med gårdsköpet och inrättandet av Joe Hills minnesrum kulminerade väl då Gävle kulturnämnd överlämnade 1979 års kulturpris på 10.000 kronor till Joe-Hill-stiftelsen. Utdelningen av kulturpriset har bekräftat att det här var en kulturell insats av stort värde. Förhållandet tidigare var att sångaren, agitatorn och diktaren

Joe Hill inte hade uppmärksammats i så hög grad i Sverige, I USA hade Joe Hills sånger kommit att spela en betydande roll inom arbetarrörelsen men i Sverige var hans sånger ett ganska okänt begrepp liksom hans kamp inom IVW.

Albert Jensen, Arbetarens redaktör skrev en sammanfattning av Joe Hills insatser inom amerikanska arbetarrörelsen - den kom ut strax efter det att Joe Hill avrättats. Ture Nerman kom ut med en bok om Joe Hill på Federativs förlag. Ingen av skrifterna såldes i några massupplagor. Syndikalistiska ungdomsgruppen i Skutskär startade teatergruppen som kallades Joe Hill-pojkarna med grabbar mellan 10-16 år. Gruppen fick ett gott erkännande men deras Verksamhet inskränkte sig till uppträdanden när syndikalistiska ungdomsförbundet hade sina sammankomster på 30-talet.

Verksamheten tynade så småningom bort - hade den fortsatt kanske den fått betydelse för att väcka intresse kring Joe Hill.

Filmen om Joe Hill spelades in i USA och även om den inte kom att belysa hans livsgärning så bidrog den ändå till att väcka intresse kring Joe Hill - Mannen som aldrig dog.

Joe Hills sånger sammanställdes och gavs ut på grammofonskiva. Det var "Mora Träsk" och Stiftelsen som svarade för utgivningen. Inför själva 100-års jubileet bidrog Riksteatern med teaterpjäsen "Mannen som aldrig dog". Föreställningen hade premiär i Gävle men har sedan spelats upp på hundratalet platser runt om i landet och den har väckt stort intresse överallt. Riksteatern gav också ut en grammofonskiva med Joe Hills sånger.

Gävle museum blev också intresserade och jag fick faktiskt nöjet att vara med när en utställning om Joe Hill sammanställdes. Utställningen blev en förnämlig återblick av Joe Hills liv och där kom hans personliga brev att spela en väsentlig roll. Brevet hade stiftelsen köpt av en journalist i USA till ett pris av 5000 kronor. Utställningen har visats på Gävle museum och på Silvanum och den har dessutom cirkulerat runtom i Gävleborgs län och blivit mycket uppskattad.

I samband med jubileet vill jag passa på att ge Henry Lindstedt ett gott erkännande för det arbete han har utfört och för det stora intresse han visat för att göra Joe Hill känd.

Genom en framställan till postverket fick vi fram ett frimärke för att på så sätt hedra Joe Hills minne. Frimärket kunde av tekniska skäl inte komma ut förrän året efter jubileet men det har ändå fyllt sin uppgift.

I sammanhanget kan nämnas att ytterligare en syndikalistisk arbetarkämpa kom samtidigt ut på frimärke och det var Elise Ottesen-Jensen. Hon hedrades för sin kamp inom RFSU - hon var en aktiv medlem i SAC under hela sitt liv.

Den kooperativa rörelsen har framställt en minnestavla med Joe Hill-gården som motiv och dessutom gjort en tavla av gården som gått ut i ett visst antal exemplar. Dessa båda alster har väckt stort intresse bland besökare på gården.

Gävle kommun kommer att hedra minnet av Joe Hill med en byst det blir ett förverkligande av den tanke som den äldre kommunisten lagt fram och som han försökte samla in pengar till. Denna händelse väckte mitt intresse för förvärvandet av Joe Hill-gården.

Hur bysten kommer att se ut och var den ska placeras är inte känt. Vi vet heller ingenting om var Joe Hill själv skulle vilja ha den placerad eller om han överhuvudtaget hade velat ha den här uppmärksamheten kring sin person.

Du kanske tycker att jag alltför mycket har sysslat med Joe Hillfrågorna men jag anser att det som skett i och med det här köpet är något som går till historien och bör därför uppmärksammas. Den syndikalistiska rörelsen - SAC - har i och med fastighetsköpet Joe Hill-gården gjort sin allra bästa affär - gården är uppmärksammas långt utanför den egna rörelsen. Personligen har jag kommit att spela en betydande roll i och med köpet och jag känner en stor tillfredsställelse över att vi kunde bevara minnet av Joe Hill och därmed skapa något av ett kulturhistoriskt värde och det känner jag en viss stolthet över.

Joe Hill

Joe Hill var född den 7 oktober 1879 under namnet Joel Emanuel Hägglund. I USA tog han namnet Joseph Hillström som förkortades till Joe Hill. 1902 emigrerade Joe Hill och hans bror Paul från sin hemort Gävle till USA, 1910 anslöt han sig till IWW, som betyder Industrial Workers of the World. IWW är den syndikalistiska organisationen i USA. Den 19 november 1915 avrättades Joe Hill. Ett mord, ett justitiemord var därmed fullbordat.

Besvikelser eller?

Du frågar om mina erfarenheter av livet och vad jag tänker göra efter pensioneringen. Du vill veta om jag ångrar något i mitt liv och om jag skulle ha velat gå andra vägar istället. Om jag t.ex. skulle ha tänkt mer på ekonomiska fördelar. På det vill jag svara. Även om man skulle ångra ett och annat så finns där ingen väg tillbaka och det som har skett är någonting som varit utstakat i förväg. De beslut man fattat och den väg man vandrat genom livet tillhör den enskilda människans ställningstaganden.

Jag vill därmed inte påstå att riktningen som sådan är absolut bestämd i förväg – det finns undantag som bevisar motsatsen, där människan t.ex. tvingas in i situationer hon är direkt motståndare till och då kan man ifrågasätta om detta var den utstakade vägen för just henne. Men om människorna gör ett överslag av sina livsupplevelser kan dom då annat

än konstatera att sådant blev mitt liv det var den väg som utstakats för mej oavsett om man velat gå andra vägar, levat under andra förhållanden, fattat andra beslut så kan man till sist bara konstatera att så blev mitt liv, det går inte att förändra i någon som helst riktning. Om jag skulle ha haft det bättre för att jag lyckats tillskansa mig ekonomiska fördelar det vet jag. Man skulle kanske nått vissa mål utan alltför stora uppoffringar men oavsett detta så ångrar jag ingenting av det jag fått uppleva. Beträffande frågan om jag känner mig tillfredställd med vad jag har utträttat på t.ex. det fackliga området så blir svaret nej.

Samhället - världen som sådan. Som aktiv i fackföreningsrörelsen så ligger det närmast till hands att gå in på dessa förhållanden med uteblivna förhoppningar och en hel del besvikelser. När det gäller den egna rörelsen - den syndikalistiska så har där skett avvikelser som man inte kan vara nöjd med. Som Ung hade man den föreställningen att det skulle ske en omvandling av samhället efter syndikalistiska idéer. Det var drömmen som fanns med i början av medlemskapet i SAC. Snart nog fick drömmarna bytas ut mot mera realistiska tankar och handlingar. Det är inte så lätt att omvandla ett samhälle i en handvändning. Besvikelse finns där ändå och det gäller att medlemmarna i alltför stor utsträckning har riktat in sig på det fackliga planet. Den ideologi som rörelsen är baserad på har kommit att skjutas åt sidan.

Visserligen har samhället och förhållandena på arbetsmarknaden genomgått stora förändringar men det är ändå svårt att förlika sig med utvecklingen inom rörelsen.

Jag har fortfarande den uppfattningen att den syndikalistiska rörelsen har sin huvudsakliga och stora uppgift som samhällsomdanare. Visst har vi fått en del förändringar som legat i rörelsens intresse men en lång väg återstår till dess att vi når ett i alla stycken syndikalistiskt samhälle.

Man ser tillbaka på 30-talet då SAC hade ett verksamt ungdomsförbund - det blev visserligen inte någon massorganisation men dom som anslöt sig arbetade målmedvetet och energiskt på en sak dom trodde på - syndikalismen. Det förekom vissa slitningar med dom äldre medlemmarna inom SAC men så har det alltid varit och kommer så att förbli att unga och gamla ser saker på olika sätt.

Trots motsättningarna så nådde vi ett gott resultat och inom rörelsen växte det fram en aktiv kader där många även fortsättningsvis är aktiva inom rörelsen.

Frågan är om vi inte på nytt måste satsa på att få igång ett ungdomsförbund. Det är ungdomarna som ska ta över och ta ansvar för ett kommande samhälle. Det finns idag massor av unga människor som söker alternativ utanför dom partipolitiska organisationerna och just dessa borde finna en plats i ett syndikalistiskt ungdomsförbund.

Jag har haft tillfälle att följa upp det syndikalistiska kvinnoförbundet som verkade under en tid. Dom hade svårigheter att samla medlemmar till förbundet. Nu har man på nytt vidtagit åtgärder för att aktivera kvinnorna i organisationen.

Som jag ser det så är kvinnan den som har det största inflytandet på barnen och om då mamman är ideologiskt orienterad och deltar i organisationsarbetet då finns det också en möjlighet att barnen får en klarare uppfattning om organisationsfrågor och samhällsfrågor. Jag kan inte se det så att kvinnan enbart är till för att föda barn, laga mat och städa - hon måste också vara delaktig i att skapa det samhälle som den nya generationen ska leva i.

Centralism – nationalism

Den största besvikelsen är väl ändå att den stora arbetarrörelsen, den reformistiska och socialdemokratiska rörelsen så totalt har misslyckats med att fullfölja det program som var grundläggande då dessa organisationer en gång startades.

Man har lyckats så tillvida att det har blivit massorganisationer men dom har inte fått organisationer där medlemmarna ar med och bestämmer, utan makten har koncentrerats till ett fåtal och medbestämmanderätten har helt ställts åt sidan som någonting oväsentligt.

Att förverkliga socialismen genom den parlamentaristiska makten kommer aldrig att kunna genomföras.

Socialdemokraterna med det stora LO bakom ryggen hade regeringsmakten i över 40 år och visst har det skett vissa reformer under dom här åren men vi kan knappast tala om någon socialisering. Ekonomin har koncentrerats, antalet miljonärer har mångdubblats och deras ekonomiska makt har stärkts.

Centralisering är ropet som höjts och som fullföljts och därmed har man i ännu högre grad tagit ifrån människorna inflytandet. Visst har vi frihet att rösta vart fjärde år men det är också allt. Sedan sitter det en massa representanter i olika institutioner och fattar dom avgörande besluten. Byråkratin i dessa institutioner får den vanliga medborgaren helt åsidosatt och han kan inte hävda sina intressen.

Något nytt kanske håller på att hända. Jag har ofta funderat över varför en reformistisk rörelse så energiskt försökt att stoppa den syndikalistiska rörelsen och dess krav på medinflytande för medlemmarna. Är det möjligen så att dom ansett sig vara på fel väg med centraliseringen och därför försökt stoppa SAC som faktiskt förespråkade ett mer demokratiskt och förnuftigt samhällssystem. Vissa utredningar inom LO-förbunden har kommit till slutsatsen att medlemmarna måste få ett större inflytande.

Enligt LO-ordföranden Gunnar Nilsson så har man nu för avsikt att beskära ombudsmännens rätt att fatta beslut och arbetsplatsernas folk ska få större möjligheter att besluta i egna angelägenheter. En viss ljusning kan alltså skönjas. Den syndikalistiska rörelsen kan åter känna sig som innehavare av den ideologi som måste komma till användning i ett demokratiskt samhälle och för ett nyskapande inom arbetarrörelsen.

Ett annat problem som inte tycks ändra sig är det nationella tänkandet - det finns inte något större utrymme för internationellt samarbete.

Varje land omhuldar sina fackliga och politiska intressen nationellt och det är ytterst sällan det inträffar något som kan sägas vara byggt på internationell bas. Arbetarrörelsen har utropat som en väsentlig uppgift att komma tillrätta med det internationella kapitalet, men ännu har inget gjorts i den vägen.

Rustningar

All arbetarrörelse, alla människor måste ha intresse av att få fred på jorden.

I dagens läge är förhoppningarna om fredliga förhållanden mindre än någonsin.

Visst finns det människor som lägger ner all sin energi i strävandena för avrustning och för en varaktig fred. Visst utser man fredspristagare men ändå fortsätter denna vansinniga

upprustning.

Jag tillhörde några år Svenska Freds och Skiljedomsföreningen och jag framförde då tanken att organisationen skulle ta initiativet till sammankallandet av en världsomfattande fredskonferens dit arbetarrörelser i hela världen skulle kallas, de politiska partierna, folkrörelser och andra fredsintresserade m.fl. Dom synpunkterna blev inte beaktade, varför har jag aldrig fått veta.

Jag har fortfarande den uppfattningen att människor vid en sådan sammankomst hade haft möjligheter att stoppa rustningsvansinnet. Dom som arbetar inom rustningsindustrin måste en dag säga, "nu tillverkar vi inte längre några vapen, kanoner, atombomber." Säger man inte nej till rustningar och krig så är det mycket som talar för att världens befolkning närmar sig en katastrof som kommer att tillintetgöra större delen av liv på jorden. Man får hoppas att människor om 500 år inte ska behöva säga om människor som levde på 1990-talet att dom var så egoistiska och galna efter pengar och makt att dom genom ett atomkrig ödelade nästan hela jorden.

Måtte förnuftet segra.